

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Φ. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗ

ΑΠ' ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΑΡΤΑ

ΚΑΙ Η

ΤΖΕΝΗ ΔΙΑΜΑΝΤΗ-ΠΑΠΑ·Ι·ΩΑΝΝΟΥ

ΑΘΗΝΑ 1986

ΔΗΜ. Φ. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗΣ
Αθανασιάδου 4 — Τ. Τ. 121521
Τηλ. 6422520

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

- 1) Η Μάχη του Σέλτσου Αθήναι 1970
- 2) Η Επανάσταση της Άρτας του 1854 Αθήναι 1973.
- 3) Οι Επανάστασεις της Άρτας του 1867 και 1978, Αθήναι 1974.
- 4) Γώγος Μπακάλας, Ιωάννινα 1978.
- 5) Η Άρτα εις την Επανάσταση του 1821, Αθήναι 1978.
- 6) Η προς Ήπειρον εκστρατεία του 1821 και η μάχη του Πέτα Αθήναι 1980.
- 7) Εκατονταετηρίς της Άρτας 1881 — 1981, Αθήναι 1982.
- 8) Ευάγγελος Π. Γαρουφαλιάς βιογραφία Αθήναι 1983.
- 9) Οι Οπλαρχηγοί Αδελφοί Κουτελίδα Αθήναι 1983.
- 10) Θύμιος Γάκης, Λήσταρχος Εθνικός Ήρωας Αθήναι 1986.

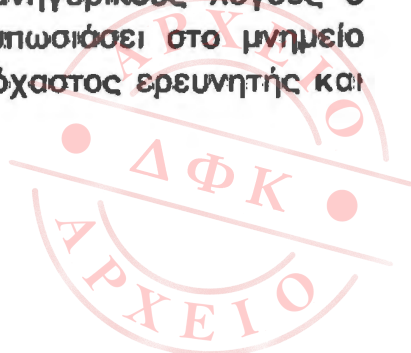
ΥΠΟ ΕΚΟΔΟΣΙΝ

- 1) Γεώργιος Καραϊσκάκης.
- 2) Πολιτική Ιστορία της Άρτης, εκατονταετηρίς.
- 3) Επανάσταση και καταστροφή Συρράκου Καλαρρυτιών.
- 4) Πύλιος Γούσης Μπούσμπος.
- 5) Η Άρτα εις την Επανάστασιν του 1821 βιβλίον δεύτερον.

ΜΕΤΑ την απελευθέρωση της Άρτας, του 1881, αρχίζει να παρατηρείται στην πόλη μια κίνηση για τη δημιουργία μιας άλλης ζωής, πολιτιστικής, πνευματικής για την έξοδο της περιοχής από το τέλμα της αγραμματοσύνης και του ραγιαδισμού, που για πολλά χρόνια την είχε βυθίσει ο αγροίκος κατακτητής. Κατά την τελευταίαν δεκαετίαν του περασμένου αιώνα, ιδρύονται διάφοροι σύλλογοι, ο Κυνηγητικός, ο Γυμναστικός, και το 1896 ο Μουσικοφιλολογικός «Σκουφάς». Όλοι αυτοί πέραν του κυρίως σκοπού για τον οποίον ιδρύθησαν, προσεπάθησαν δια διαφόρων εκδηλώσεων, διαλέξεων, να αλλάξουν τον μέχρι τότε τρόπο ζωής της πόλεως και μέχρι ενός σημείου επροχώρησαν με σημαντικά βήματα. Μετά τινα έτη, άλλοι εξ αυτών διαλύθησαν και άλλοι υποτονικά έδιδαν σημεία επιβιώσεως των. Παρέμεινε όμως ακλόνητος ο Σύλλογος «Σκουφάς» πνευματικός φόρος ο οποίος πάντοτε, όπως και τώρα, λαιμπρίνει με την ύπαρξή του, την επαρχία της Άρτας. Ακολούθησε ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος και η δραστηριότητα όλων εκείνων που είχαν ως τότε κινηθεί να αλλάξουν τη μορφή του τόπου, αναστάλη κατά κάποιον τρόπον. Επιστρατεύσεις, πόλεμοι, καταστροφές εβοήθησαν σ' αυτό. Και πρέπει να σημειώσουμε ότι υπήρξαν αρκετοί άνδρες οι οποίοι προ του πολέμου αυτού είχαν επιδείξει ενδιαφέρον για την έξοδο της πόλεως από το μαρασμό και τη δημιουργία καλύτερης ζωής, με στόχο την πνευματική και πολιτιστική αναγέννηση του τόπου.

Οι δήμαρχοι της πόλεως όλοι από μια φιλοδοξία κινούμενοι προσφέρουν κάτι καλύτερο στην πόλη, πρωτοστατούν. Έπειτα και λίγοι διανοούμενοι δια ομιλιών, διαλέξεων, συγγραφών και άλλων εκδηλώσεων ξεκίνησαν για να αλλάξουν το νόημα της κοινωνίας της πατρίδας των. Ο Μητροπολίτης Σεραφείμ Ξενόπουλος με τα βιβλία του «Δοκίμιον περί Άρτης» και «Ιερά Βίβλος» του 1889, (φυλασσομένη σε χειρόγραφα στη βιβλιοθήκη του Λένινγκραντ) δίδει πρώτος το σύνθημα. Έπειτα ακολουθεί με τους ωραίους πανηγυρικούς λόγους ο Κώστας Μόραλης, γυμνασιάρχης, για να εντυπωσιάσει στο μνημείο των πεσόντων του πολέμου του 1897 ο βαθυστόχαστος ερευνητής και

φιλόσοφος Θεοχάρης Τσούτσιος, το κοινό της πόλεως, με τον συγκινητικό του λόγο.

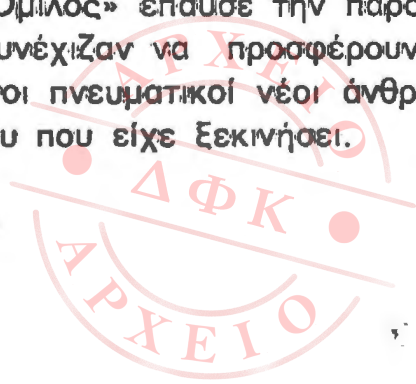
Τελειώσε ο πόλεμος και αρχίζει η δεκαετία του 1920. Κατά τη διάρκεια αυτού έχουν αραιώσει οι λίγοι πνευματικοί του τόπου άνδρες. Παραμένει μόνον ακοίμητος ο πνευματικός φάρος, ο Σύλλογος «Σκουφάς». Αλλά και αυτού οι δυνάμεις άλλοτε δραστηριοποιούνται και άλλοτε αδρανούν, ανάλογα με τα πρόσωπα που ανήρχοντο στη διοίκηση. Πάντως διατηρείται και εξακολουθεί να πέμπει φως της παλαιάς και ιστορικής του εστίας. Την εποχήν αυτήν, μεταξύ του κόσμου των διανοουμένων είχε συνειδητοποιηθεί το καθήκον όπως αρχίσουν όλοι μαζί μια προσπάθεια δημιουργίας μιας ανοίξεως πολιτιστικής, που να συνδέσει το παρόν της πόλεως με την παλαιάν της λάμψη. Έτσι ενεφανίσθησαν νέοι επιστήμονες, ανήσυχoi άνθρωποι της δεκαετίας του 1920, οι οποίοι ξεκίνησαν να δημιουργήσουν μιάν άνθηση στην πόλη και να παροτρύνουν τους νεώτερους όπως συνεχίσουν την προσπάθειαν σαν καθήκον προς τον τόπον των. Ήταν μια εξόρμηση για την ανάκαμψη της παλαιάς δόξας της πόλεως στην τέχνη και τα γράμματα.

Έτσι ιδρύθηκε ο «Μικρός Όμιλος» από τους ανωτέρω πρωτοπόρους επιστήμονες, Γεώργιο Παπακώσταν, γιατρό, Πάνο Παπασπύρο, Ιωάννη Παπαβασιλείου, Νικόλαο Κουτσογιάννη, Στέφανο Παππά, φιλόλογους, Νικόλαο Καλέλλη, Ευριπίδη Καζατζή, δικηγόρους και άλλους. Αμέσως άρχισαν τακτικές διαλέξεις, ομιλίες, δημοσιεύσεις άρθρων ιστορικών, λογοτεχνικών και άλλες εκδηλώσεις στις οποίες εξεφράζοντο οι πνευματικοί στόχοι των πρωτοπόρων.

Εν τω μεταξύ άρχισε την τακτική έκδοση της εφημερίδας του ο Ιωάννης Παπαβασιλείου, έπειτα δε και ο Δημ. Ζαρκαλής και δια των στηλών αυτών για πολλά χρόνια παρείχετο η δυνατότητα σε πολλούς νέους να δημοσιεύουν τα δοκίμιά των. Άρθρα ιστορικά, τέχνης λογοτεχνικά, ποιήματα κάμουν τακτικά την εμφάνισή των και παρέχουν κίνητρα να δημιουργηθεί κατά τη δεκαετία αυτή μια άνθηση στα γράμματα και την τέχνη.

Και όταν η δεκαετία αυτή θα αποτελεί για την πόλη μακρινό παρελθόν, από μιαν άλλην εποχήν της, θα αναγνωριστεί ότι από τη δεκαετία αυτή άρχισε ένας διαφορετικός βίος της και ότι αυτή είναι ένας ιστορικός σταθμός στη ζωή και την πορεία της Άρτας.

Μετά τινά χρόνια ο «Μικρός Όμιλος» έπαυσε την παρουσία του, τότε οι εφημερίδες του τόπου συνέχιζαν να προσφέρουν τον άμβωνα για να συνεχίσουν προικισμένοι πνευματικοί νέοι άνθρωποι την πυροδότηση του πνευματικού έργου που είχε ξεκινήσει.

Στην επομένην δεκαετίαν του '30 εμφανίσθησαν αρκετοί νέοι με τη φλόγα των πρωτοπόρων και αυτοί, όπως οι Μιχαήλ Περάνθης, Γρηγόριος Βαφιάς, Κλαύδιος Μπανταλούκας, Κώστας Στεργιόπουλος, Φίλιππος Κολοβός, Κ. Διαμάντης και άλλοι, που πήραν τη σκυτάλη.

Αλλά και κατά τους χρόνους της κατοχής δεν έλλειψε η συνέχεια. Ο Ελπιδοφόρος Αντωνίου γράφει την επιθεώρηση «Αρτινιάν», ο Δημ. Παπαϊωάννου τη μουσική και ο Γρηγ. Βαφιάς την ανεβάζει επί σκηνής όταν ακόμη οι Γερμανοί κατείχαν την Άρτα. Ωραία επιθεώρηση, πολιτιστική της Άρτας εκδήλωση που συγκεκαλυμμένα έδιδε, χωρίς να το αντιλαμβάνεται ο κατακτητής, ελπίδες ανακτήσεως της ελευθερίας μας.

Επίσης, τότε με πρωτοβουλία του δημάρχου Ιωάννη Ζαχαρή, οργανώνεται Φιλολογικό Μνημόσυνο για τον Κωστή Παλαμά τον Ιούνιο του 1943. Εκεί μίλησε ο δημοσιογράφος και λογοτέχνης Ιωάννης Παπαβασιλείου για το έργο και τη ζωή του Παλαμά στο κινηματοθέατρο «Ορφεύς».

«Πλήθη κόσμου συνέρευσαν μέσα στον Ορφέα και έξω στην πλατεία» όπου αποθέωσαν τον Γιάννη Παπαβασιλείου με χειροκροτήματα και ζητωκραυγές, ψάλλοντες στο τέλος τον Εθνικόν Ύμνον, υπό τα όμματα των εκπληκτών και ωπλισμένων καραμπινίων.

Τούτο έγινε αφορμή κατόπιν για να συλληφθεί ο Παπαβασιλείου.

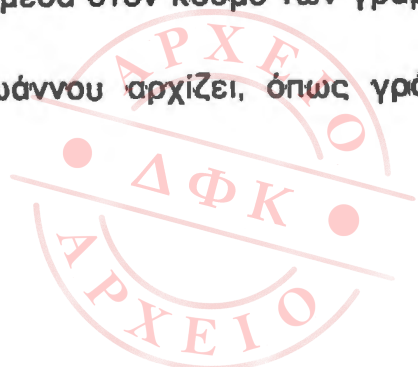
Μετά την απελευθέρωση συνεχίζεται η πνευματική κίνηση στην Άρτα και η έντονη παρουσία νέων συνεχιστών της Ανοίξεως της δεκαετίας του '20.

Ο Γιάννης Τσούτσινος, οι ποιήτριες Τζένη Παπαϊωάννου, Μαρία Αρκαδίου, στη ζωγραφική οι Τάκης Βαφιάς, Άγγελος Στεργίου, Ιωάννης Βαγενάς είναι μεταξύ αυτών.

Υπάρχουν και άλλοι νέοι που διέπρεψαν μακράν της γενέτειράς των και της οποίας απώλεσαν την ταυτότητα, αλλά και άλλοι που συνέχισαν τόσο κοντά στον τόπο των, τας πνευματικές των εκδηλώσεις και προσέφεραν θετικά στην αναγέννηση της πατρίδας των.

Θα σταματήσω όμως εδώ γιατί σκοπός μου στο παρόν σημείωμα είναι να πάρω ένα από τα αναδειχθέντα πρόσωπα κατά τη δεκαετία του '40 και να σκιαγραφήσω την πορεία του ως λογοτέχνου. Της ΤΖΕΝΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗ - ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ μέσα στον κόσμο των γραμμάτων και της τέχνης.

Η δραστηριότητα της Τζένης Παπαϊωάννου αρχίζει, όπως γρά-

φουμε, στη δεκαετία αυτή. Δίδει διαλέξεις, συναυλίες και δημιουργεί διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις των οποίων αυτή είναι η ψυχή. Βοηθείται από τον άνδρα της μουσικοσυνθέτη Δ. Παπαϊωάννου.

Οι εφημερίδες της Άρτας, των Πατρών και άλλων πόλεων, κρίνουν και σχολιάζουν ενθουσιωδώς την παρουσίαν της.

Ο «Νεολόγος των Πατρών» της 5 Μαρτίου 1948 επισημαίνει αυτήν στην καλλιτεχνική ζωή της Παπαϊωάννου γράφων: «Ο Αρχιμουσικός κ. Δημ. Παπαϊωάννου του Εθνικού Ωδείου Αθηνών και διευθυντής του εν Άρτη παραρτήματος του Εθνικού Ωδείου Αθηνών εις το οποίον βοηθείται από την πιανίσταν σύζυγόν του Ευγενούλαν (Τζένη) η οποία πρότινος έδωσε λίαν ενδιαφέρουσαν διέλεξιν μετά μουσικής συναυλίας».

Παραθέτουμε κριτικές από εφημερίδες της Άρτας, που μαρτυρούν τη δράση της Τζένης Παπαϊωάννου:

ΑΡΤΙΝΑ ΝΕΑ

ΑΡΤΑ 6 ΤΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1952

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ (ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ) του Γ. ΘΕΟΤΟΚΑ

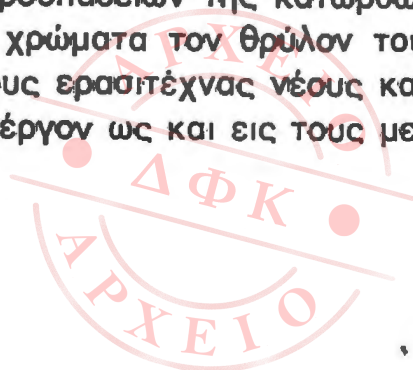
Ως προαναγγείλαμε την παρελθούσαν εβδομάδα εις το Κινηματοθέατρον (Ορφεύς)

Υπό του Συλλόγου «Ορφεύς» εδόθη υπέρ του Φιλοπτώχου Ταμείου και υπό την αγίδα του σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Άρτης Σεραφείμ, θεατρική παράστασις «Το γεφύρι της Άρτας» υπό την γενικήν καλλιτεχνικήν διεύθυνσιν της Κας Ευγενούλας Παπαϊωάννου.

Εκτός των τοπικών αρχών και πλήθους συμπολιτών παρέστη και ο συμπολίτης γενικός διοικητής Ηπείρου κ. Νίκος Καλλέλης.

Λόγω της εξαιρετικής επιτυχίας επανελήφθη και καθ' όλας τας ημέρας της εβδομάδος, όχι μόνο στην Άρτα αλλά και στα Ιωάννινα και στην Παιδόπολη Άρτας.

Η σύνθεσις της μουσικής ανήκει στην Ευγενούλα Παπαϊωάννου. Αξίζει κάθε έπαινος τόσον εις την Καν Ευγενούλαν Παπαϊωάννου η οποία δια των αόκνων προσπαθειών της κατώρθωσε να παρουσιάση με τα ζωηρότερα χρώματα τον θρύλον του γεφυριού της Άρτας, όσον και εις τους ερασιτέχνας νέους και νεάνιδας οίτινες έλαβον μέρος εις το έργον ως και εις τους με-

γασχόντας ερασιτέχνες εις τη" υπό του κ. Δ. Παπαϊωάννου ορχήστραν ήτις εξετέλεσε με εξαιρετικήν επιτυχίαν τας ωραίας συνθέσεις της καλλιτέχνης. Είθε το παράδειγμα της Κας Παπαϊωάννου να μιμηθώσι και άλλοι ίνα η 'Αρτα μας συνθεθή με την παλαιάν Αμβρακίαν κατά την ρήσιν του γενικού διοικητού.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΛΟΓΟΣ

'Αρτα Δευτέρα 19 Απριλίου 1954

Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΟΥ ΟΡΦΕΩΣ

Την 9ην νυκτερινήν ώραν της παρελθούσης Δευτέρας εδόθη εις την αίθουσαν του κινηματοθεάτρου «Ορφεύς» μουσική σχολή του μαέστρου Δημητρίου Παπαϊωάννου και του μουσικού συλλόγου «Ορφεύς» μουσική συναυλία.

Την συναυλίαν ταύτην ετίμησαν με την παρουσίαν των ο σεβασμιώτατος μητροπολίτης 'Αρτης Σεραφείμ, ο Δήμαρχος, άπασαι αι πολιτικά και στρατιωτικά αρχαί της πόλεως και πλήθος εκλεκτού κόσμου που απεθαύμασαν την καλλιτεχνικήν και αρτίαν απόδοσιν κλασικών έργων και νεωτέρων, υπό της ορχήστρας του «Ορφέως» με συμμετοχήν εις το πιάνο της Κας Ευγενούλας Παπαϊωάννου η οποία έκαμε και ωραίαν εισήγησιν προ της ενάρξεως της συναυλίας από της ανειρωδώς διακοσμημένης ακηνης του Ορφέως. Το πρόγραμμα ήτο πλουσιώτατον και οι εκτελεσταί τούτου εχειροκροτήθησαν επανειλημμένως ενθουσιωδώς από το εκλεκτόν ακροατήριον...

... Η κ. Παπαϊωάννου επευκυμήθη ενταπικώς για την αρτίαν απόδοσιν της στο πιάνο...

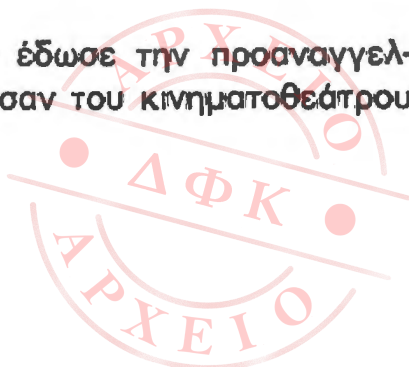
Η εντύπωσις όλου του κόσμου από την μουσικήν συναυλίαν υπήρξεν εκτάκτως ικανοποιητική και η ομολογία υπήρξε καθολική ότι επρόκειτο περί εργασίας καλοδουλεμμένης και ολοκληρωμένης από απόψεως επιλογής των έργων και θαυμασίας αποδόσεως αυτών.

ΜΟΥΣΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Εφημερίς «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΛΟΓΟΣ»

'Αρτα, Δευτέρα 30 Μαΐου 1949

Ενώπιον πυκνοτάτου ακροατηρίου έδωσε την προαναγγελθείσαν μουσικήν διάλεξιν εις την αίθουσαν του κινηματοθεάτρου

«Ορφεύς» την 11ην π.χ. ώραν της Κυριακής 22.5.49 η Κυρία Ευγενούλα Διαμαντή - Παπαϊωάννου. Θέμα της διαλέξεως ήτο «Φρανς - Σούμπερτ» μια μουσική μεγαλοφυΐα.

Προ της ενάρξεως της διαλέξεως παρουσίασε την ομιλήτριαν εις το κοινόν εξάρας την συμβολήν της εις την μουσικήν και καλλιτεχνικήν κίνησιν του τόπου μας, ο Πρόεδρος του «Σκουφά» κ. Μιχ. Ράπτης. Ακολούθως ομήλησε περί της ζωής και του έργου του μεγάλου μουσουργού η κυρία Παπαϊωάννου. Κατά τα ενδιάμεσα της διαλέξεως εκτελέσθησαν εκλεκτά έργα του μεγάλου μουσουργού υπό της ορχήστρας.

Στο πιάνο όπως πάντα η ομιλήτρια κ. Ευγενούλα Παπαϊωάννου.

Μετά το πέρας της ωραίας εκδηλώσεως η κυρία Παπαϊωάννου και οι μουσικοί της ορχήστρας εδέχθησαν τα συγχαρητήρια των παρισταμένων, ενώ από το ακροατήριον εξαπελύθησαν πλήθη περιστερικών προς το θήμα της ομήλητριας.

Η διάλεξις οργανώθη υπό του Ηπειρωτικού Μουσικοφιλολογικού Συλλόγου Ἄρτης «Ο Σκουφάς».

Εφημερίς «ΑΡΤΙΝΑ ΝΕΑ»

Σάββατον 6 Μαρτίου 1948

Η ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΗΣ Κας ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Την παρελθούσαν Κυριακήν και ώραν 11η π.μ. εις την αίθουσαν του ενταύθα κινηματοθεάτρου «Ορφεύς» εδόθη διάλεξις υπό της Δημ)σικς Κας Ευγενούλας - Τζένης Παπαϊωάννου με θέμα «Η Νεοελληνική μουσική».

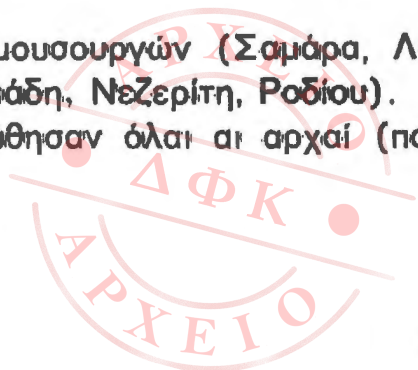
Η διάλεξις της κ. Παπαϊωάννου πρωτότυπος δια την πόλιν μας εσημείωσε πλήρη επιτυχίαν και πανθομολογείται η εξαιρετική απαγγελία της ομιλητριας και η βαθεία γνώσις της περί την Νεοελληνικήν μουσικήν.

Η πρωτοτυπία της διαλέξεως ταύτης συνίστατο εις το ότι συνωδεύετο και από μουσικήν συναυλίαν αρτίαν εξ 9 οργάνων, υπό τη διεύθυνσιν του αρχιμουσικού Δημ. Παπαϊωάννου.

Στο πιάνο όπως πάντα συνώδευε η παινίστα κ. Ευγενούλα - Τζένη Παπαϊωάννου.

Εκτελέσθησαν έργα Ελλήνων μουσουργών (Σαμάρα, Λαυράγκα, Στρουμπούλη, Καλομοίρη, Ριάδη, Νεζερίτη, Ροδίου).

Την διάλεξιν ταύτην παρηκολούθησαν όλαί αι αρχαί (πολι-

τικά, στρατιωτικά, δικαστικά) και πλήθος συμπολιτών που καταχειροκρότησαν και επευφήμησαν την ομιλήτρια και τους μουσικούς της ορχήστρας.

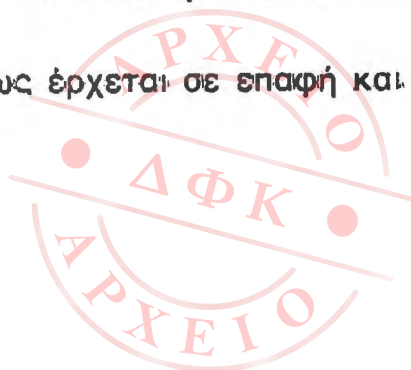
Παράλληλα προς τις εκδηλώσεις αυτές δημοσιεύει και άρθρα ποικίλου περιεχομένου στις τοπικές εφημερίδες. Στην εφημερίδα «Ελεύθερος Λόγος» της Άρτας δημοσίευσε την 19 Ιανουαρίου 1953 μελέτη και κριτική (γύρω από τον Οιδίποδα Τύραννον) εξ αφορμής μιας παραστάσεως θεατρικής του Οιδίποδα Τυράννου. Και την 13 Ιουλίου 1953, στην ίδια εφημερίδα, καλλιτεχνική μελέτη με τίτλο «Τα σπασμένα μάρμαρα» εμπνευσμένη από την Ολυμπίαν.

Μετά το θάνατο του ανδρός της επισκέπτεται την Ακωνίαν Πόλην της Ιταλίας και τις εντυπώσεις περιγράφει με ωραίες εικόνες σε 15 συνέχειες στην τοπική εφημερίδα «Φως της Άρτας» το Δεκέμβριο του 1961.

Η Τζένη Παπαϊωάννου γεννήθηκε στην Άρτα στο πατρικό της σπίτι λίγα βήματα από το Ναό της Αγίας Σοφίας. Ο πατέρας της Θεόδωρος Διαμαντής και η μητέρα της Κλεοπάτρα, το γένος Λιογάρα — Πίσπερη, αρίστης κοινωνικής τάξεως, ενίσχυσαν και κατέβαλλον κάθε προσπάθεια για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη όλων των εσωτερικών κλίσεων της θυγατρός των, οι οποίες από τα πρώτα της χρόνια εξεδηλώνοντο εντυπωσιακά και προεξώφλουν ότι θα έπαιζαν κάποιο ρόλο στη ζωή της.

Μετά το Γυμνάσιο εφόιτησε στην Παιδαγωγική Ακαδημία Ιωαννίνων, παράλληλα δε ασχολήθηκε με τη μουσική. Το πιάνο, η κιθάρα και το μαντολίνο ήσαν τα αγαπημένα της όργανα. Και τα εφόδια αυτά πήραν αργότερα ευρύτερες διαστάσεις. Συναυλίες, διαλέξεις στην Άρτα και συνεργασία με το Μουσικοφιλολογικό Σύλλογο «Σκουφάς» σε θέματα χορογραφίας και σκηνοθεσίας θεατρικών έργων. Η παρουσία της πλέον στον κόσμο των γραμμάτων και της τέχνης γίνεται γρήγορα αισθητή. Παντρεύεται το μουσικό, συνθέτη και μουσικοδιδάκαλο Δημήτριο Παπαϊωάννου, από την πείραν και τη στενή συνεργασία του πολλά ωφελείται. Κατά το 1959 χάνει τον άνδρα της σε αυτοκινητιστικό ατύχημα και τούτο της αλλάζει τη ζωή. Ο πόνος τη βυθίζει στη μοναξιά και απ' αυτή βγαίνουν τα ποιήματα που γράφει και που φέρουν τη σφραγίδα της μεταβολής που έχει γίνει στην ψυχή της. Πονάει και αναπολεί, νομίζει ότι χάνεται και ψάλλει, συνέχεια ψάλλει.

Το 1964 εγκαθίσταται στην Αθήνα. Αμέσως έρχεται σε επαφή και

δημιουργεί γνωριμίες με τον κόσμο των γραμμάτων και της τέχνης. Παρακολουθεί ανώτερα μαθήματα στο Εθνικό Ωδείο και παράλληλα φοιτά στο Ινστιτούτο Ξένων Γλωσσών, όπου έλαβε δίπλωμα Γαλλικής. Νέα περίοδος της ζωής της ανοίγεται. Γίνεται μέλος της Ενώσεως Ελλήνων Λογοτεχνών, κάνει διαλέξεις στον Παρνασσό, στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών και σε άλλες πνευματικές στέγες. Λαμβάνει μέρος σε διάφορες εκδηλώσεις μουσικής με το πιάνο, δημοσιεύει λογοτεχνικά της έργα, μυθιστορήματα, ποιητικές συλλογές, οδοιπορικά που οι εκδόσεις της εξαντλούνται και αναδημοσιεύονται. Οι σχέσεις της πλέον με τον κόσμο της τέχνης και του πνεύματος όλο και πλαταινούν. Αναγνωρίζεται το έργο και η αξία του. Μεταφράζει ποιήματα Ξένων ποιητών στην ελληνική όπως και ιδικά της μεταφράζονται στη γαλλική και την ιταλική. Μελοποιεί πολλά δικά της ποιήματα, άλλα δε εξ αυτών μελοποιούν γνωστοί μουσικοσυνθέτες. Από τις πνευματικές της εργασίες, ποιητικές ή λογοτεχνικές, πολλές περιελήφθησαν σε ανθολογίες. Με το έργο της ασχολήθησαν κορυφαίοι κριτικοί και γενικά άνθρωποι των γραμμάτων της χώρας μας, τόσο εκ των παλαιών όσο και των νεωτέρων.

Είναι μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας της Γαλλίας (LUTECE), της Ακαδημίας Τύπου της Πορτογαλίας (FELGUEIRA) αντεπιστέλλον μέλος του Ιταλοελληνικού Πολιτιστικού Κέντρου της Νεαπόλεως και πολλών άλλων Πολιτιστικών Οργανώσεων.

Νοσταλγικές νότες

Το 1977 εκδίδει την πρώτη ποιητική της συλλογή με τον τίτλο «ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΕΣ ΝΟΤΕΣ».

Φυλλαμετρώντας τη συλλογή τούτη, διαβάζοντας τους τίτλους και ψηλαφώντας με τη ματιά, τους στίχους της δεν βλέπεις παρά τη σκιά μιας μελαγχολίας για μια χαμένη αγάπη, να αργασέρνει τη θωριά της στα θολά από τη συγκίνηση μάτια σου, και τότε καθένιας με τη σειρά του αναμοχλεύοντας τις μακρινές του μνήμες, ψελλίζει τ' όνομα μιας δικής του αγάπης και στο μακρινό όραμα εκείνου ή εκείνης τραγουδά τους στίχους της ποιήτριας βγαλμένους από τα καπάθα της Ψυχής του. Όλο το βάθος της ομορφιάς του βιβλίου αντικαθιστά τον εσωτερικό ψυχικό κόσμο στο εξουθενωτικό αγκάλιασμα του πόνου και του σπαραγμού, για το χαμό του αγαπημένου που σαν σταγόνα - σταγόνα με καυτό δάκρυ κέντησε σαν επιτάφια πλάκα τούτα τα μοναδικά σε τραγικότητα λόγια.

Και πάνω στο νηπό τάφο του, ορκίζεται να μείνει για πάντα κοντά του.

ΠΑΝΤΑ ΜΑΖΙ ΣΟΥ

Μαζί σου είμαι αγάπη μου
στ' ορκίστηκα την ώρα
που η πάναγνη ψυχούλα σου
επέταξε ψηλά..

Πήρε το δρόμο τ' όνειρου
και πάει μαζί με τ' άστρα
στα πλάγια τ' ουρανού.

Το σκοτωμένο αίμα σου
το νοιώθω να κυλάει στις φλέβες μου
καυτό ακόμα...
Να μ' οδηγάει στα τρίαθαθα
κι αιώνια σκοτάδια
που σούχουν γίνει τάφος
σα νόμαι κει κι εγώ.

Το νοιώθω άγρια προσταγή
φοβέρα και λαχτάρα
στον άδικο χαμό σου
τι, όταν τα χέρια σου άπλωνες
του πόνου αλυσίδες
ενάντια στη μοίρα,
προτού να ξεψυχήσεις
μαζί με σε ψιθύριζα
σπαράζοντας... Βοήθεια!!!
σαν σε προσευχή.

—Μαζί σου είμαι για πάντα
κι αν η χαρά μου στέρεψε
κι αιμάτινο το δάκρυ
σπέρνω στο δρόμο της ζωής
πάντα θάμαι κοντά σου.

Μεσ τους βαριούς τους ίσκιους σου σ' ανατριχίλα κρύα
να ζωντανεύω πάντοτε την όμορφη Ζωή μας.

Με στίχους που ξεκινούν απ' την καρδιά, την τρυφερότητα, το
λυγμό και φτάνουν ως τα μεσούρανα ενός υφαιστειακά δονούμενου
πάθους, μας τραγουδάει όλους τους κραδασμούς της ψυχής της και
μ' ένα είδος μεταφυσικής.

ΚΙΘΑΡΑΣ ΠΑΛΜΟΙ

Τη νύχτα στις αναμνήσεις αργά
ακούω μακριά πνυχτά σβυσμένα
να μπαίνουν μες τις αισθήσεις μου γοργά
οι τρίλλιες της κιθάρας σου θλιμμένα.

Σκορπούνται αργά — βραχνά σαν βογγητό
σ' αλύπτρωτους καύμους παραδομένη
σαν κάποιο πάθος άλαλο φριχτό
οι θρήνοι της βουβοί και ματωμένοι.

Η γαλήνη της πια δεν ανήκει στο τώρα αλλά στο χθες κι όχι εδώ
στην Αθήνα μα κάπου αλλού στο πατρικό της σπίτι. Θέλει να ζει για
λίγο με το φευγαλέο όνειρο μιας παλιάς ευτυχισμένης εποχής μ' ό-
λους τους αγαπημένους της. Τότε γράφει το ποίημά της:

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Το σπιτάκι το παλιό μας
μες του δρόμου τη γωνιά
με τα κάπασπρα σπιτάκια
στην παλιά τη γειτονιά...
Αφανίστηκε και πάει
στων καιρών μας την τροχιά
χελιδόνι πούχε φύγει
και που δεν γυρίζει πια...
.....
.....

Στην ψυχή μου τρικυμία
που ξεσπάει με στεναγμούς
σα φθινόπωρο που κλαίει
με αργόσυρτους λυγμούς.
Ο πατέρας μου καθόταν
κάτ' απ' τη μανταρινιά
πώς μοσχοβολούσαν τ' άνθια
γιασεμί — μπουγαρινιά...

Η μανούλα καθισμένη
με μια ρόμπα ρουμπινιά
κένταγ' όλη βυθισμένη
στον καμβά τη βελονιά

Ένα σύννεφο πλανιόταν
μες το βάθος στη ματιά...
Πόσο τη θυμάμαι τώρα
τη μανούλα τη γλυκειά.

.....

Μες σ' αυτό το χαλασμό
όλα γίνηκαν κομμάτια
κι οι καλοί κι αγαπημένοι
έχουν κλείσει πια τα μάτια...

Αλλά και το όνειρο αυτό που της δίδει λίγη χαρά από την αυγή της νεότητας της χάνεται μέσα στη θλίψη και την απαισιοδοξία. Και τότε γράφει το ποίημα (αντιγράφουμε δυο στίχους):

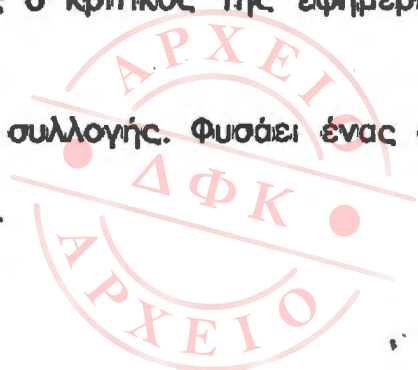
ΨΥΧΗΣ ΘΥΕΛΛΑ

Βουβή η βραδιά...
Κοιμούνται οι δρόμοι!
Έξω φυσάει δυνατά...
Ο άνεμος σαλεύει τις κουρτίνες του δωματίου μου
και το λιγαστό φως του καντηλιού
γεμίζει τους τοίχους
μ' αλλόκοτες σκιές, κι από φαντάσματα.

Χαμένη στην άβυσσο της πίκρας μου
γυρίζω... η σκέψη πάει μακριά...
Τα μάτια της ψυχής μου
αντικρίζουν το χάος!
Και τρέχω... τρέχω...
Τα πόδια μου ματώνουν
τα φτερά της ψυχής μου έσπασαν
η φωνή μου βράχνιασε..
Κι ο αντίλαλος έρχεται στ' αυτιά μου
σαν ουρλιαχτό..

Ιδού πώς κρίνει τα τραγούδια της ο κριτικός της εφημερίδας «Ημέρα των Πατρών»:

«Αποκαλυπτικός ο τίτλος της συλλογής. Φυσάει ένας άνε-

μος που θα ήθελες να μη σκορπίσει ποτέ τον καπνό, να αναθρώσκει από τις αγαπημένες μνήμες.

Λυρισμός και αίσθημα είναι το απαύγασμα των τραγουδικών της και μπορεί εύκολα να μεταγγίσει τις συγκινήσεις της.

Είναι ποιήματα που σε κρατούν και σε υποχρεώνουν να τα ξαναδιαβάσεις και να χαρείς τις ευτυχισμένες ποιητικές ώρες της ποιήτριας. Ζωντανεύουν και τις δικές σου αναμνήσεις και πολλές φορές συμπορεύεσαι με την ποιήτρια που την ακούς να μιλάει μελίρυτα.

Ποίηση συμπαθητική που σε κερδίζει...

ΤΑΚΗΣ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθυντής Εφημερίδος «Ημέρα Πατρών»

Στην πρώτη αυτή συλλογή, την κυριαρχεί ο θρήνος για τον πρόωρο χαμό του άνδρα της. Όταν μια γυναίκα λέγει ο ΑΝΤ. ΑΛΒΑ-ΛΑΤ γράφει για το θάνατο ενός αγαπημένου της προσώπου θα κάμει μια διήγηση θαυμάσια που κανένας συγγραφέας δεν θα μπορούσε να τη φτιάξει ακόμη και ένας Σατωμπριάν ή ένας Σαίξπηρ.

Δεν της λείπει και ο φιλοσοφικός στοχασμός στην καλλιεργημένη της ψυχή και βλέπει τον κόσμο, τον άνθρωπο, στην πραγματική του διάσταση, στην πραγματική του θέση. Με αυτές της βαθιές σκέψεις γράφει.

Η ΖΩΗ ΦΕΥΓΕΙ

Κυλά η ζωή κάθε στιγμή και ώρα
μέρες διώχνουμε πίσω μας, μήνες - χρόνια
προσμένουμε τ' αύριο καλύτερο απ' το τώρα
μα φεύγει, αφήνοντας μας στα μαλλιά μας χιόνια.

Σερνόμαστε ανούσια στη μαύρη μπόρα
και υπακούοντας σε κάποιο νόμο,
ακολουθούμε κάθε στιγμή και ώρα
ακυφτοί και θλιβεροί το μαύρο δρόμο.

Κοιτάχτε πίσω σας! Βαθύ σκοτάδι!
Ο άνθρωπος βαριά τα πόδια σέρνει
και χάνεται στο μαγικό μαγνάδι
π' όμως τον ξεγελά και τον ξεπαίρνει.

Στο δρόμο αυτό της Ζήσης που περνάμε
ακολουθάμε όλοι μας σειρά δεμένοι...

Προς τι;

Κι αν κλαίμε ή κι αν γελάμε
καλπάζει κείνη... Δεν περιμένει.

Μετάπειτα, εικονοπλαστική όσο δεν παίρνει με τα πινέλα του
στοχασμού και με χρώματα πλημμυρισμένα από φως και χαρά
γράφει το «Ηλιοβασίλεμα»:

ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΜΑ

Μέσα μου η ψυχή θαμπώνει μεθυσμένη...
μ' έκσταση κι ακίνητη στην ακρογιαλιά.
Θαυμάζω την πορφύρα σου τη μαγεμένη
και τις χρυσές νότες που σκοπάν τετατοια.

Θάλασσα - ουρανός - βουνά σ' ακολουθάνε
μύρια αλλάζουν χρώματα φανταστικά
ανάβουν πυρκαγιές που καίν' και πάνε
σ' άλλους λαούς, που σε υμνούν Ευλαβικά.

Φεύγει το λαμπρό σου φως, κι όλα έχουνε αλλάξει
η νύχτ' απλώνει τα γκρίζα πέπλα της αργά...
κι η ομορφιά σου, που λίγο έχει βαστάξει
τυλίγεται μες τα σκοτάδια της γοργά.

Σε άλλο ποίημα ζωντανεύει τους θρύλους του γεφυριού της Άρ-
τας και σε άλλο φαντάζεται τους Κομνηδοκάδες της Άρτας να εκ-
κλησιάζονται υπό τους θόλους της Παρηγορητριάς τα δυο αυτά σύμ-
βολα ταυτότητας και πατρίδας της.

.....

Κι ακούς καμπάνες μακρινές
των θρύλλων ν' αντηχούνε
αγγέλοι με γλυκές φωνές
τη δόξα να υμνούνε.

Θωρείς την Άννα Κομνηνή
στη σταυροθόλωτη θωριά της
σαν Παναγιά βυζαντινή
Δούκες - δεσπότες συντροφιά της.

.....

Κι αστράφτουνε τ' ασημικά
κι οι Πορφυροί χιτώνες
διαμάντια τζοβαϊρικά
μες τις χρυσές τις ζώνες.

.....

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ

Γεφύρι της Άρτας θρυλλικό χιλλιο«ραγουδιαμένο
πόσες φορές η σκέψη μου μ' ανάπασ' ιερή
οραματίστηκε εκεί γιατί μισοχτισμένο
κτίστες τις πέτρες να χτυπούν και να πηχούν με το μυστήρι.

Ορθός ο πρωτομάστορας, τις προταγές να δίνει
για το μνημείο που ζητά θυσία ο χρησμός
ασάλευτο για να σταθεί κι αιώνια να μείνει
για των ανθρώπων το καλό, καθώς ορίζ' ο λογισμός

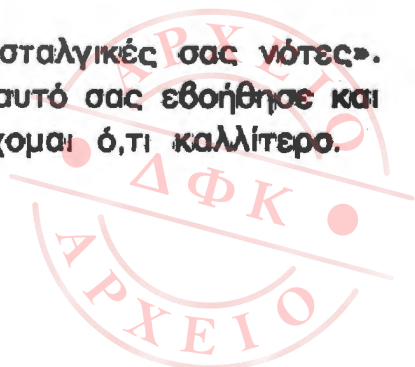
Κι αυτή τραβά στο θάνατο, πεντάμορφη εξαισία
με πλανεμμέν αγάπη τη βέρα του ψάχνει να βρεί.
Άλλοι σαν κόβει το σχοινί... Θανάτου απελπισία!
και βάθει την αγάπη του... Ω μοίρα τους σκληρή!!

Κι ή με Νοτιά ή Ξαστεριά σαν η νυχτιά ισκιώνει
το φάσμα της αέρινο πετά στην ποταμιά
μια ευωδιά πνευματική στις καλαμιές απλώνει
και νότες πένθους αντηχούν μες τη βουβή Ερημιά.

Ακούστε άνθρωποι τα παληιά τι δίδαγμα μας λένε
γεφύρια κι έργα πούμειναν στα χρόνια ιστορικά
ιερωσύνη δείχνουνε και με ευλάβεια καίνε
θυμιάμα σ' όσους πέσανε για χρέος τραγικά.

Ο προαφάτως εκλιπών εκλεκτός λογοτέχνης Μιχαήλ Περάνθης, επισημαίνει σε επιστολή του προς την ποιήτρια το μουσικό ήχο που έχει η συλλογή της, «Νοσταλγικές Νότες»:

Θέλω να σας συγχαρώ για τις «Νοσταλγικές σας νότες». Έχετε έμφυτη τη μουσική αίσθηση και αυτό σας εβοήθησε και μορφοποιήσατε την ευαισθησία σας. Εύχομαι ό,τι καλλίτερο.

Στη συλλογή αυτή μεταφράζονται ποιήματα γνωστών Ευρωπαϊκών ποιητών. Οι μεταφράσεις κρίνονται επιτυχείς από γνωστούς λογοτέχνες. Τούτο το επισημαίνει στο περιοδικό «Σταθμοί» ο εκλεκτός λογοτέχνης Γ. Μ. Πολιτάρχης:

Ευαισθησία κι αγάπη στον άνθρωπο περικλείνει η ποίηση της κ. Παπαϊωάννου. Θέματά της η ανθρώπινη πίκρα αλλά και το τοπίο, ό,τι είδε στις περιπλανήσεις της, κι ό,τι θέρμανε την καρδιά της, ταξίδια και ψυχικές καταστάσεις και συνομιλίες με τον εαυτό της σε ώρες μοναξιάς, ο τρόπος που χειρίζεται η ποιήτρια το στίχο είναι άψογος, αλλά ενημερωμένη στην πορεία της παγκόσμιας ποίησης, δεν δειλιάζει να μας μεταφράσει ποιήματα του Μπωντλαίρ, Βερλαίν, Μωρεάς, Πριντώμ, Ουγκαρέτι και άλλων ποιητών πολύ μουσικών.

Και το επιβεβαιώνει ο Ευάγ. Ρόζος:

Λιτή και βαθύτατα ανθρώπινη στο σύνολό της είναι η ποίηση της Τζένης Παπαϊωάννου. Ίσως αυτό που την κάνει να ξεχωρίζει είναι η ειλικρίνεια και η καθαρότητα της λυρικής της φωνής που διατηρεί πάντα την προσωπική της ιδιοτυπία, την διασώζει και την υπογραμμίζει.

Ιδιαίτερα αξιόλογη είναι και η μεταφραστική της δουλειά.

Η Τζένη Παπαϊωάννου έχει, όπως γράφουμε, πάθος με τη μουσική, και έχει ασχοληθεί με το έργο και τη ζωή των μεγάλων μουσουργών του περασμένου αιώνα. Έχει κάμει διαλέξεις στον Παρνασσό για το έργο των και την έχει συγκινήσει η ζωή των. Βαθιά επηρεασμένη από τη μουσική των, αναφωνεί σ' ένα ποίημα «Ύμνος στον Μπετόβεν»:

«Αθάνατε Μπετόβεν! Γίγα - κατακτητή
δεν λύγισες ποτέ στη μοίρα σου τη χθόνια
κι έτσι κατέκτησες όλου του κόσμου την ψυχή
με την ουράνια μουσική σου την αιώνια».

Η χαρά, η λύπη, ο πόνος και η γαλήνη, το δάκρυ και το χαμόγελο, η παραμονή με την ελπίδα, η αγωνία και το άγχος της καθημερινότητας με τις αναμνήσεις των περασμένων καιρών, δίνουν μια

σκιαγράφηση του ανθρώπινου δράματος. Μέσα στην πλανερή θαλπω-
ρή με κάποια ελπίδα πως μπορούσε ν' αλλάξει η ζωή της, γράφει το
ποίημα:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΣΕ ΠΡΟΣΜΕΝΩ...

Σε προσμένω ένα δειλί ναρθείς
μη διστάσεις, το σπίτι το ξέρεις
σαν της Άνοιξης φως να σταθείς
στην ψυχή μου τα ρόδα να φέρεις.

Θα με ιδείς να κυττάζω δειλή
στην ίδια σαν τότε τη σέρα
με τα μάτια ριχτά στην αυλή
να προσμένουν Εσέ νύχτα - μέρα.

Σε προσμένω όπως κάποιο Θεό
της καρδιάς μου ν' ανοίξεις την πόρτα
τ' όνειρό μου απ' το χρόνο χλωμό
να θερμάνεις γλυκά σαν και πρώτα.

Σε προσμένω μ' αγνή την Ψυχή
μην αργήσεις ναρθείς μες το δειλί
τι... φοβάμαι... ο βορριάς που θαρθεί
θα παγώσει για πάντα τα χείλη.

Και τελειώνοντας την ωραία αυτή συλλογή, γράφουμε κι ένα στί-
χο ταξιδιωτικό από το ποίημά της:

ΒΕΝΕΤΙΑ

Στ' ακύμαντα νερά προς τ' ακρογιαλί
και της ψυχής μου τ' αναγάλιασμα
μια ζωγραφιά μαγευτική προβάλλει
άυλη - φανταστική σαν ξάφνιασμα...
.....

Οχρίδα

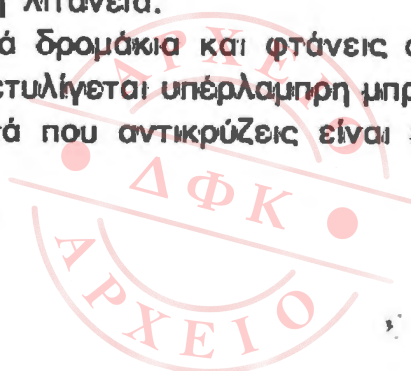
Εταξίδευσε σε πολλές χώρες. Ευρώπη, Ασία, Αφρική και ἼΑκω Ανατολή. Ὑστερα από ένα ταξίδι στην Γιουγκοσλαυία την εντυπωσίασαν οι ομορφίες της πόλεως Οχρίδας και όταν επιστρέφει, μαγευμένη από το όραμα και το θάμβος της παλαιάς και της νέας πόλεως γράφει και εκδίδει το βιβλίον «Οχρίδα» στο σημερινό παρών της όπως και στο πλούσιον ιστορικόν παρελθόν της. Βεβαρυμένη από την προσωπικήν της μοίρα και το βιβλίον αυτό αφιερώνει στην μνήμην του άνδρα της και των γονέων της. Η περιγραφή των εντυπώσεών της γίνεται με απόλυτη σαφήνεια και τέχνη, έτσι που κάθε φράσις της φθάνει στο αυτί του αναγνώστη με καθαρό μουσικό ήχο. Το βιβλίον κυκλοφορεί, η έκδοσις εξαντλείται και δευτέρα έκδοσις σύντομα ακολουθεί.

Την εντυπωσιάζει ακόμη και το Ελληνοβυζαντινό χρώμα και η τέχνη που ξεχωρίζουν από τις άλλες πόλεις της Γιουγκοσλαυίας και όταν επιστρέφει ξεδιπλώνει σε βιβλίο τις συγκινήσεις της. Τα λέγει η ίδια στον πρόλογόν της:

«Μαγευμένη απ' το φυσικό περιβάλλον, τη γαλήνια και γαλάζια λίμνη, τα Βυζαντινά και Ιλλυριανά ευρήματα των τελευταίων ανασκαφών, απεφάσισα να γράψω τις σελίδες αυτές για να γνωρίσει ο Έλληνας αναγνώστης μου, τον άλλοτε ΕΛΛΗΝΙΚΟ - ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ τούτο χώρο.

Η σπάνια αρχιτεκτονική της παλιάς πόλης, τα σπίτια της που είναι κτισμένα στους ανηφορικούς δρόμους και φαίνονται σα να στηρίζονται το ένα πάνω στο άλλο, μοιάζουν σαν περίεργοι θεατές που παρακολουθούν μια όμορφη λιτανεία.

Καθώς ανεβαίνεις τα ανηφορικά δρομάκια και φτάνεις στο ξέφωτο, όλη η φωτεινή διαφάνεια ξετυλίγεται υπέρλαμπρη μπρος στα έκθαμβα μάτια σου... Η ομορφιά που αντικρύζεις είναι κά-

τι το ασύλληπτο... Σου κόβει τη λαλιά... Κι ίσως αυτό είναι το καλλίτερο... Μη λες τίποτε ούτε στον εαυτό σου... Όλος ο θαυμασμός σου ας αφευθεί στις ανεπανάληπτες ομορφιές του γαλάζιου, στην αποθέωση των εναλλαγών του Πράσινου, το ήρεμο της λίμνης που άθελά σου σε μεταφέρει σ' ένα κόσμο εξωγήινο του ονείρου...

Αυτή την ομορφιά αποτυπώνοντάς την στο χαρτί, επιζητούν να σας μεταδώσουν οι σελίδες αυτές που ακολουθούν».

Πέραν αυτών και η μαγεία του τοπίου που ανοίγεται μπροστά της κατά την εκεί παραμονήν της, δικαιολογεί επί πλέον να γράψη:

«Είναι μια ανέγγιχτη οπτασία, ένα όραμα ομορφιάς. Τα δρομάκια της πόλης γεμάτα ζωγραφικές εναλλαγές από φως και σκιές είναι κατακάθαρα.

Τα βήματα των αραικών διαβατών πάνω στ' άνισα καλντερίμια ξυπνάν κοιμισμένους ήχους.

Παντού υψώνονται ψηλοί τοίχοι λευκών Ξενοδοχείων και επαύλεων που κοιτάζουν τη γαλανή λίμνη, και απολαμβάνουν το γλυκό ήλιο της Δύσης.

Μερικά τριαντάφυλλα, ροδοδάφνες κι άλλα λουλούδια βάζουν μια χαρωπή πινελιά μέσα στη γαλήνια σιωπή. Τι μακαριότητα, ύστερ' από τους μοντέρνους θορύβους, τους πυρετώδεις κι αδιάκοπους!!

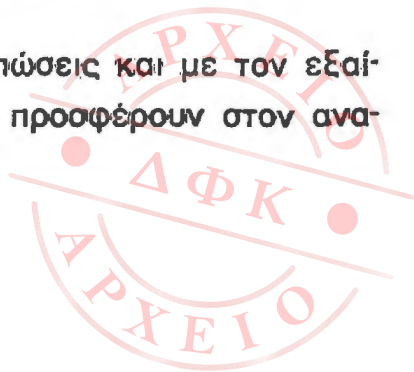
Εδώ είναι σα να λούζεται κανείς μέσα στη γαλήνη της σιωπής.

Ένα βέλασμα προβάτου ένας βόμβος μέλισσας, μια ηχώ λυγμική ενός μακρινού πιάνου, αντί να ταράξουν, κάνουν πιο αισθητή τη γαλήνη. Και πάντα κι από παντού η γαλάζια και πάμφωτη λίμνη.

Οδεύει σαν το χρόνο και σαν το πεπρωμένο με κάτι το απροσδιόριστο και το αιώνιο, και νοσταλγεί όλες τις σκιές του παρενθόντος, όλη την ιστορία και τη δόξα της Οχρίδας, πέρα από το χρόνο προς την αιωνιότητα της ανυπαρξίας».

Ο Πέτρος Γλέζος που διάβασε την «Οχρίδα» της γράφει:

«Το βιβλίον σας με τις θερμές εντυπώσεις και με τον εξαίρετο συνδυασμό ιστορικών πληροφορικών προσφέρουν στον ανα-

γνώστη το όραμα και το θάμβος της μαγευτικής χώρας των βράχων και των αρχαιοτήτων».

Και ο Γιάννης Κουτσοχέρας εις επιστολήν του, δικαιολογεί τα συναισθήματα της Παπαϊωάννου, που της εγεννήθησαν από το όραμα της Οχρίδας και την απόφασίν της να περιγράψει τας εντυπώσεις της, γράφει:

«Νοιώθω ανώτατα την Τζένη Παπαϊωάννου για του ότι χάθηκε το όραμα και το θάμβος της μαγευτικής αυτής χώρας των βράχων και των αρχαιοτήτων που λέγεται Οχρίδα και που περιγράφει με τόση λυρική έξαρση. Σφίγγοντάς της το χέρι».

Την συναισθηματικήν περιγραφήν της χώρας αυτής και άλλοι κριτικοί και λογοτέχνες επισήμαναν. Ο συγγραφεύς Βασ. Λαζανάς γράφει:

«Είναι χωρίς υπερβολή ένα θαυμάσιο βιβλίο αποκαλυπτικό, ωραίο ύφος, ωραία γλώσσα. Μια άγνωστη γεωγραφική περιοχή προβάλλει γενναϊόδωρα από τη φύση ενώ συγχρόνως είναι ενδιαφέρουσα από ιστορική και αρχαιολογική άποψη. Ειλικρινά πέρασα γοητευτικές στιγμές διαβάζοντας το βιβλίο σας».

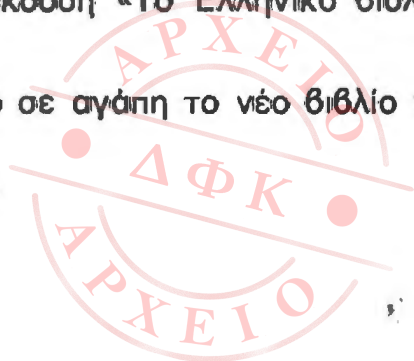
Η εν γένει περιγραφή του τοπίου εντυπωσιάζει την Αλίκη Νικολαΐδου, η οποία εις επιστολήν της την ξεχωρίζει:

«Ο απλός τρόπος της αφηγήσεώς σας, η παρατηρητικότητα, η ανίχνευσις της ομορφιάς, η περιγραφή του τοπίου, η γλαφυρή διήγησις της ιστορίας των πολλών πραγμάτων όλα γοητεύουν αφάνταστα τον αναγνώστη. Σας συγχαίρω θερμά».

Κριτικήν του βιβλίου της κάνει και ο συγγραφεύς ιστορικός Ευάγγελος Ρόζος εις το περιοδικόν «Απανεμιά» και το περιοδικό «Άρπος» (Σκουφάς):

«ΤΖΕΝΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ: «Οχρίδα». Η μαγευτική χώρα με τις θαυμαστές αρχαιότητες. Έκδοση «Το Ελληνικό βιβλίο» Αθήνα 1978, σελ. 40.

Μικρό σε έκταση, αλλά μεγάλο σε αγάπη το νέο βιβλίο της

γνωστής ποιήτριας κ. Τζένης Παπαϊωάννου που κυκλοφόρησε πρόσφατα. Είναι οι προσωπικές της εντυπώσεις από ένα πρόσφατο ταξίδι στην ιστορική αυτή περιοχή της Νότιας Γιουγκοσλαβίας που τόσο πολύ θυμίζει Μακεδονία και Βυζάντιο. Είναι πολύ φυσικό μια ποιήτρια να εκφράσει τις ταξιδιωτικές της εντυπώσεις με λυρισμό και συγκίνηση. Μέσα όμως από ένα χείμαρρο λυρικών εκφράσεων, ωραίων ποιητικών εικόνων, η συγγραφέας μας δίνει και όλες τις σχετικές ιστορικές, αρχαιολογικές και γεωγραφικές πληροφορίες, έτσι που το κείμενό της να είναι συνάμα μια προσωπική μαρτυρία, αλλά και ένα καλογραμμένο βιβλίο, μοναδικό στο είδος του, με επιστημονική και ολόπλευρη τεκμηρίωση. Είναι, θάλεγα, ένα βιβλίο που μπορεί να τέρψει, αλλά και να διδάξει. Και, ακόμα, είναι ένα βιβλίο - πρόκληση στον αναγνώστη να τάθιδέψει κι αυτός στα ίδια μέρη και να τα γνωρίσει από μόνος του, να γνωρίσει με τα μάτια του την ομορφιά του χώρου και του τοπίου που τόσο άμογα την έδωσε, πρώτη, γραπτώς, η εκλεκτή ποιήτρια.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΡΟΖΟΣ

(περιοδ. «Απανεμιά»)

Για το βιβλίο της, «Οχρίδα» την πρώτην Οκτωβρίου 1979 εβραβεύθη από την «Ένωσιν Ελλήνων Λογοτεχνών».

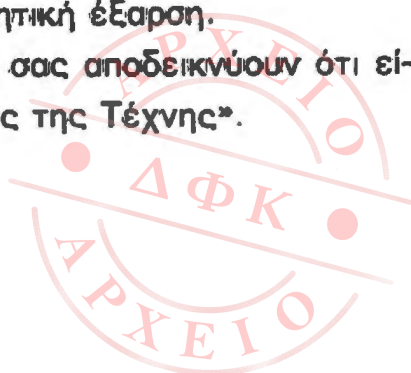
Σε σελίδα «Κριτική του Βιβλίου» ο Σταύρος Τσελίκης γράφει για την «Οχρίδα»:

«Λέξη προς λέξη, σελίδα με σελίδα, μεταφέρεσαι στη μαγεία του τοπίου που με τόση μαεστρία μας περιγράφει. Και διερωτάσαι: Υπάρχει τάχα αληθινό, το γαλήνιο διάφανο χρωματισμένο έτσι τοπίο; Ή είναι μόνο μια ανέγγιχτη οπτασία, ένα όραμα, ομορφιάς με την ψυχή της ποιήτριας λογοτέχνης;

Σας βεβαιώ, ότι μου προσφέρατε ένα σπάνιο λυρικό ταξίδι στη μαγευτική χώρα της καλλιτεχνίας, της μουσικής, των χρωμάτων και της αρχιτεκτονικής.

Μακάρι όλοι εκείνοι που έρχονται σ' επαφή με κάθε τι το ελληνικό και ανθρώπινο, να μπορούσαν να εκφράζονται με τη δική σας ευαισθησία και τη βαθύτερη ποιητική έξαρση.

Οι μεστότατες σελίδες του βιβλίου σας αποδεικνύουν ότι είστε μια από τις πιο λεπτές ερμηνεύτριες της Τέχνης».

Επίσης ο λογοτέχνης Μιχάλης Εμμ. Αρφαράς μας γράφει στο περιοδικόν «Κάμειρος»:

«Οχρίδα, έχει για τίτλο το βιβλίο της Τζένης Παπαϊωάννου, γραμμένο με περιγραφική και γοητευτική τέχνη. Είναι οι προσωπικές εντυπώσεις της συγγραφέως από κάποιο πρόσφατο ταξίδι της στη Νότια Γιουγκοσλαβία, μέσα από ένα χειμάρρο λυρικών εκφράσεων σε ιστορικά και άλλα γεγονότα. Η ιστορική αυτή πόλη, ελληνική στο παρελθόν, άφησε ανεξήγητα την μορφή της να στέκει γεμάτη δόξες και μεγαλείο. Η ανείπωτη ομορφιά της συνταιριάζεται διάχυτη μέσα από τα κείμενά της. Οι ναοί της Αγίας Σοφίας, του 'Αϊ Κλήμεντος, του 'Αϊ Γιώργη και τόσες άλλες φυσικές και τεχνητές καλλονές, μαγνητίζουν. Στην οδοιπορία της η Τ.Π. συναντά βυζαντινά και ιλλυρινά απομεινάρια των άλλοτε ένδοξων πολιτισμών, αντικρύζει την ιδιόμορφη αρχιτεκτονική της Οχρίδας ή Αχρίδας, γνωρίζει τους ανθρώπους της, δέχεται το ανεπαίσθητο χαίδεμα από το ρέμα της γαλάζιας λίμνης και δίνει ολόπλευρη τεκμηρίωση σε συνδυασμό με τις προσωπικές μαρτυρίες που τέρπουν μα και διδάσκουν. Έτσι εδώ μπορούμε να πούμε συμπερασματικά, πως έχουμε ένα συνθετικό και χρήσιμο τουριστικό εγκόλπιο, μαζί όμως κι ένα θαυμάσιο εντύπωμα.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΕΜΜ. ΑΡΦΑΡΑΣ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΚΑΜΕΙΡΟΣ»

Ανεμώνες στη θύελλα

Η Τζένη Παπαϊωάννου και μετά την πρώτην ποιητικήν συλλογήν που εξέδωσε «Νοσταλγικές Νότες» συνεχίζει, με τον ίδιον πηγαίον και ένθερμον ζήλον σε παραδοσιακό και ελεύθερο στίχο να εκφράζει τους ποιητικούς της στοχασμούς. Τον Μάϊον 1979 εκδίδει την συλλογήν της «Ανεμώνες στη θύελλα» που την επιβάλουν πλέον οριστικά εις την χορείαν των εκλεκτών των γραμμάτων και της τέχνης, με ποιήματα δικής της δημιουργίας και μεταφράσεις Γάλλων ποιητών.

Σαν εισαγωγή της η ποιήτρια αναφέρει ολίγους στίχους του Καρόλου Μπωντλαίρ. Τούτο προδίδει υπό ποίους φιλοσοφικούς στοχασμούς και πεσιμισμό εκφράζει τις σκέψεις της.

«Σώπαινε ψυχή ανίδεη, μ' όλα ξετρελλαμένη.
Στόμα με γέλοια παιδικό, οι άνθρωποι είναι δεμένοι
Πιότερο με το θάνατο παρά με τη ζωή».

Ο τόνος της απαισιοδοξίας παραμένει σχεδόν μόνιμος στην ποιησή της. Όπως σε μια μουσική σύνθεση διακρίνομε συχνά ένα μόνιμο βασικό τόνο που συγκροτεί σαν κεντρομόλος έλεη τους τόνους που πάνε να ξεφύγουν προς άλλας διαστάσεις. Έτσι και η ποιήτρια στην καινούργια της τούτη συλλογή κινείται άνετα μέσα στο γνωστό χώρο των θικωμάτων της, της φιλοσοφίας αλλά και στις αγωνίες του καιρού της που είναι βασικό στοιχείο για την τεκμηρίωσή της σαν ποιήτρια.

Στο ομότιτλο ποίημα της, μας δίνει με το στίχο της μιαν απεικόνιση φυσιολαπρική και φιλοσοφική. Είναι ένα ποίημα οντολογικό για τη ζωή του ανθρώπου και τη μοίρα του.

Παραθέτουμε τους δύο τελευταίους στίχους:

ΑΝΕΜΩΝΕΣ ΣΤΗ ΘΥΕΛΛΑ

Κι έτοι που στάθηκα βουθή, τον πλάστη να υμνήσω
έναν αγέρασ δυνατός μ' έκανε να ριγήσω.
Οι ανεμώνες έρφιξαν, Εάφνου, λες και δακρύσαν
και μες τ' ανεμοστρόβιλο, τα ύλλα τους μαδήσαν.

«Δύστυχες ανεμώνες μου, φτωχές μου αγαπημένες
γυρτά τα κεφαλάκια σας, πέσατε μαραμένες.
Κι έμεινε μόνο ο σκελετός στη γη να μας θυμίζει
πως ανεμώνα είν' η ζωή που ο χρόνος ξεφυλλίζει».

Και γράφει η ποιήτρια Χρυσάνθη Ζητσαία:

«...Με εγοήτευσαν και με συνεκίνησαν όλα τα ποιήματά σας.
Οι σμιλεμένοι και άρτιοι στίχοι σας κλείνουν ευγενικά συναισθή-
ματα, λυρική δόνηση, φιλοσοφικούς στοχασμούς. «Πώς ανεμώνα
είν' η ζωή που ο χρόνος ξεφυλλίζει». Εξαιρετα και τα φυσιολα-
τρικά, ζωγραφικοί πίνακες. Ζωντανεμένα τοπία. Αι μεταφράσεις
όπως πάντοτε αξιόλογες. Χαίρομαι πολύ την πηγαία σας ποίηση.
Χρ. Ζητσαία»

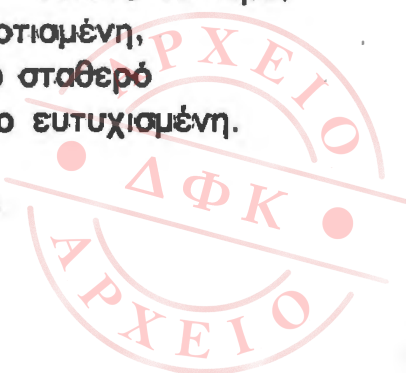
Στο ποίημα που ακολουθή η ποιήτρια εκφράζει την αγωνία της
για την παγκόσμια κατάσταση. Ζητώντας να προβλέψει να δει νοερά
την ηρεμία και την ανάσταση στις ανθρώπινες ψυχές.

Διάχυτος είναι ο λυρισμός και η ευαισθησία της ποιήτριας στην
συλλογή «Ανεμώνες στη θύελλα». Είναι μια από τις λεπτές ερμηνεύ-
τρες της τέχνης, και αυτό το δείχνει το παρακάτω λυρικό ποίημα της
Κασταλίας το αναδάπτιο:

ΣΤΗΣ ΚΑΣΤΑΛΙΑΣ ΤΑ ΝΕΡΑ

Στης Κασταλίας τα νερά την ιερή πηγή,
πώς θάθελα ιέρεια, παρθένα εκεί φερμένη
να λούσω τα μαλλιά μου, να εξαγνήσω την ψυχή
και να μαντέψ' ολόκληρη τη σύγχρονη οικουμένη.

Στ' άντρο Πυθίας — Απόλλωνα — Φοίβου το ιερό,
στον τρίποδα με δάφνη και μύρα ποτισμένη,
σήμαντρο μιας ενότητας ν' ακούσω σταθερό
κι ειρήνη να προβλέψω στον κόσμο ευτυχισμένη.

Και μεσ' στο σούρουπο, βραδάκι στην πηγή
ένα φτερούγισμα, μια φύση θεϊκή να νοιώσω,
κάποιες πνοές θείας γαλήνης, μορφές — σκιές — σιγή
και μ' Απολλώνια μουσική μι' ανάσταση να δώσω.

Ύστερα αφήνει τον εαυτόν της να χάνεται στους διαδρόμους της
πλάνης και του ονείρου, που παρατηρείται και στην προηγουμένη
συλλογήν της «Νοσταλγικές Νότες». Μέσα στην απατηλή αυτή ωραιό-
τητα γράφει το ποίημα «Σαν όνειρο»:

ΣΑΝ ΟΝΕΙΡΟ

Ήρθες σα νάταν όνειρο, απρόσμενη άγια ώρα
με τη φωτιά της όμορφης νιότης στα ματοκλάδια
αστέρι, όραμα γλυκό που φώτισε τη χώρα
και της ψυχής μου τα πυκνά και ζαφερά σκοτάδια.

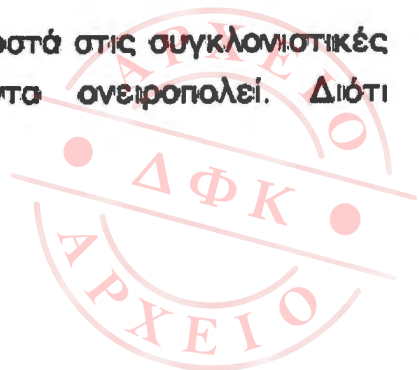
Πρόσμενα νάρθει, άνοιξη, με λούλουδα στο χέρι
τότε πούσερνα πίσω μου τον ήλιο και τ' αστέρια
της ζηλεμένης νιότης μου που λαχταρούσε ταίρι
και πέταγα στα σύννεφα και στ' ουρανού τα αιθέρια.

Πρόσμενα και φθινόπωρο σοφή κι ήρεμη ώρα,
που πλημμυρούσαν το είναι μου καημοί, λαχτάρεις τόσες
κι έλπιζα και σε ζήταγα στον ήλιο και στη μπόρα
κι ήμουν γεμάτη άσθηστους πόθους - χιμούς και φλόγες.

Μ' άργησες νάρθει, όνειρο της ζήσης μου ωραίο
και η ψυχή μου πώς: καινούργιους δρόμους να χαράξει
για να περάσεις άνετα το δρόμο το μοιραίο
τώρα που μέσα μου βαθειά η πίκρα έχει σταλάξει;

Και μην ξεχνάς πως ο Βοριάς και ο Χειμώνας φτάνει
και θα με βρει μ' έν' αμυδρό χαμόγελο στα χείλη
πλάνο γλυκειάς ανάμνησης, απατηλό λιμάνι,
παντέρημη μες τη ζωή κάποιο θλιμμένο δείλι.

Ο άνθρωπος μένει πάντα εκστατικός μπροστά στις συγκλονιστικές
στιγμές του πάθους της αγάπης και πάντα ονειροπολεί. Διότι

η αγάπη είναι η δημιουργική δύναμη μέσα στη ζωή. Η ποιήτρια κινείται από ένα σημείο που νομίζει κανείς ότι ζει αληθινά, ως εκείνο που δείνει μηδέν, και που δεν υπάρχει τίποτε. Τέλεια εκμηδένηση!

Και συνεχίζει το όνειρο σε ένα άλλο ποίημά της «Περ' απ' των τάφων τη σιγή» απ' όπου μεταφέρομεν δυο στίχους:

Αν Ξαναγύριζες ποτέ, θα Ζούσα
χρώματα θάνοιωθα σκέψεις μορφές
τη θλιβερή Ζωή μου θ' αγαπούσα
κι ο νούς μου θάπαιρνε χίλιες στροφές.

Θαρθείς μια μέρα, Ξέρω, θα γυρίσεις
σαν όραμα θ' αράξεις φωτεινό
της Δύσης τις βιολέτες θα με ντύσεις
και θα πετάξουμε μαζί στον ουρανό.

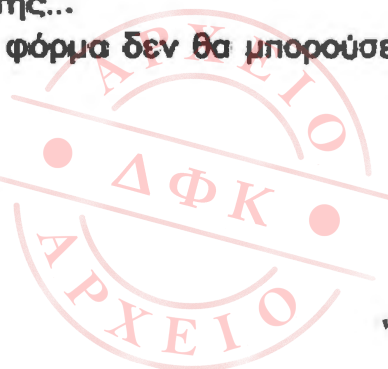
Στην ποίησή της δεν βλέπουμε ποιήματα της χαράς, και αισιοδοξίας. Εκεί που παρουσιάζεται κάποιο ποίημα με τίτλον ελπίδας και χαράς, οι τελευταίοι στίχοι εκφράζουν το ακώνιον παράπονόν της, τον σκεπτικισμόν, τον πεσιμισμόν της. Στο ποίημά της «Έλα μαζί μου» αρχίζει με την χαράν μιας συναντήσεως για να φθάσει γρήγορα σε μια μελαγχολική κατάληξη Δημοσιεύει ο Νίκος Στασινόπουλος στην κριτική του βιβλίου της:

«Η ποιήτρια ζει στην απεραντοσύνη της μοναξιάς, που μοιάζει με την απεραντοσύνη της τέχνης στις ασύλληπτες διαστάσεις της, γι' αυτό μόνη αγωνιώδης γεμάτη πάθος κραυγή, είναι η αναζήτηση του συντρόφου της χαράς, που πάντα οδηγεί στα λιθάδια της ηρεμίας και της χαράς:

«Έλα μαζί μου, σε ζητώ να ξεχαστούμε ως το πρωί
να βρει η ψυχή φως αυγινό και λύτρωση κι αγέρα
πολλές φορές μια νύχτα είναι ολάκερη ζωή
κι είν' ένας θάνατος φριχτός το χάραμα κι η μέρα».

Επίσης πετυχημένες παρομοιάσεις, συμβολισμοί και εικόνες σπονδυλώνουν την ποίησή της και κάθε φορά και ένα συγκινησιακό κίνητρο παρουσιάζει ο παραδοσιακός στίχος της...

Ασφαλώς, μια άλλη λειότερη ποιητική φόρμα δεν θα μπορούσε να

μας δώσει εκείνο που μας δίνει ο παραδοσιακός της στίχος. Στην «Μαγδαληνή» της δυό τετράστιχα από το σύνολο δείχνουν δυό διάφορους κόσμους:

«Εσύ, που ναρκισεύτηκες την πλάνα αμορφιά σου
της οικουμένης κράταγες στα χέρια τους τρανούς,
τ' ήθελες άλλο πιο ακριβό για νάχεις αυτροφιά σου;
ποιό μυστικό αχόρταγα ζητούσε πάντα ο νούς;
— Εζήτησα τη λύτρωση να βρω να ηρεμήσω.
Τ' άστρο το παναθρώπινο μιας Θεϊκής πνοής,
ηλιοπηγή της πρώτης μου αγάπης να επαιπήσω
την πίστη μιας αληθινής γλυκόπιστης ζωής».

Η ποιήτρια έχει βρει την πορεία της μέσα στον πνευματικό χώρο και με σταθερότητα και καθαρότητα μας δίνει τα λουλούδια της αισθαντικής ψυχής της.

Ν. Α. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Τεχνοκρίτης - ποιητής, Πρόεδρος Ενώσεως Ελλήνων
Λογοτεχνών (Εφημερίς Αιγιώτης)»

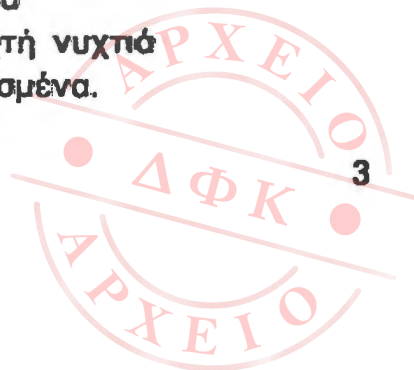
Και το επόμενο ποίημα το «Ναυάγιο» μια απαισιοδοξία το χαρακτηρίζει. Τέτοια που θα φτάσω να την αποκαλέσω «θλιμμένη ποιήτρια».

ΝΑΥΑΓΙΟ

Η θάλασσα φουρτούνιασε, φυσάει δυνατά,
πικνα και μαύρα σύγνεφα περνούν απ' άκρη σ' άκρη.
Τη μέρα νύχτα κάνουνε και με μπουμπουνητά
τρέχουνε να προλάβουνε του ουρανού τα μάκρη.

Τα κύματα σηκώνονται σαν τέρατα στητά,
μοιάζουνε τίγρεις και θεριά απ' τα δεσμά λυμένα,
που βγαίνουν να σπαράξουνε, ό,τι βρεθεί μπροστά
με μουγκριτά και βρυχηθμούς, με λύσσα, πεινασμένα.

Σε τούτο τ' άγριο πέλαγο, στη μαύρη καταχνιά
ένα καράβι δύστυχο παλεύει απεγνωσμένα
προσπάθειες κάνει να σωθεί μες τη φριχτή νυχτιά
ψηλά παν' απ' τα κύματα τ' άγρια κι οργισμένα.

Κατάρτια δεν του άφησε του Πέλαγου η οργή,
ούτε τιμόνι και πανιά του Αίολου η μανία.
Απόκαμε κι αφέθηκε στις μοίρας τη γραφή
του αδυσώπητου θεριού αντίλη τρικυμία.

Το κύμα το θεόρατο τ' αρπάζει, το πετά,
με λύσσα και με δύναμη, ευθύς το θρυμματίζει
πάνω στους βράχους τους σκληρούς το παίζει, το γλεντά
και το φτωχό του το σκαρί, το κύμα τ' αφανίζει.

Φτωχό, φτωχό καράβι μου! μοιάζεις με τη ζωή!
που σαν η μοίρα η σκληρή την πόρτα σου χτυπήσει,
Ζητάς βοήθεια μάταιη που πνίγεται στη γη
και μένουνε τα όνειρα, χαμένα μες τη ζήση.

Εφημ. «Η Θεσσαλία» (Βόλου) 29.7.79

Και την μόνιμη μελαγχολία της την αισθάνεται και η ίδια όταν
στο επόμενο ποίημά της γράφει:

ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΕΣ ΦΩΝΕΣ

Όταν η σκέψη μου βαριά ταφόπετρα έχει γίνει
και μου πλακώνει την καρδιά και γίνεται οδύνη
όταν η θύελλα της ψυχής το νου εξουθενώνει
και μες τη ζήση τίποτα δεν με απολυτρώνει.

Εσείς γλυκές μου θύμησες των περασμένων χρόνων.
Εσείς μόνο με σώζετε απ' τις πληγές των πόνων.
Προβάλλετε στο σύθαιμπο πανέμορφες εικόνες
γαλήνη μου σκορπίζετε, Εσείς σκιές μου μόνες.

Κι ένα χαμόγελο αμυδρό πλανιέται μες τα χείλη
για κάποιες όμορφες στιγμές, ένα κροκάτο δειλί.
Χαρές της πρώτης νειότης μου, άνοιξες μυρωδάτες
με του Μαγιού τα λούλουδα και με αυγές δροσάτες.

Στην συλλογήν της δημοσιεύονται και άλλα αξιόλογα ποιήματα,
όπως «Στην Εύα Σικελιανού», «Θέατρο είναι η Ζωής και το αφιερωμέ-
νο στην πατρίδα της (Άρτα). Το συλλαμβάνει ο λογοτέχνης Βασ.
Λαζανός και της γράφει:

«Ποιήματα πηγαία αναδυστικά που μορφοποιούνσυγκινήσεις, βιώματα, εμπειρίες, εντυπώσεις. Ο λυρικός τόνος είναι παντού διάχυτος και σε πολλές περιπτώσεις μετασχηματίζεται σε λυρικό οίστρο όπως συμβαίνει λόγου χάριν, στο ποίημα «Άρτα» και άλλα. Γενικά το ποιητικό σας βιβλίο είναι βιβλίο ποιότητας».

ΑΡΤΑ

Άρτα γη των Πατέρων μου, λαμπρόχαρη κοιτίδα
που στην Περάνθη βρίακεσαι τα πόδια της κτισμένη
κι ο Ξελογιάστης Άραχθος γιρλάντα σου κι ασπίδα
μέσα στη μέση σε κρατούν, κυρά ευτυχισμένη.

Πάνω σου φέγγος τ' άραντο, του ουρανού τ' αστέρια
οι κάμποι σου και τα βουνά πλούσια βλαστημένα
φαντάζεις πλάθοντας εκεί ονειράτα αιθέρας
και γύρω τα περβόλια σου τα μοσχομυρισμένα.

Από τα σήμαντρα χυμούν σκοποί σαν μελωδίες
ψαλμοί από τις εκκλησιές — παραμυθένιοι θρύλοι
κι απ' το γεφύρι τις νυχτιές ίσκιος με υμνωδίες
φαντάσματα αλλοτινών καιρών μέσα στο πλάνο δειλί.

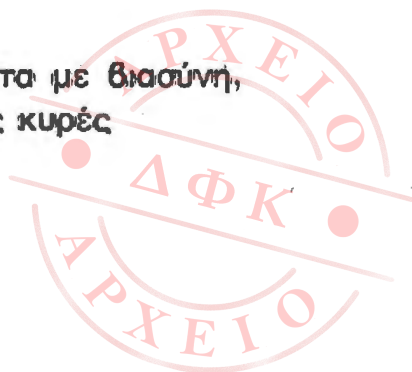
Κι όταν οι νέες βγαίνουνε περίπατο τα βράδυα
και στην πλατεία του Σικουφά μαζεύονται εκείνη,
μοιάζουν βυζαντινές κυρές η' απλώνουν τα υφάδια
αυτά που απ' τους προγόνους μας απέλειωτα είχαν μείνει.

Κι ανάμεσα στις χάρες σου που τόσο σ' ομορφαίνουν,
μια ιστορία πανάρχαιη του βασιληά του Πύρρου
βυζαντινά μνημεία σου θρύλοι που ανασταίνουν
το κλέος της πρωτεύουσας της δάφνινης Ηλείου.

Και το κάτωθι ποίημα αναφέρεται στη φιλοσοφία της ζωής όπως είναι στη πραγματικότητα.

ΘΕΑΤΡΟ ΕΙΝΑΙ Η ΖΩΗ

Στο θέατρο σαν έφθασα μια νύχτα με βιασύνη,
η αίθουσα κατάμεστη. Οι όμορφες κυρές

ντυμένες με τα μάξι τους και με αβροφροσύνη
σκορπίζανε φιλάρεσκα χαμόγελα, χαρές.

Προσμέναν όλοι τους εκεί, ν' ανοίξει η αυλαία.
Άλλοι τους για επίδειξη πούρθαν να παραστούν
άλλοι να δώσουνε τροφή στο πνεύμα στην ιδέα
κι άλλοι αδημονούσαν να ιδούν να ξεχαστούν.

Και ξάφνου ανοίγει η σκηνή και κάποιος κλόουν βγαίνει
προσπάθεια κάνει ο δύστυχος το γέλοιο να σκορπά
φάτσα κωμικοτραγική και με γκριμάτσες μένει
να τον ακούσει το κοινό για να χειροκροτά.

Μα όσο κι αν κρυβότανε στη μάσκα μ' ευγλωτία
παλεύοντας τον πόνο του να κρύψει μυστικά
ο δόλιος, που να φανταστεί! Πως κάτω στην πλατεία
χιλ'ιάδες κλόουν άλλοι, χειροκροτούν Εντατικά.

Πραγματικά η ποίηση της κ. Παπαϊωάννου είναι πολύ ανθρώ-
πινη — απλή — γεμάτη ειλικρίνεια, αυθορμητισμό και αίσθημα. Δεν
τυλίγουν την σκέψιν της (σπουδαιόφανείς μαίονδροι αλλά εκφράζε-
ται απλά όπως τα νοιώθει.

Προσπάθησα όσο μπόρεσα να σκιαγραφήσω την ποίηση και την
ψυχή της ποιήτριας στις «Ανεμώνες στη Θύελλα» και σε κατακλείδα
παραθέτω τα «Κρυφομιλήματα» πούναι γεμάτα ρωμαντισμό και αν-
θρωπιά.

ΚΡΥΦΟΜΙΛΗΜΑΤΑ

Απόψε ο ουρανός είναι ξάστερος
και ονειρεύομαι...
Το φειγγάρι αχνοφέγγει και διώχνει
τη μαυρίλα...
Φεύγουν τα σύγνεφα
σαν τρομαγμένα πουλιά!
και μέσα μου νιώθω
γαλήνη και νοσταλγία...

Όραίο της Ζήσης μου όνειρο!
ας ήταν ν' απλώσεις τα φτερά σου

στον γαλάζιο αιθέρα
να φέρεις στην ψυχή μου την 'Ανοιξη
και τη γαλήνη στην τρικυμισμένη μου σκέψη.

Χρόνια και χρόνια με βαραίνει
το παράπονο της ζωής...
Απλώνω τα χέρια μου να πιάσω
μιαν ηλιαχτίδα
και κείνα πέφτουν ξυλιασμένα
στους πάγους και τα κρύσταλλα.

Ζητώ απ' τους ανθρώπους ανθρωπιά
και με πληγώνουν,
οδηγώντας με σε σαχάρες κι ερημιές.
Ζητώ αγάπης σπίθα αδελφική κι ελπιδοφόρα
και με κεραυνώνουν με την αστραπή της καταφρόνιας.

Πώς λοιπόν να στρώσω με τα χέρια μου
καινούριους δρόμους.
για να περάσες συ ψυχή αιθέρια;
Τώρα που το στόμα μου είναι στικτό
απ' την πικρή γεύση της μοναξιάς;
Και πώς να περιμένω τη βουή του ανέμου να μου το πει;
και την 'Ανοιξη μέσα σε τέτοιο θαλό ορίζοντα;

Δε βλέπω τίποτα, παρά Εριννύες.
Το μήνυμα που φέρνει τη χαρά
δε φτάνει...
Κρίμα! πριν ξεκινήσω,

να μη φροντίσω να βάλω στην καρδιά μου μια πέτρα.
Τ' άκουσαν τ' αστέρια και χαμογέλασαν.
Και μες τη λάμψη του φεγγαριού
είδα δυο δάκρυα καυτά
ν' αυλακώνουν τη σκιά μου.

Μακρινοί αντίλαλοι

Το 1981 εκδίδει μια άλλη ποιητική της συλλογή «Μακρινοί Αντίλαλοι» με στίχους πιο πειθαρχημένους. Η ίδια παρουσιάζεται και πάλιν να κυριαρχείται από τον οίστρον της νοσταλγίας και της αναπόλησης, το ακώνιον αυτό αίσθημα του ευαίσθητου ανθρώπου. Και εδώ οι στίχοι της, εκφράζουν τον πόνο και την μοναξιά που δεν εννοούν να την απαλλάξουν. Το «Ερημοκλήσι», η «Κασσιανή», η «Πνευματική Επικοινωνία», τα «Χαμένα όνειρα» και άλλα. Ρομαντικά και αυτά ποιήματα της νοσταλγίας και του πόνου. Από την ερημιά την οποία αισθάνεται γύρω της, ψάλλει συνεχώς τον πόνο. Και όταν καμμιά φορά απαλλάσσεται, ελευθερωμένη γράφει «Να μην υπήρχε πόνος» και ζητεί με το «Κύριε ελέησον» την θείαν βοήθειαν.

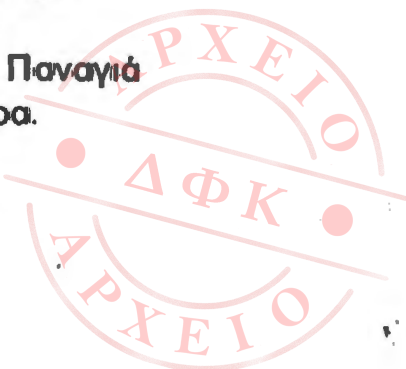
Πολλά από τα ποιήματα της συλλογής αυτής έχουν και ένα βαθύτερο ευγενικό συναίσθημα, όπως τα κάτωθι:

ΕΡΗΜΟΚΚΛΗΣΙ

Εκεί ψηλά στον βράχων τη σιγή
φαντάζει Ερημοκλήσι Ερειπωμένο.
—Μια Παναγιά γλυκειά Θαυματουργή—
που έμειν' από χρόνια ξεχασμένο.

Ολόγυρα το επλουμίσανε φωλιές
της λημονιάς το κέντησαν τα χόρτα
Έξω σγκάθια κρίνα σπάρτα κυκλαμιές
κι αγριόχορτα του φράξανε την πόρτα...

Μα κείνη ανοίγει γιατ' είν' πολύ παλλιά
και με το πρώτο άγγιγμα τ' αγέρα
λες και το απρώχνει με τα χέρια η Παναγιά
να μας δεχτεί μ' ευχές και καλημέρα.

Το ποίημα αυτό, όπως και άλλα, σημειώνεται εις την επομένην κριτικήν:

Το νέο σας βιβλίο «Μακρινοί Αντίλαλοι» είναι όπως και τα άλλα συναισθηματικό γι' αυτό μπορούμε να πούμε πως το κυριαρχικό στοιχείο στην ποίησή σας είναι το συναίσθημα. Τα ποιήματα Χαμένα όνειρα, Κοσμάς ο Αιτωλός, στη Μνήμη του Μάξιμου Γραικού, στην πολιτεία των νεκρών και το Ερημοκκλήσι μου άρεσαν πάρα πολύ.

Γ. ΒΛΑΧΟΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ - Συγγραφεύς

Από το ποίημα «Πνευματικήν Επικοινωνία» ξεχωρίζουν οι κάτωθι στίχοι:

.....
.....

Ερμητικά κλειστά τα ξώφυλλα...
Κι όπως το φως χτυπά στις γρίλλιες.
Εσύ θαρρούσα ότι τ' άναψες
μ' ασπέρια και γιρλάντες χίλιες.

Την πόρτα μας χτυπώ ασυναίσθητα
και ξαφνικά μες τη γαλήνη
της νύχτας το παλιό ρολόι μας
αχνά σα ν' άκουσα μ' οδύνη.

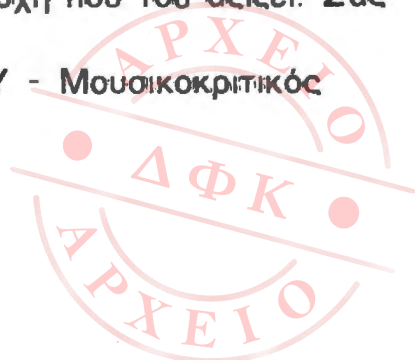
Λες κάποιο χέρι να το σκούνησε
χτύπησε ρυθμικά σαν κλάμμα
σα μοιραλόγι φριχτό κι ανήκουστο
στο χτύπο της καρδιάς μ' αντάμα!

Η παρουσία του η άορατη
το πνεύμα που μας μεταφέρει
σαν Θεία μια πνοή, κι ανάλαφρη
που τριγυρνά σ' αγαπημένα μέρη.

Έχουν όλα τα ποιήματά της έναν λυρισμόν, ένα πάθος και μια λεπτή ευαισθησία. Σχετικώς γράφει η κυρία Δράκου:

Οι «Μακρινοί Αντίλαλοι» με συνεκίνησαν πολύ. Εύχομαι το αξιόλογο αυτό βιβλίο σας να βρει την τύχη που του αξίζει. Σας συγχαίρω και σας ευχαριστώ.

ΛΙΛΥ ΔΡΑΚΟΥ - Μουσικοκριτικός

Ένα άλλο ποίημα με τον συνήθη νοσταλγικόν τόνον που εκφράζεται η συγγραφεύς είναι και το εξής:

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΙ ΠΟΘΟΙ

Ήθελα νάμουν μακριά σε κάποιο περιγιάλι
νάταν γαλήνη γύρω μου κι αχνόφωτ' η βραδυά
να πλέξω εκεί χρυσόνειρα πριν η αυγή προβάλλει
και ρυθμικά ν' ακούγεται ο φλοίσβος κι η καρδιά.

Ήθελα κεί ναρχόσουνα κοντά μου να καθήσεις
ν' απλώσεις τις φτερούγες σου, σα γλάρος στα νερά
της σκέψης, τις ριτίδες μου με χάδι να τις σθύσεις
και να πετάξουμε μαζί με του ονείρου τα φτερά.

Και κλείνοντας τα μάτια μου ήρεμα — Ευτυχισμένα
να πω! Είδα το τέλειο τον ίδιο το Θεό
μ' αγγέλους γλάρους πέταξα σε κύματ' αφρισμένα
την ομορφιά τη χόρτασα και άλλον δεν ζητώ.

Από την συλλογήν αυτήν ποιήματά της μεταφράζονται και στην Γαλλικήν. Παραθέτουμεν κριτικήν ξένου λογοτέχνη:

Σας ευχαριστώ θερμά για την ευγενική αποστολή της τελευταίας ποιητικής σας συλλογής «Μακρινοί Αντίλαλοι». Το διάβασα με πολλή αγάπη κι ενδιαφέρον γιατί μου είναι τόσο ευχάριστο να καταβροχθίζω την ποίησή σας. Από τη συλλογή σας έχω μεταφράσει ένα ποίημά σας που το στέλνω συνημμένα.

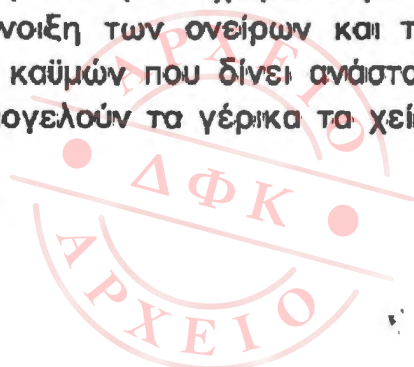
Δεχθείτε αγαπητή Κυρία τα πλέον εγκάρδια και φιλικά μου αισθήματα.

GASTON NENRY AUFRERE

Λογοτέχνης

Μέσα στη συλλογή παρεμβάλλω και ένα ποίημα αισιοδοξίας και χαράς, «Η Άνοιξη»:

Εδώ η ποιήτρια αφίνει πλέον το σκυθρωπιασμένο χειμώνα για να τη διαδεχτεί η πανώρια Άνοιξη. Η Άνοιξη των ονείρων και των ελπίδων. Η Άνοιξη των πόθων και των καύμών που δίνει ανάσταση στις πονεμένες καρδιές και κάνει να χαμογελούν τα γέρικα τα χείλη.

ΑΝΟΙΞΗ

Τάχα ποια Θεία μουσική
πλανιέται στον αέρα
κι απ' τα πουλάκια στα κλαριά
ακούς γλυκειά φλογέρα;
Τι νάν' αυτό που με μεθά
γαλάζιο λες, αγέρι
και στην καρδιά μ' ανείπωτη
χαρά πολλή μου φέρει;

Οι παπαρούνες σα φωτιές
στο πράσινο χωράφι
κι οι μαργαρίτες κίτρινες
στρώνουν στη γη χρυσάφι.

.....
Και στ' ανθοκλώνια φλογερά
αλλάζουνε φιλάκια
τα μαυρα σπαθωτά πουλιά
γλυκά χελιδονάκι.

.....
.....

Δεν είναι όνειρο αυτό
ο Έρωτας τα νειάτα
είν' η γλυκειά η Άνοιξη
που φάνηκε στη στράτα.

Που κάνει να χαμογελούν
τα γέρικα τα χείλη
δίνει ελπίδα στις καρδιές
ως το στερνό μας δείλι.

Οι «Μακρινοί Αντίλαλοι» δίδουν στο χώρο των γραμμάτων αξιόλογες διαστάσεις στο έργο. Εκλεκτοί άνθρωποι της διανοήσεως αναγνωρίζουν την προσφορά της:

Ευχαριστώ θερμά για τα δυο ωραία και πολύ αξιόλογα βιβλία σας «Οχρίδα» και «Μακρινοί Αντίλαλοι».

Σας συγχαίρω.

ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ - Ακαδημαϊκός

Τα ποιήματα της Τζένης Παπαϊωάννου βρίσκουν απήχηση και στο εξωτερικό απ' όπου φθάνουν κριτικές του, όπως η κάτωθι:

Οι «Μακρινοί Αντίλαλοι» περικλείουν όπως και όλα τα προηγούμενα έργα σας, εκτός της ποιητικής αναπόσεως — κύριον γνώρισμά σας — έντεχνον λυρισμόν υψηλής τάσεως και ευγενικὴν μορφὴν εκφράσεως και διαθέσεως. Ἄλλωστε η μουσική σας προδιάθεση και εκπαίδευσις σας δημιουργεῖ τον ἀνάγλυφον εκείνον ορίζοντα της αρμονίας — μέτρου και ρυθμοῦ τόσο ἀπαραίτητη εἰς την λυρικὴν ποίησιν ἀλλὰ ἀκόμα και σε κάθε πνευματικὴν δημιουργίαν.

N. ΚΑΛΕΡΓΗΣ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ
Υφηγητὴς Πανεπιστημίου TILBURG

Και στο κατωτέρω ποίημά της πάλιν η κραυγή της ἀπὸ την μοναξιά:

Η ΣΟΝΑΤΑ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

Ἐξω βρέχει...
Ψυχαλιστὴ μοναξιά της νύχτας...
Μέσα στο σπίτι θαλπωρή!
Ἡ φωτιά βγάζει πύρινες φλόγες
στο παλιό το τζάκι.
Κι ὅλα θαλμένα τόσο ὄμορφα
ὥστε να μην ακούς
παρὰ μονάχα τη σιωπή!

Με τα μάτια στηλά
παρακολουθῶ
το μονόλογο της φωτιάς...
Το αἷμα μου πηχτό
στο κύπελλο της μοναξιάς
Ζητάει να ξεσπάσει...

Φωνάζω μέσα στην νύχτα
κανεῖς δεν μ' ἀποκρίνεται
ἀγνώριμα μπύρμουρα ἀπαντοῦν
ἀπὸ τα κούτσουρα που κροταλίζουν.

Ἵστερα ακούω μέσα μου φωνές
πολλές φωνές να με καλοῦν
Ἐλα! σε περιμένουμε

θα λυτρωθείς!
Η φωτιά σε λίγο θα σβήσει

θα γίνει στάχτη
κιό λα θάχουν σωπάσει.

Τρυφερή ποίηση μας έδωσε η ποιήτρια Τζένη Παπαϊωάννου με το βιβλίο της «Μακρινοί Αντίλαλοι» και ένα πάρα πολύ αειόλογο ταξιδιωτικό «Οχρίδα» γράφει ο

ΔΗΜ. ΣΙΑΤΟΠΟΥΛΟΣ — Τεχνοκριτικός
Φιλολογική Πρωτοχρονιά 1982

...Βαθύτατα ανθρώπινη είναι η ποίηση της Τζένης Παπαϊωάννου. Μια λεπτή ευαισθησία και μια μουσικότητα συνοδεύουν το στίχο της που ρέει με μια φυσιολογική κίνηση τόσο στα έμμετρα, όσο και στα ελεύθερα.

Η ποιήτρια έχει βρει την πορεία της μέσα στον Πνευματικό χώρο και με σταθερότητα μας δίνει τα λουλούδια της αισθαντικής ψυχής της.

Ν. Α. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Τεχνοκρίτης — Πρόεδρος Ένωσ(ς) Ελλ. Λογοτεχνών
Εφημερίς ΑΙΓΙΩΤΗΣ

Δεν παραλείπει τέλος να υμνήσει τις εντυπώσεις από την Ζωήν ενός χωριού:

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Σαν πέφτ' η Δύση, οι χωρικοί κατάκοποι μαζώνουν
απ' τα λειθάδια τους τα ζα μαζύ με τα κοπάδια
τα σαλαγάν μες τη θολή ομίχλη της πλαγιάς
των θεϊκών μας των βουνών π' ονειρεμμένα ισκίωνουν.

Και σαν του εσπερινού αργά, τα σήμαντρα σημαίνουν
στέκουν μες το προαύλιο της εκκλησιάς θλιμμένες
γυναίκες με τις κάνιστρες στα χέρια τους τις λειτουργιές
τρισάγιο να ψάλλουνε για τους νεκρούς προαμένουν.

Κι από τον ήχο το βαρύ που κάνουν οι καμπάνες
πλήθος παιδιά μαζώνονται παίζουμε και γελούνε

πηδώντας με ξεφωνητά σαν τελειώσ' η Εκκλησιά
ναη άρουν κόλυβα πολλά να πάνε και στις μάνες.

Σε λίγο πια απλώνεται σκοτάδι στον αιθέρα
και πιο βαθύ του Ουρανού το χρώμα ζωγραφίζει
για το χωριό το λατρευτό αντάμα ξεκινούν
που φαίνεται ξεκάθαρα αγνάπια κι από πέρα.

Στο τζάκι τώρα όλοι τους γύρω συμμαζομμένοι
τοποθετούνε το σοφρά οι κοπελλιές κοντά τους
και την κακάβα βάζοντας με σούπα αχνιστή
απλώνουν τα κουτάλια τους ήρεμα — Ευτυχισμένοι.

Ω! βραδυνό μας συ χωριά. Είσ' ένας άγιος τόπος
για τις αθώες τις ψυχές μονάχα έχεις γίνει!
το φεγγαράκι στις ιτιές καντήλι κρεμαστό
φέγγει για να γλυκαίνεται της μέρας των ο κόπος.

Και ο κριτικός της εφημερίδος «Προσφυγικός Κόσμος» εξαίρει
τον στίχον της συλλογής αυτής:

Οι «Μακρινοί Αντίλαλοι» που πρόσφατα εκκυκλοφόρησαν σ'
ένα καλλιτεχνικώτατο τόμο μας φέρνουν κοντά στους ποιητι-
κούς στοχασμούς της κυρίας ΤΖ. Παπαϊωάννου που δίνονται με
μορφή η οποία πραγματικά εντυπωσιάζει. Ο στίχος της ποιήτριας
κυλά αβίαστα και είναι μεστός σε περιεχόμενο.

Με δυο λόγια: Είναι πραγματική απόλαυση να διαβάζεις
τους στίχους της κ. Παπαϊωάννου που περιλαμβάνονται σ' αυ-
τή την συλλογή της.

Π. Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
Εφημ. «Προσφυγικός Κόσμος»

Και ένα άλλο ποίημα απαισιοδοξίας με φιλοσοφικές σκέψεις με-
ταφέρω εδώ:

ΣΤΑ ΠΡΟΘΥΡΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Μαζεύει τ' αχνάρια πούμειναν
απ' τον ανήφορο της ζωής της...
Τα θλιβερά βράδρα πασχίζει να κοιμηθεί...
Εμπιστεύεται στην προσευχή!

Ρόγχος βαθαίνει τις ρωγμές
στα κράσπεδα της μνήμης της...
Δεν έχει περιθώρια...
Είναι πολύ σργά, τη μακάβρια τούτη νύχτα!
Το βλέμμα της άβουλο
περιφέρεται στις γωνιές της κάμαρας.
Εκφράζει παράπονο...

Ποιος Μιχαήλ - Άγγελος
θα μπορούσε να φτάσει
το χέρι του Θεού;
Και ποιος άλλος εμπνευσμένος χρωστήρας
θα μπορούσε ν' αποδώσει
την απελπιστική αγωνία
του θανάτου;

Και θα γράψει ο Γιάννης Κουτσοχέρας:

Ποιήτριά μου,

Οι Μακρινοί Αντίλαλοι είναι βαθύτατα διαποτισμένοι από
ευαισθησία — νοσταλγία — και ανθρωπιά. Ο Κοσμάς ο Αιτω-
λός σωστός, ψωμί της λευτεριάς.

Σας συγχαίρω και σας ευχαριστώ.

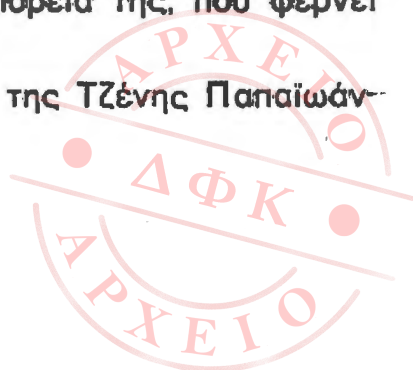
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑΣ
Λογοτένης - Ποιητής - Βουλευτής

Και ο δημοφλής λογοτένης Χρήστος Πύρπασος και καλλιτένης
θα συμπληρώσει:

Μετά από τις «Ανεμώνες στη θύελλα» που τόσο κολακευτι-
κά υποδέχθηκε η κριτική, η διαλεχτή ποιήτρια Τζένη Παπαϊωάν-
νου κυκλοφόρησε μια δυναμικότερη ποιητική εργασία της, την
καλαίσθητη καινούργια συλλογή της «Μακρινοί Αντίλαλοι» με
ωραίους, θαυμάσιους παραδοσιακούς κι ελεύθερους στίχους.

Πρέπει να σημειωθεί πως η Τζ. Π. με την νέα της εργασία,
εδρακώνει τη θέση της σαν δόκιμη ποιήτριας, παρουσιάζοντας
σημαντική εξέλιξη στην πάντα ανοδική πορεία της, που φέρνει
την σφραγίδα της προσωπικότητάς της.

Αναντίρρητα η νέα ποιητική συλλογή της Τζένης Παπαϊωάν-

νου, είναι τεχνικά άρτια, με καλομελετημένους στίχους που συγκινούν κι ενθουσιάζουν. Της αφίγγουμε εγκάρδια το χέρι.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΥΡΠΑΣΟΣ

Εφημ. «Αναζήτηση»

Η ποιήτρια πέραν από τα ποιήματα που μετέδωσεν εις αυτά τα συναισθήματα της μοναξιάς και του πόνου, έγραψε και το αφιερωμένο στον Κοσμά τον Αιτωλό και τον Μαξικόν Γραϊκόν. Πολλοί επεισήμαναν τον Πάτερ Κοσμά. Ο λογοτέχνης Δημ. Γιάκος γράφει:

Τελευταία, στην ποιητική συλλογή της Κας Τζένης Παπαϊωάννου (από τη γειτονική μας Άρτα) «Μακρινοί Αντίλαλοι» (σελίδες 18—19) διαβάσαμε 8 αλόκληρες στροφές αφειρωμένες στον Άγιο

Οι στίχοι, βέβαια, είναι απλοί, συνθεμένοι στο παλιό, το γνωστό, παραδοσιακό ύφος.

Δεν παύουν ωστόσο να κρατούν την αξία τους, την ειλικρίνειά τους και την αλήθειά τους.

Κι αυτό, νομίζουμε, δεν είναι λίγο...

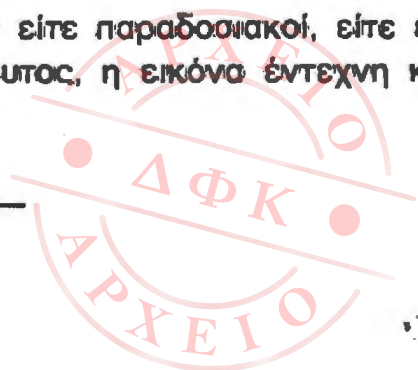
ΔΗΜ. ΓΙΑΚΟΣ

Εφημ. «Αιτωλοακαρνανική»

Παραθέτομεν μερικούς στίχους:

Ο Αιτωλός Πατροκοσμάς
—φωτιά σθηστής ελπίδας—
ο αναμορφωτής παπάς
κι ανάσα της Πατρίδας,
στα χρόνια μέσα της σκλαβιάς
—στητός, θεοσταλμένος—
σωστός προφήτης λευτεριάς
πολυβασανισμένος,
γύριζε πόλεις και χωριά,
το θάνατο αψηφώντας,
κι εμπύχωνε όλων την καρδιά
ραγιάδες κοινωνώντας.

Οιστίχοι της Τζένης Παπαϊωάννου είτε παραδοσιακοί, είτε ελεύθεροι είναι, ο λυρισμός της είναι διάχυτος, η εικόνα έντεχνη και η λέξη λειτουργεί.

Με τους Μακρινούς Αντίλαλους πλησίασα την ανθρωπιά, τους κρυφούς της πόθους, και τις αδυναμίες της.

Επίσης γράφει ο αείμνηστος Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος στην κριτική του βιβλίου της:

Ευχαριστώ θερμότερα για την τιμητική προσφορά του βιβλίου σας «Μακρινοί Αντίλαλοι». Οι στίχοι σας έχουν ευγένεια ψυχής και ανθρώπινη ζεστασιά

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Επίσης η Χριστίνα Ευαγγέλου γράφει τα εξής:

«Ένας διάχυτος λυρισμός και μια ευγενική διάθεση που πηγάζει απ' τον εσωτερικό κόσμο των συναισθημάτων της διανθίζουν την καινούργια ποιητική συλλογή της διαλεχτής ποιήτριας Τζένης Παπαϊωάννου».

Και ο ποιητής Γιάννης Π. Ιωαννίδης γράφει:

Η ποιήτρια μ' ένα καταδικό της τρόπο μας ξεναγεί στον αρμονικό χώρο των πολύμορφων παλμών της ζωής. Χαρήκαμε την ομορφιά του κόσμου της, το ψηλομέτωπο πέταγμά της στις σφαίρες της ποίησης που τόσο μαγευτικά την οιστρηλάτησε και τον καθάριο σαν κρύσταλλο λόγο της. Οι Μακρινοί Αντίλαλοι είναι πολύ κοντά στην καρδιά της, την χαϊδεύουν και τη γλυκαίνουν ευφρόσυνα.

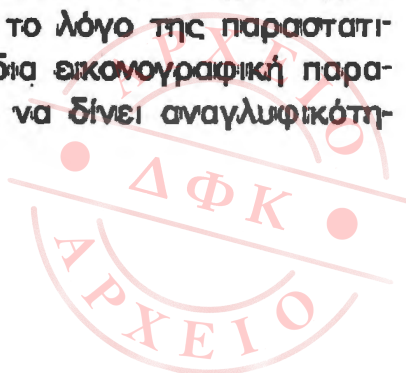
ΓΙΑΝΝΗΣ Π. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Λογοτέχνης - Ποιητής

Πραγματικά η ποιήτριά μας έχει έναν άδολο ρομαντισμό, σπάνια ευαισθησία, συγκρατημένο τόνο και λυρική χάρη.

Μας το γράφει και ο συγγραφέας και ποιητής Γ. Μ. Πολιπάρχης:

ΤΖΕΝΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ: Μακρινοί Αντίλαλοι. Η κ. Τζένη Παπαϊωάννου και στη πεζογραφία της, έχουμε υπόψη μας το ταξιδιωτικό «Οχρίδα» (δύο εκδόσεις μέσα σε ελάχιστο χρόνο), έχει ένα δικό της τρόπο να κάνει το λόγο της παραστατικό. Η ποίησή της εμπνέεται από την ίδια εικονογραφική παραστατικότητα, έτσι που η περιγραφή της να δίνει αναγλυφικότητα

τα και διάσταση στο αντικείμενο. Ποτισμένη περισσότερο από την ομορφιά του γύρω της κόσμου, η κ. Τζένη Παπαϊωάννου ανοίγει, διαπλατύνει περισσότερο το φυσικό, το τοποίο της χρωματίζεται και το συναίσθημά της άμεσο, συγκινεί: «Της συμφόρας ο δρόμος τραγιδά οδεύει...» ή κι αλλού: «Κατάλευκα τα μάρμαρα, στους τάφους οι σταυροί / σιγοπερνάς με των νεκρών την πολιτεία...». Πληθωρική ιδιοσυκρασία, δεν περιορίζεται μονάχα στην παραδοσιακή ποίηση, προχωρεί και στον ελεύθερο στίχο, όταν είναι ανάγκη, αλλά έχει την ευαισθησία να περιορίζει όσο γίνεται τα πεζογραφικά στοιχεία: «Έμεινε άφωνος / βυθισμένος / ...στων ματιών της τη γαλάζια θάλασσα». Στη δύσκολη τέχνη που διάλεξε η κ. Παπαϊωάννου για να εκφραστεί μας δείχνει πως η ποίηση πέρα από τους διαχωρισμούς παραμένει μια, και είναι η εκδήλωση αισθαντικής κερδιάς. «Ποιήματα πηγαία...» κρίνει τα ποιήματά της ο ποιητής κ. Β. Λαζανάς και φυσικά προσυπογράφουμε.

Γ. Π. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ
Περιοδικό «Σταθμοί»

ΣΤΗΝ ΙΕΡΗ ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΜΟΥ

ΕΛΕΝΗΣ

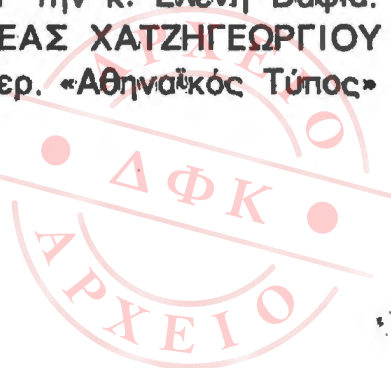
ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

Κατάλευκα τα μάρμαρα, στους τάφους οι σταυροί
σιγοπερνάς μες των νεκρών την πολιτεία
Οι μακρινές οι γνωριμιές, αλλοτινοί καιροί
Κι η τύχη ασάλευτη! Τι Ειρωνία!

Και ο εκδότης της εφημερίδος Ανδρέας Χατζηγεωργίου μας γράφει:

Έντεχνη ποίηση γεμάτ ηέξαυση και τρυφερή μελωδία. Διάχυτος λυρισμός και μετρική τεχνοτροπία. Είναι η τέταρτη κατά σειρά ποιητική της συλλογή. Έκδοση διαλεκτή από κάθε άποψη, φιλοτεχνημένο το εξώφυλλο απ' την κ. Ελένη Βαφιά.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ
Εφημερ. «Αθηναϊκός Τύπος»

Με αναπολήσεις, με στοχασμούς και ονειρικές αναμνήσεις φιλοσοφώντας τη ζωή και τις εκφράσεις της η ποιήτρια στοχάζεται και σκιαγραφεί μίαν άλλη ποιήτρια την (Κασσιανή) την αγαπημένη του Αυτοκράτορα Θεόφιλου, Κλεισμένη στο μοναστήρι αναπολεί και γράφει προσπαθώντας να ξεχάσει. Μα η ζωή κι ο έρωτας είναι για όλους το ίδιο. Γι' αυτό κι όταν άκουγε τα βήματα του αλόγου του, που σπριφογύριζαν γύρω απ' το μοναστήρι η καρδιά της σκιρτούσε από συγκίνηση και τρέχει να κρυφτεί.

Ας αφήσουμε την ίδια την ποιήτρια να μας την τραγουδήσει.

ΚΑΣΣΙΑΝΗ

Οίστρος ακολασίας τις νύχτες με κυκλώνει
τις αμαρτίες μου τις άμετρες θωρώ
και τρέμω... Η προσευχή δεν με λυτρώνει!
και της καρδιάς το θάσσανο δεν το μπορώ.

Φωτιά! Η κάθε αμαρτία μου σα λάμια!
μ' έχει καμένη και με λιώνει σαν κερί.
Τα δάκρυά μου φλογερά κυλούν ποτάμια.
Πως η ψυχή μου τη συγχώρεση θα βρει;

Παίρνει ο άνεμος τις άφωνες κραυγές μου
Χαρά μου! που σε στέρησα απ' τη ζωή..
Έρωτά μου! Καρδιάς ματωμένες πληγές μου.
Πόσο με κάνετε να ζω χωρίς πνοή!

Η τόση περιφάνεια μου σκιά χαμένη
η απτυχία μου παντού με κυνηγά
Μα όχι! τίποτε πια δεν μου απομένει
των σκέψεών μου η πλημμυρίδα σιγά.

Τη δύναμή μου τώρα πάλι — Ναι — ορθώνω
και μες το μοναστήρι μονάχη θα θρηνώ.
Οι στίχοι μου θα είναι ξέσπασμα στον πόνο
τη μοναξιά μου μες σ' οδύνη θα περνώ.

Όμως πλημμύρησε η αγάπη Εντός μου
τις νύχτες μου θορύβους αγροικώ συχνά

σπασμοί κι ανατριχίλες με παιδεύουν φως μου
κι η σκέψη μου σα νυχτερίδα τριγυρνά.

— Βαριά κι ασυγχώρητα τα κρίματά μου Θέ μου
στ' αλόγου του το θήμα τρέχω να κρυφτώ.
Είν' άμετρο το Έλεός σου πλαστοουργέ μου
Δος μου τη δύναμη να εξαφανιστώ...

Και ο συγγραφέας Γιώργος Πορετσάνος γράφει:

Οι ποιητικοί σου αντίλαλοι είναι προβληματισμοί της ευγενικής ψυχής σου και της τέλει μουσικής και φιλοσοφικής ευαισθησίας σου. Με τα λυρικά, φυσιολατρικά, νοσταλγικά, πηγαία κι ονειροπόλα ποιήματά σου αποδείχνεις τη ρωμαλεότητα που πνεύματός σου που δεν σ' άφησε ποτέ, ούτε να συμβιβαστείς, ούτε να σωπάσεις.

Επίσης ο συγγραφέας Σταύρος Τσελλίκης:

Οι στίχοι σας περιέχουν κρυστάλλινη αλήθεια, ποικίλα νοήματα και βαθειά καλαισθησία. Είναι με λίγα λόγια το απόσταγμα της στοχαστικής αγνότητας, της λεπτότητας και της ψυχικής σας ευαισθησίας. Γι' αυτό είναι τόσο τρυφεροί κι ανθρώπινοι που αγγίζουν κάθε ψυχή.

Περιέχουν ακόμη, μια βαθειά πνοή της φιλοσοφίας και βιώματα ζωής, πόνου και της χαράς.

Σας σφίγγω το χέρι και σας εύχομαι κάθε δημιουργία.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΣΕΛΙΚΗΣ
Συγγραφέας

Και ο ποιητής Κώστας Κοκοροβίτς για τους «Μακρινούς Αντίλαλους» γράφει τα εξής:

Όπως πάντα συγκίνηση, ευαισθησία, ευλάβεια και πίστη ξεπηδούν μέσα από τον λίδακα του βιβλίου σου. Η συμπαράσταση δε στ' ανθρώπινα δεινά εδώ είναι καθαρώτερη και θετικώτερη, και η ανάπτυξη της εμπνοής αυθόρμητη.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΚΟΡΟΒΙΤΣ

Το Νησί του Ήλιου

Το 1982 το ταξιδιωτικό της «Το Νησί του Ηλίου». Είναι εντυπώσεις της που εικονίζονται ανάγλυφα στο τέταρτο βιβλίο της. Ιστορία, μυθολογία, συμπορεύονται στην περιγραφή των εντυπώσεων, που κάνουν το βιβλίο αυτό ένα ωραίο καλουπιασμένο στην έκφρασή του κείμενο και όπου όλα παρουσιάζονται με τη φυσική των μορφών. Τον αναγνώστη εντυπωσιάζουν οι ζωντανές περιγραφές που ταυτόχρονα πολύ ωραία εξωτερικεύουν τα αισθήματα της συγγραφέως. Αποδίδει θαυμάσια ό,τι αισθάνθηκε κατά την εκεί παραμονή της και ζωργαφίζει με επιτυχία ό,τι είδε. Και εδώ η τέχνη της συγγραφέως συνίσταται στη σαφήνεια και τον ρυθμό των μικρών φράσεων, τέχνη που κρατεί αδιάπτωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Δίδει έξαρση στις πρώτες εντυπώσεις όταν καταλαμβάνεται από το θάμβος της ομορφιάς του Νησιού που την περιγράφει με λυρισμό και σαφήνεια στη σελίδα 21 του βιβλίου της:

« Ένας θαυμάσιος άσφαλτοστρωμένος δρόμος μας οδηγεί στο ΡΟΔΙΝΙ στον παράδεισο της Ρόδου.

Η φυσική ομορφιά του τοπίου μέσα στην καταπράσινη χαράδρα ζευγαρωμένη και τονιασμένη από την τέχνη δημιούργησαν τούτο το θαύμα.

Λιμνούλες με νούφαρα, πανύψηλα γέρικα πλατάνια απ' την εποχή του αρχαίου μεγάλου ρήτορα Αισχίνη που σύμφωνα με την παράδοση εκεί δίδασκε (σώζεται ακόμα ένα γέρικο πλατάνι που στη σκιά του ξεκουραζόταν) ελάφια, εξωτικά πουλιά και αγρίμια, καμήλες, πηγές, νερά που κελαρύζαν με τις βαθυπράσινες σκιές.

Και μέσα στις πυκνές τους φυλλωσιές τ' αηδόνια πλέκουν τις τρίλιες τους στα ρεσιτάιλ που δίνουν κάθε στιγμή και κάτω απ' τ' ακροκλώναρα μες σε ρυάκια φλύαρα τρέχουν βιαστικά κρυστάλλινα νερά, σαν καταρράκτες ποτίζοντας τις πι-

κροδάφνες, τους θάμνους, τα δενδράκια σχηματίζοντας λιμνούλες γραφικές από νούφαρα και ποίηση.

Παγώνια καμαρωτά περκεφέρονται ανοίγοντας τις πλουμιστές ουρές των σε φαντασμαγορικές βεντάλιες.

Κοντεύει ηλιοβασίλεμα... ο ουρανός και τα σκορπισμένα εδώ κι εκεί συννεφάκια είχαν πάρει αιθέρια λαμπερά χρώματα σ' όλους τους τόνους, στις πιο ευαίσθητες και λεπτές αποχρώσεις.

Ένα εξαιρετικό γλυκό φως απλωνόταν σ' όλη τη φύση ως τις άκρες του ορίζοντα.

Στιγμές μοναδικές που σε φέρνουν σε έξαρση, που σε κάνουν να σκεφθείς πως η ζωή είναι κάποτε όμορφη σαν όνειρο.

Η ψυχή μεθυσμένη από το εκστατικό όραμα, υπνωτισμένη απ' τη διάχυτη ολόγυρα παραδείσια γαλήνη, πλημμυρίζει υπέρτατη ευφροσύνη και αγαλλίαση.

Όταν ο άνθρωπος φτάνει να νοιώθει κάπως πιο βαθιά την ομορφιά και την τελειότητα που έχει η φύση όταν εμπνέεται απ' αυτή όταν καταλαβαίνει και πιστεύει όσα αυτή του λέει. Είναι σαν να συμμετέχει κάπως στο απaráμιλλο μεγαλείο, στην αιωνιότητα, στην απεραντωσύνη της.

Παρακινείται υποσυνείδητα σε ανάταση, σε πλατύτερους στοχασμούς με ευεργετικό αντίκτυπο για όλες τις σκέψεις του, όλα τα αισθήματά του.

Κάπου ένα χιλιόμετρο ένας χωματένιος δρόμος μας πηγαίνει στη μαγική τοποθεσία ΕΠΤΑ ΠΗΓΕΣ.

Μια όμορφη λίμνη κι ένας καταρράκτης τεχνητός με το κρουσταλλένιο δροσερό τους νερό, μια παρθένα φύση κι ένας μυρωδάτος αγέρας μας χαρίζουν αξέχαστες στιγμές.

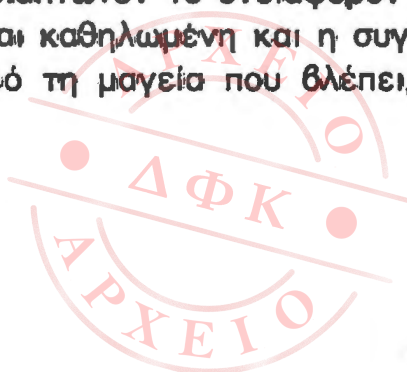
Εδώ σε συνεπαίρνει η γοητεία του φυσικού και κάτι το ξεχωριστό κι ακαθόριστο που έχει η περιοχή αυτή... Είναι πια σούρουπο.

Είναι η ώρα που ο έρμος συλλογιέται το τι έχασε...

Κι εγώ νιώθω στα βλέφαρά μου το δάκρυ να κυλιέται...

Σολωμός*

Όπως του αναγνώστη κρατείται αδιάπτωτον το ενδιαφέρον από τη γοητεία της περιγραφής έτσι κρατείται καθηλωμένη και η συγγραφέας όταν πρόκειται να αναχωρήσει από τη μαγεία που βλέπει, για να γράψει:

«Οι μέρες όμως περνούν γρήγορα, οι ώρες χάνονται και η στιγμή της επιστροφής φθάνει...

Το πρωί θάφευγα για την Αθήνα. Περπατούσα αργά στον κεντρικό δρόμο της πόλης και δε χόρταινα να βλέπω τη μεγαλόπρεπη μνημειακή ομορφιά μιας άλλης εποχής που δεν έχει αλλάξει τίποτε απ' τον καιρό που ήταν στις δόξες της.

Το γκρίζο - ασημί χρώμα στα μαρμαρένια κτίρια έπαιρνε διάφανους τόνους ανάμεσα στο κυκλάμινο και στην πιο ανάλαφρη μενεξεδένια απόχρωση.

Ο ήλιος ολόχρυσος — λαμπρή σφαίρα — πήγαινε να βασιλέψει πίσω από τα κάστρα και τα οχυρά...

Στα φανταστικά αυτά ηλιοβασιλέμματα δεν μπορείς, είναι αδύνατο να νοιώθεις αναίσθητος μπρος στο μεγαλείο αυτό της φύσης.

...Η ψυχή σου μεθάει... υπνωτίζεται απ' τη διάχυτη παραδείσια ομορφιά...

Στιγμές που σε παρακινούν σε ανάταση σε πλατύτερους στοχασμούς για όλες τις σκέψεις σου, για όλα τα αισθήματά σου...

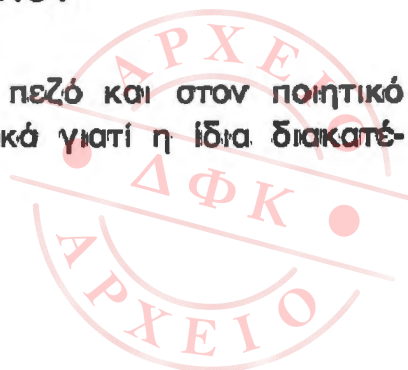
Αν γινόταν όλοι οι άνθρωποι κοιτάζοντας τα ηλιοβασιλέμματα και τις φεγγαροσκέπαστες βραδυές ν' αφήσουν τη σκέψη και τη φαντασία τους να περιπλανηθεί σ' ονειρεμένους κόσμους, ίσως η ζωή θα γινόταν πιο όμορφη... πιο ήρεμη... Ίσως θ' ακολουθούσε ευεργετικός αντίλαλος στις ανθρώπινες ψυχές και θα μεγάλωνε έτσι η ειρηνική διάθεση στις ταραγμένες κοινωνίες απ' τη βίακη αντιδικία...

Ίσως ακόμα οι φοβεροί ανταγωνισμοί θα μεταφερόταν σε κάτι ευγενικό, και θ' αποτελούσαν όχι καταστροφές, αλλά δημιουργία, προστασία — όχι πάλεμους αλλά προαφορά χαράς, εξυπηρέτηση σ' όλες τις ανθρώπινες υπάρξεις...».

Και ο εκλεκτός τεχνοκριτικός - ποιητής και Πρόεδρος της Ενώσεως Ελλήνων Λογοτεχνών κ. Νίκος Α. Στσιανόπουλος θα γράψει στη σελίδα «Κριτική Λόγου και Τέχνης» της εφημερίδας «Σίφνος»:

«ΤΖΕΝΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗ - ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Αρκετά αξιόλογα βιβλία και στον πεζό και στον ποιητικό λόγο και ανάμεσά τους τρία ταξιδιωτικά γιατί η ίδια διακατέ-

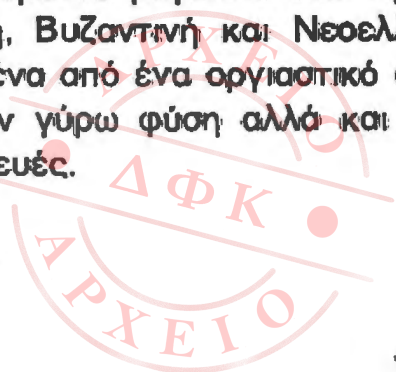
χεται πάντα από την επιθυμία της γνωριμίας όλο και κάποιων καινούργιων τόπων. Το εντυπωσιακό σ' αυτή την περίπτωση είναι ότι η Τζένη Παπαϊωάννου δεν περνάει από κάποιον τόπο για να έχει την εξωτερική εικόνα των πόλεων ή της υπαίθρου μοναχά. Στέκει κοντά του ερευνητικά και ακουγκράζεται τον απόηχο των χρόνων που πέρασαν και έφυγαν αφήνοντας θριαμβικά ή θλιβερά αχνάρια που ανιστορούν αιμάτινες ανθρώπινες συγκρούσεις ή καταστροφές και φρίκη ή δημιουργία ομορφιάς με έργα τέχνης, παιδείας και θρησκείας.

Δεν γίνεται ένας απλός περαστικός διαβάτης, αλλά ένας ερευνητής του βάθους, μοιάζει με την μέλισσα που κατεβαίνει ως τα βάθη του κάλυκα των λουλουδιών για να βρει και να πάρει το νέκταρ και να λουστεί με την ανθόσκονη του περίγυρου. Πολύ αποδοτικές αυτές οι σε βάθος έρευνες της Τζένης Παπαϊωάννου γιατί ανασύρουν από τα έγκατα των τάφων όλο το νέκταρ, τη χρυσόσκονη και τη μεγαλοσύνη κάποιων περασμένων εποχών και λαών που έφτασαν στον τάφο με μια κραυγή απελπισίας γιατί δεν έκαναν πραγματικότητα κάποιο τους όνειρο. Εδώ στο νησί του ήλιου καταπιάνεται με το λιόχαρο και σμαραγδένιο νησί τη Ρόδο την οποία περπάτησε και ερεύνησε για μέρες σε κάποιο της ταξίδι.

Στο βιβλίο της αρχίζει μ' ένα ύμνο στη Ρόδο που κλείνει με το παρακάτω οκτάστιχο:

Νησί γλυκό σμαράγδινο
και του Αιγαίου καμάρι
σε χαιρετάω παίρνοντας
ότ' η ψυχή μου εχάρει
κι ακούω πάνω απ' το βουνό
Ατάβυρου του Δία
τραγούδι απόκοσμο, απαλό
απ' Απολλώνια λύρα.

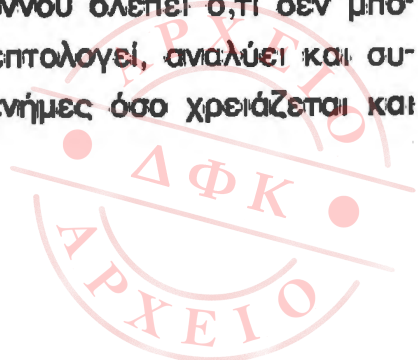
Το περιδιάβαμα στο νησί του ήλιου αρχίζει με τις πρώτες εντυπώσεις σαν το καράβι γλιστράει ήρεμα στα νερά του λιμανιού της Ρόδου και προβάλλει το απέραντο μεγαλείο του νησιού συνθεμένο από μεσαιωνική κλασική, Βυζαντινή και Νεοελληνική τέχνη που βρίσκονται αγκαλιασμένα από ένα οργανιστικό στοιχείο ομορφιάς που έρχεται από την γύρω φύση αλλά και από τις ανθρώπινες τουριστικές κατασκευές.

Η Τζένη Παπαϊωάννου αν γράφει ιστορία, όπου αναφέρεται σε ιστορικά στοιχεία, παραδόσεις και θρύλους, το κάνει για να δώσει στον αναγνώστη να καταλάβει εκείνο που περιγράφει και που έγινε από ιστορικά γεγονότα, ή που κάποιος θρύλος αγκαλιάζει μνημεία και τοποθεσίες. Ύστερα από τα σύντομα αυτά στοιχεία μπαίνει στο εσωτερικό της πόλης και μας μιλά για τους ανεμόμυλους κι ύστερα ξανοίγεται στην όμορφη περιγραφή των τόπων που επισκέφτηκε, το Δημαρχείο, το δικαιοσύριο, την εκκλησία της Ευαγγελίστριας, τον αρχαιολογικό χώρο λόφο του Αγίου Στεφάνου, το αρχαίο Στάδιο, το Ροδίσι, τις Επτά πηγές, το Μανδράκι, τις θερμοπηγές της Καλλιθέας. Μας ξεναγεί κατά κάποιον τρόπο στα κάστρα της πολιτείας των ιπποτών, στο Καστέλλο, στην Πύλη ντ' Αμπουάζ, το αρχαιολογικό μουσείο που μας δίνει τα κυριώτερα από τους θησαυρούς του. Μας συντροφεύει στις πεταλούδες, στο Μοναστήρι Φιλέρημου, για να σταθούμε μαζί της στην Λίνδο και να αγναντέψουμε το λιμανάκι του Απόστολου Παύλου και στο τέλος μας μιλάει για την σύγχρονη πόλη και φτάνει στην ώρα της επιστροφής και του αποχαιρετισμού. Είναι η μεγάλη στιγμή της αισθαντικής Τζένης Παπαϊωάννου. Η ψυχή της πλημμυρισμένη από το μεγαλείο της ομορφιάς που τόσο θαυμάσια μας περιγράφει, σπάζει γιατί είναι υποχρεωτικός ο αποχαιρετισμός και σαν η ώρα φτάνει ένα δάκρυ αργοκυλάει από τα μάτια της, μικρός ήλιος διαμαντένιος στολίδι για το νησί του ήλιου.

Και στο περιοδικό «Σταθμοί» θα συνεχίσει ο διακεκριμένος λογοτέχνης Γεώργιος Πολιτάρχης:

«Ταξίδι κι όνειρο λεπταίσθητου ζωγράφου το βιβλίο της κ. Παπαϊωάννου. Δεν περιορίζεται στην ιστορία και στις παραδόσεις ούτε στα τοπία και στις φυσικές ομορφιές. Όλα συγκεντρωμένα και ποιητικά εκφρασμένα συνθέτουν τον πίνακα που μας καλεί να ιδούμε. Αντιγράφουμε: «Έτσι βλάστησε μες απ' την άρμη της θάλασσας το νησί τούτο που γεννά τις φλογερές ακτίνες του βασιλιά των φλογόπνων αλόγων» και ύστερα μας καλεί στην περιπλάνηση στο νησί η συγγραφέας με μια καρδιά φορτωμένη εντυπώσεις. Η κ. Παπαϊωάννου βλέπει ό,τι δεν μπορεί να ιδεί ο βιαστικός περιηγητής. Λεπτολογεί, αναλύει και συσχετίζει, λούζεται από τις ιστορικές μνήμες όσο χρειάζεται και

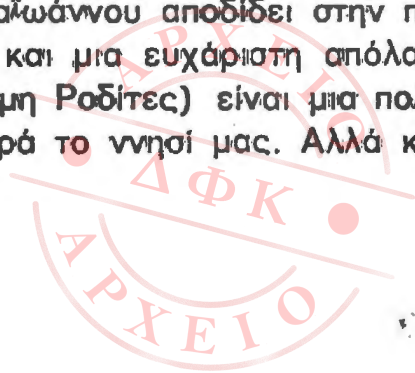

διαποτίζεται το κείμενό της από τις γύρω ομορφιές. Ενθουσιάζεται και μεταδίδει τον ενθουσιασμό της και στον αναγνώστη, ο οποίος ύστερα από το διάβασμα των σελίδων της αναπολεί και επιθυμεί να ξαναδεί τα χρώματα που με τόσο θερμό χρώμα ζωγραφίζει και περιγράφει η συγγραφέας. Κάνει βιβλία που ξεναγούν. Πόσο δίκαιο είχαμε να επαινέσουμε το ταξιδιωτικό της «Οχρίδα». Ήταν κι εκείνο χρήσιμος οδηγός όχι μονάχα των βημάτων μας αλλά και της ψυχής μας κι έτσι το έκρινε και η κριτική. Κρύβει πολλή τρυφερότητα και αγάπη και σαν ποιήτρια και σαν άνθρωπος η κ. Παπαϊωάννου. Τα δυο αυτά αισθήματα περνούν από τις σελίδες της και εκτός του ότι σαγηνεύουν, μας δείχνουν και πόσο απλό είναι να γίνει κανείς ευτυχισμένος ή να δακρύσει από την αίσθηση και του πιο ασήμαντου. Η ίδια γράφει: «Όταν ο άνθρωπος φτάνει να νοιώθει κάπως πιο βαθιά την ομορφιά την τελειότητα που έχει η φύση, όταν εμπνέεται από αυτή, όταν καταλαβαίνει και πιστεύει όσα αυτή λέει, είναι σαν να συμμετέχει στο απaráμιλλο μεγαλείο, στην αιωνιότητα, την απεραντωσύνη». Δεν είναι ανάγκη να γράψει πολλές σελίδες όταν μπορεί να συγκινεί με τις λίγες. Δεν περιτολογεί η συγγραφέας συγκεντρώνει, αφαιρεί και υποβάλλει. Πίστη, συνείδηση του ωραίου, ιστορία και αγάπη. Αυτά κλείνει στο βιβλίο της «Το νησί του ήλιου» γι' αυτό και ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος θα γράψει: «Οι στίχοι σας έχουν ευγένεια ψυχής και ανθρώπινη ζεστασιά». Πώς, λοιπόν, αυτή η ζεστασιά, η μικρή φλόγα, να μην κάψει σιγά σιγά και την καρδιά του αναγνώστη της»;

Η κριτικός της εφημερίδας «Μάχη της Ρόδου» δημοσιεύει τις εντυπώσεις της από το βιβλίο της Παπαϊωάννου «Το Νησί του Ηλίου»:

«Ένα ταξιδιωτικό βιβλίο της εξαιρετικής λαγοτέχνιδας, αφιερωμένο στη Ρόδο, το «Νησί του Ήλιου», όπως τιτλοφορείται, κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις «Το Ελληνικό Βιβλίο».

Είναι μια περιήγηση στις ομορφιές του νησιού μας και στην ένδοξη ιστορία του με την επιβλητική παρουσία του Καστέλλου, που το βαθύ νοιώσιμο της ΤΖ. Παπαϊωάννου αποδίδει στην περιγραφή της με ένα ποιητικό τόνο και μια ευχάριστη απόλαυση. Οπωσδήποτε για τους ξένους (μη Ροδίτες) είναι μια πολύ όμορφη ευκαιρία να γνωρίσουν νοερά το νησί μας. Αλλά και

για μας τους ίδιους είναι μια διαπίστωση ενός ακόμα αξιόλογου έργου για το κάτι άλλο του τόπου μας που δυναμώνει πιο πολύ την περικράνειά μας. Είναι εκείνη η ήρεμη φύση συνδυασμένη με την πολύβουη ζωή. Είναι το πώς μπορεί και αναβιώνει συγχρόνως και τόσο αρμονικά συνταιριασμένη η Αρχαία, με την Μεσαιωνική και την Νεότερη εποχή. Κι είναι εκείνες οι υπέροχες αμμουδιές, η άπλα του ηλιοβασιλέματος που σε κάνει να σκέφτεσαι — γράφει η λογοτέχνης — πως αν γινόταν όλοι οι άνθρωποι να κοιτάζουν αυτά τα δειλινά και τις φεγγαροσκέπαστες βραδυές ίσως η ζωή να γινόταν πιο όμορφη... πιο ήρεμη. Ίσως ν' ακολουθούσε ευεργετικός αντίλαλος στις ανθρώπινες ψυχές και να μεγάλωνε έτσι η ειρηνική διάθεση στις ταραγμένες κοινωνίες απ' την βίαιη αντιδικία... Για το έργο της που περιλαμβάνει ποιήματα, ταξιδιωτικά, μελέτες της ζωής λογοτεχνών και μουσουργών, έχουν γράψει πολλοί αξιόλογοι κριτικοί ξένοι και Έλληνες.

ΥΒΟΝ ΜΑΣ»

Κριτική κάνει και η Φιλογική Γνώμη» των Πατρών:

«ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ (ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΞΟ)

ΤΖΕΝΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗ - ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Γνωρίζουν οι φίλοι της στήλης κι από αναφορές μας προηγούμενες, την εκλεκτή ποιήτρια κ. Τζένη Διαμαντή - Παπαϊωάννου. Και δεν απλώνεται ο λόγος της μονάχα στην ποίηση. Καλλιεργεί μ' επιτυχία και την ταξιδιωτική λογοτεχνία. Είναι το είδος που καλλιεργείται στους καιρούς μας με μεγάλη ανθοφορία.

Για τη Ρόδο ο λόγος στο σημερινό της κομψό και αξιόλογο οδοιπορικό. Ένα ποίημα της ίδιας κάνει το προανάκρουσμα:

Απ' του Αιγαίου τ' ασύγκριτα,
τα δώδεκα νησιά
ένα φαντάζει ανάλαφρο
αστραφτερό πετράδι
η Ρόδος η αφρογέννητη
του ήλιου το μοιράδι
πού 'δωσαν οι θεοί σ' αυτόν,
στη διανομή που εγίνει...

Μια προσέγγιση στο νησί το ίδιο, ο λόγος ο ταξιδιωτικός της καλλιτέχνης. Βοηθούν βέβαια και οι εικόνες των σελίδων, που στηρίζουν το κείμενο και καταξιώνουν την οδοιπορία, στο φως του Ήλιου.

Έτσι καταγράφουμε τα κεφάλαια: Παραδόσεις και ιστορία. Εσωτερικό της πόλης ανατολική πλευρά. Τα κάστρα η πολιτεία των Ιπποτών. Δυτική πλευρά της πόλης. Η σύγχρονη πόλη και η ώρα της επιστροφής.

Και σε αιχμαλωτίζει ο λόγος. Σελίδες συναρπαστικές. Που περνούν μπροστά σου εικόνες ζωντανές. Μια βίωση ονειρική του τοπίου και του περιβάλλοντος. Δεν απολείπει αυτό το στοιχείο του λυρισμού. Που έρχεται σαν υπόκρουση μουσικής δωματίου. Για να ταξιδέψει μέσα στις σελίδες. Και να σε πλησιάσει στο φως και τη ζωή του ωραίου νησιού. Θα λέγαμε πως διακατέχει τις σελίδες της ένας λυρικός στοχασμός. Που κυβερνάει την ευαίσθητη παρουσία αυτής της εργασίας. Σε οδηγεί σταθερά, παντού με την πυξίδα της ιστορικής μνήμης. Για να ζήσεις κοντά στους χώρους, τα μνημεία, τα έργα της τέχνης κ.ά. Και δε θα σου αφήσει καμιά αμφιβολία. Κι είναι αυτό ένα κατόρθωμα. Να κρατάς καλά το χέρι του αναγνώστη σου. Και να το ταξιδεύεις με ευθύνη και αγάπη. Σταματάμε στο τέλος του λόγου:

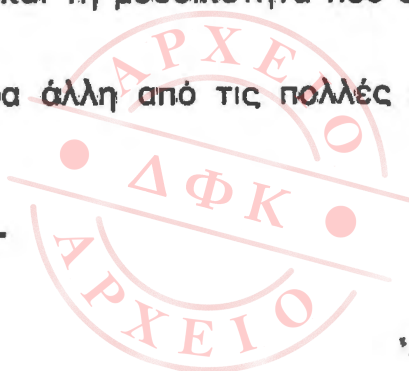
«Τελειώνω την περιπλάνησή μου αυτή, με την ελπίδα ότι παρακολουθήσατε και νιώσατε και σεις μαζί μου τις συγκινήσεις και τις χαρές του όμορφου νησιού του ήλιου, τη Ρόδο».

Ένα όνειρο αληθινό η περιπλάνηση του αναγνώστη κοντά στην κ. Τζένη Διαμαντή - Παπαϊωάννου. Μια βίωση του χρόνου και του χώρου, μέσα στις διαστάσεις και την αίσθηση του ωραίου και του υψηλού. Είναι το άρωμα από τη Ρόδο. Που μας προσφέρει το βιβλίο της.

ΤΙΜΩΝΑΣ ΣΤΡΟΥΘΙΑΣ»

Το ταξιδιωτικό βιβλίο «Το Νησί του Ηλίου» της Τζένης Παπαϊωάννου είναι ένα βιβλίο το οποίο εξετιμήθη για την περιγραφικότητα, τις λεπτομέρειες, το λυρισμό του και τη μουσικότητα που έχουν οι φράσεις του.

Κλείνουμε το κεφάλαιο αυτό με μια άλλη από τις πολλές κριτικές που είχε το βιβλίο αυτό.

«ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ» είναι ένα βιβλίο ταξιδιωτικό. Με το οποίο η κ. Τζένη Διαμαντή - Παπαϊωάννου, μας ξεναγεί στην όμορφη Ρόδο, δείχνοντάς μας ένα ένα τα φανερά και τα κρυφά σημεία του «Νησιού του Ήλιου».

Από τα οποία παίρνουμε γνώσεις, σα να μαζεύουμε βότσαλα από τις όμορφες παραλίες του. Η αφήγηση, της κας Παπαϊωάννου, μοιάζει σαν ένας λυρικός αναστεναγμός όταν μας μπάζει μέσα στα κάστρα κάνοντας περίπατο στους ίδιους διαδρόμους στους οποίους έκαναν κάποτε οι ιππότες.

Κι ακόμα, κατά την αφηγήτρια, «...χορταίνει τη ψυχή σου και το μάτι σου χρώμα - σκιές, φωτοσκιάσεις, παιχνιδίσματα από φως», που ο αναγνώστης τελειώνοντας το βιβλίο έχει κάνει ένα νοσταλγικό ταξίδι μέσα στις σελίδες του στο «Νησί του Ήλιου».

ΒΑΓΓ. ΠΑΡΑΜΕΡΙΤΗΣ
Λογοτέχνης - Γεν. Γραμματέας
Παγκ. Εστίας Λογοτεχνών

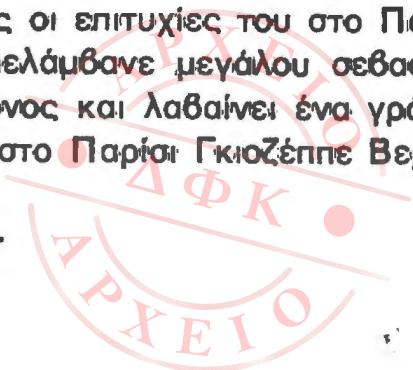

Τελευταία φλόγα

Ασταμάτητα εδούλευσε, το στίχο, το δῆγμα, τη μουσική και τώρα τη βλέπουμε και στο μυθιστόρημα. Έτσι το 1983 κυκλοφορεί «Η τελευταία φλόγα», μυθιστόρημα που στις σελίδες του βρίσκεις στιγμές συγκίνησης, ανθρωπισμό, ζωγραφικές πλοκών που δεν το απομακρύνουν από την όλη δομή που έχει το έργο της. Διηγείται με απλότητα, με ομορφιά και με χρώμα όπου χρειάζεται και δημιουργεί ενδιαφέρον και επιτυγχάνει την ενότητά του.

Ωραία χρωματίζονται στην εξέλιξη των τα αισθήματα του ήρωά της, Παύλου Περιάνδρου, και ωραία συνθέτει την πλοκή της υποθέσεως χωρίς να ξεχνιέται σε ασύνδετες εκτροπές, από το βασικό της στόχο.

Η υπόθεση του έργου εκτυλίσσεται στην Κηφισιά και στο Παρίσι. Ο Παύλος Περιάνδρου γιος ευκατάστατου φαρμακοποιού της Κηφισιάς πηγαίνει στο Παρίσι για να σπουδάσει γιατρός. Εκεί απομακρύνεται από το σκοπό που του όρισε ο πατέρας του, συναναστρέφεται κύκλους του καλλιτεχνικού κόσμου, ηθοποιούς, ζωγράφους, ποιητές και απ' αυτές τις επαφές μια μέρα παρουσιάζεται, ποιητής, θεατρικός συγγραφέας και γίνεται γνωστός στο Παρίσι. Οι εφημερίδες δεν παύουν να δημοσιεύουν ποιήματά του και τα θέατρα να ανεβάζουν επιτυχή έργα του. Βοηθούσης δε και της ωραίας και μεγαλοπρεπούς εμφανίσεώς του γίνεται προσωπικότητα γνωστή σε όλα τα κέντρα και τις συγκεντρώσεις της πόλεως. Ύστερα από ερωτικό του ατύχημα που είχε σε νεαράν ηλικίαν και το οποίο παρ' ολίγον να του στοιχίσει τη ζωή, αποφασίζει να επιστρέψει στο πατρικό σπίτι του στην Κηφισιά, που ήταν έρημο, γιατί οι γονείς του είχαν προ πολλού χαθεί. Στην Κηφισιά όπου επέστρεψε ήταν το καμάρι των φίλων του αλλά και των κατοίκων. Ήσαν γνωστές οι επιτυχίες του στο Παρίσι από τα άρθρα των εφημερίδων και απελάμβανε μεγάλου σεβασμού και εκτιμήσεως. Δεν πέρασε πολύς χρόνος και λαβαίνει ένα γράμμα από τον παλιόν του φίλο και ζωγράφο στο Παρίσι Γκιοζέππε Βεράτι,

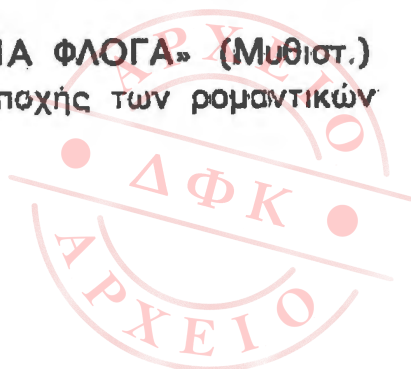
ο οποίος τον παρακαλούσε να δεχθεί στο σπίτι του τη δεκαεξαετή κόρη του Βιολέττα και να γίνει πατέρας της καθόσον αυτός νοσηλευόμενος σε νοσοκομείο οι ημέρες της ζωής του ήσαν ελάχιστες. Η γυναίκα του Γκιουζέππε η Νικόλ είχε αποθάνει κατά τη γέννηση της Βιολέττας, ενώ αυτός πάμπτωχος φοβείται δια την τύχην της μονακριβής κόρης ύστερα από το θάνατό του. Ο Παύλος από το γράμμα αυτό του φίλου του, με το οποίο εκαλείτο να αναλάβει τη φροντίδα της κόρης του εδίστασε εάν έπρεπε να δεχθεί μια τέτοια φροντίδα. Σαν σκέφθηκε όμως, όταν κάποτε στο Παρίσι το Ζεύγος Θεράπι, τραυματία του έσωσαν τη ζωή, ότι δεν έπρεπε να διστάσει για να δεχθεί στο σπίτι του τη Βιολέττα. Με αυτή την απόφαση κατέβηκε στον Πειραιά για να την παραλάβει και όταν έφθασε εκείνη αντικρυσε μια εκπληκτική σε ομορφιά κοπέλα, η οποία παρά τα δεκαέξι της χρόνια εφαινετο μεγαλύτερη. Στο σπίτι του στην Κηφισιά άλλαξε τώρα η ζωή. Η κοπέλα του εφέρετο με τρυφερότητα και αυτός ανταπέδιδε τα αισθήματα εκείνης με τη φροντίδα γι' αυτήν και την αγάπη. Όταν σύντομα την κοπέλα ζήτησε σε γάμο ένας νέος πλούσιος οικογένειας και αυτή αρνήθηκε, τα πράγματα άρχισαν να παίρνουν κάποια άλλη εξήγηση. Η Βιολέττα τον είχε ερωτευθεί παρά την, πλέον των σαράντα χρόνων, διαφοράν της ηλικίας τους. Ταυτόχρονα αντιλαμβάνεται κι αυτός ότι το πολύ ενδιαφέρον του, ξεκινούσε από ένα αίσθημα αγάπης - έρωτος γι' αυτήν. Το πράγμα έγινε γνωστό στην Κηφισιά οπότε ο φίλος του Ιγνάτιος του συνέστησε να απομακρυνθεί για κάμποσο καιρό και να επιστρέψει αργότερα.

Φεύγει για το Παρίσι όπου και πάλι οι εφημερίδες αναγγέλουν την άφιξή του. Γράφει και ανεβάζει έργα θεατρικά. Ένα δε κατ' αποίηση της εικοσάχρονης ηθοποιού ZULLI FLORAN η οποία επιζητεί τη φιλία ενός δοξασμένου ποιητή και συγγραφέα. Νομίζει ότι οι ηλικίες των δεν είναι εμπόδιο για τις σχέσεις και όταν διαπιστώνει ότι αυτή μόνον για τη δόξα έγινε ερωμένη του αποφασίζει να επιστρέψει. Εν τω μεταξύ ο φίλος του και γείτονάς του στην Κηφισιά ζήτησε τη Βιολέττα για σύζυγο του επανελθόντος από την Αμερική γιού του Πέτρου Τερζή. Τα δυο περιστατικά ένα στην Κηφισιά και το άλλο στο Παρίσι με την FLORAN, τον συνέφεραν και αποφάσισε να δεχθεί τη θέση που του έδιδε η ηλικία του.

Για το έργο αυτό εγράφησαν αξιόλογες κριτικές. Ο Ν. Στασινόπουλος στη «Λογοτεχνική Δημιουργία» γράφει:

ΤΖΕΝΗΣ ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ: «ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΛΟΓΑ» (Μυθιστ.)

Την μακρινή και καλή εποχή, της εποχής των ρομαντικών

μυθιστορημάτων μας θύμισε η ποιήτρια Τζένη Παπαϊωάννου με το καινούργιο της βιβλίο.

Πισωστράτισμα σε εποχές που η ζωή ήταν ανθρωπινότερη και ο συναισθηματικός και αισθηματικός κόσμος ήσαν κυρίαρχα στοιχεία μιας ζωής που την φωτοστεφάνωναν κάποια ιδανικά και που αλλοίμονο σήμερα οι καιροί και οι άνθρωποι τα έχουν πετάξει στα σκουπίδια.

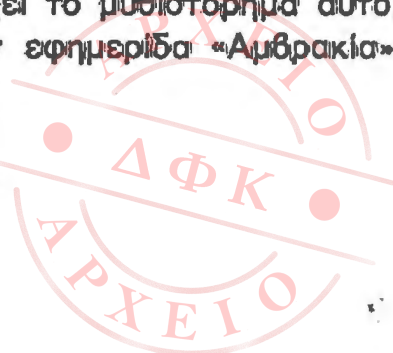
Η Τζένη Παπαϊωάννου ξέρει να γράφει, να περιγράφει και να συγκινεί και να δίνει έντονο τον ψυχισμό των ηρώων και ηρωίδων της στις φοβερές συγκρούσεις ζωής και θανάτου, έρωτα και της φιλίας. Ο ήρωάς της ποιητής που κινείται ανάμεσα στο Παρίσι και την Κηφισιά, τον θόρυβο, αλλά και τη μόνωση και την σιωπή, είναι τόσο αληθινός και τόσο γνώριμος σαν προσωπικότητα των μακρινών εκείνων εποχών. Ο λόγος της λυρικός, αληθινά συναρπάζει και τίποτα δεν έρχεται να διαψεύσει την αλήθεια των όσων γράφει.

Είναι βέβαιο ότι θα διαβαστεί, με ενδιαφέρον το βιβλίο της, γιατί είναι μια ανθοστάλα τρυφερότητας μέσα στην ρημαγμένη γη της σημερινής ανθρώπινης καρδιάς.

Και ο κριτικός Τάκης Νατσούλης επισημαίνει την παρουσία της Τζένης Παπαϊωάννου στον κόσμο της λογοτεχνίας, με την κάτωθι κριτική του:

ΤΖΕΝΗ ΔΙΑΜΑΝΤΗ - ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ: «Η τελευταία φλόγα» (μυθιστόρημα). Δόκιμη η παρουσία της στη λογοτεχνία μας με μια παραγωγή ποιημάτων και πεζών από το 1965 μέχρι σήμερα. Ύστερα από τα ταξιδιωτικά της, που είχαν εντυπωσιάσει και η κριτική τα είχε εγκωμιάσει, μας παρουσιάζει τώρα το μυθιστόρημά της αυτό, βγαλμένο μέσα από προσωπικές εμπειρίες. Γοητευτικό και ισορροπημένο το γράψιμό της, το διακρίνει μια αξιοπρέπεια πρωτόγνωρη. Στοχάζεται μ' ένα δικό της τρόπο. Έχει ένα δικό της ρυθμικό περπάτημα σ' όλες τις σελίδες του βιβλίου της, και το γράψιμό της το διακρίνει μια εκφραστική πληρότητα.

Ο Ηπειρώτης λογοτέχνης και ποιητής Φίλιππος Καλοβός τονίζει τη γλαφυρότητα, την καλλιέργεια που έχει το μυθιστόρημα αυτό, στη ρέουσα και φυσική του αφήγηση. Στην εφημερίδα «Αμβρακία» της Άρτας γράφει:

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΖΕΝΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗ - ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

«Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΛΟΓΑ»

Η Αρτινιά λογοτέχνης κ. Τζένη Διαμαντή - Παπαϊωάννου, τακτικό μέλος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών, κυκλοφόρησε ως τώρα τις αξιόλογες ποιητικές συλλογές «Νοσπαιγιικές νότες» 1977, «Ανεμώνες στη θύελλα» 1979, «Μακρινοί Αντίλαλοι» 1981. Κυκλοφόρησε ακόμα τα πεζά ταξιδιωτικά «15 ημέρες στην Ιταλία» 1965, «Οχρίδα» 1978 και «Το νησί του ήλιου» 1982. Τελευταία κυκλοφόρησε ένα μυθιστόρημα με τον τίτλο: «Η τελευταία φλόγα». Τι είναι όμως μυθιστόρημα; Μυθιστόρημα είναι έντεχνη και εκτεταμένη διήγηση περιπετειών, που αλληλοσυνδέονται και που αφορούν τη ζωή ενός ή περισσότερων προσώπων. Ακριβώς τέτοιο είναι και «Η τελευταία φλόγα», ανήκει μάλιστα στο είδος των κοινωνικών μυθιστορημάτων.

Η πλοκή του μυθιστορήματος διαδραματίζεται στην Κηφισιά συνεχίζεται στο Παρίσι και τελειώνει στην Κηφισιά. Κεντρική ιδέα του είναι ο αταίριαστος γάμος γεροντοπαλίκαρων με δεκαοχτάρες.

Η κ. Τζένη Διαμαντή - Παπαϊωάννου, που ανέπτυξε αξιοσημείωτη πνευματική δραστηριότητα στην Άρτα και στην Αθήνα, χειρίζεται το θέμα με ευκολία και το διανθίζει με όλα τα καλλολογικά στοιχεία, δηλαδή παρομοιώσεις, διάλογο, περιγραφικές εικόνες και άλλα.

Το μυθιστόρημα αυτό το διακρίνει ακόμα καλλιπέπια και γλαφυρότητα στο ύφος του, είναι ακόμα ευχάριστο, απλό και ελκυστικό ανάγνωσμα. Η αφήγησή του ρέουσα, φυσική, απλή κι ευχάριστη, κρατάει πάντοτε το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Νομίζω ότι θα μπορούσε να διασκευαστεί και σε θεατρικό έργο ή σενάριο, όπως τόσα άλλα μυθιστορήματα.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Δ. ΚΟΛΟΒΟΣ

Ο κριτικός της εφημερίδας «Νέος Αγών» Καρδίτσας, Κίτσος Ανυφαντής, βλέπει στο μυθιστόρημα αυτό την ευαισθησία της συγγραφέως και τη δύναμή της να φέρει στη ζωή έναν ωραίο μύθο με πρωτότυπη πλοκή:

«Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΛΟΓΑ» (Μυθιστόρημα)

Με το μυθιστόρημά της αυτό η Τζένη Διαμαντή - Παπαϊω

άννου, δείχνει ότι έχει τη δύναμη να εισχωρήσει βαθειά στην ανθρώπινη ψυχή και να βγάλει στο φως τα μυστικά της.

Διαποτισμένη απ' τη γαλλική λογοτεχνία του ρομαντισμού έγραψε το μυθιστόρημά της «Η τελευταία φλόγα» με συνθετικά στοιχεία «το λογισμό και τ' όνειρο».

Η αντίληψη της ζωής και γενικά του κόσμου της συγγραφέως στο μυθιστόρημά της αυτό είναι υγιής και ορθή και δείχνει ότι σκοπός της ήταν να δείξει συμβολικά με τους ήρωές του μια εικόνα πρότυπη για τη ζωή που δεν είναι άλλο παρά ένα κράμα του εσωτερικού της κόσμου εναρμονισμένου με την πραγματικότητα.

Το έργο της με την εναλλαγή των στοιχείων της λογικής και της φαντασίας έχει μια χάρη για τι κινείται στον κόσμο των ιδεών περισσότερο. Γι' αυτό και δεν έχει αληθοφάνεια. Ο πρόλογός της το μαρτυράει.

Όμως εκείνο που πρέπει να τονιστεί ότι η συγγραφέας «με την ψυχοσύνθεσή της και την ευαισθησία της» έφερε στο φως της δημοσιότητας ένα κομμάτι τ' ονειρευμένου κόσμου μέσα στον οποίο ζη. Το ωραίο λουλούδι του μύθου που μας έπλασε.

ΚΙΤΣΙΟΣ Γ. ΑΝΥΦΑΝΤΗΣ

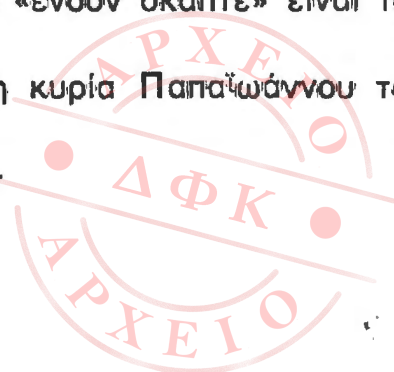
Η υπόθεση του μυθιστορήματος αυτού παρουσιάζει, ίσως σπάνια, ψυχολογικά προβλήματα μεταξύ των ηρώων του, Παύλου και Βιολέττας, τα οποία η συγγραφέας ως ανθρώπινα αισθήματα και αδυναμίες αναλύει. Μια άλλη κριτική είναι του Λάμπη Λούκου στη «Φιλολογική Γνώμη» των Πατρών:

«Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΛΟΓΑ»

Μυθιστόρημα ΤΖΕΝΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Συχνά στη ζωή των ατόμων έρχονται γεγονότα που ανατρέπουν καταστάσεις, παραδεδειγμένα, και τίποτα, μα τίποτα, δε μπορεί να τους αλλάξει τη ρόπα, την πορεία. Τότε, και μόνο το άτομο φανερώνεται στις αληθινές του υποστάσεις και διαστάσεις. Οι στιγμές, οι ώρες, γίνονται αποφασιστικές. Οι δυνατοί βρίσκουν τον τρόπο να τις ξεπεράσουν. Οι αδύνατοι υποκύπτουν, μεταβάλλονται σε άθυρμα. Το συνηθισμένο, «η μοίρα», είναι το εύκολο, το ρηχό. Το «ένδον σκάπτε» είναι το δύσκολο, το βαθύ.

Στους δυνατούς κατατάσσει η κυρία Παπαϊωάννου τον ή-

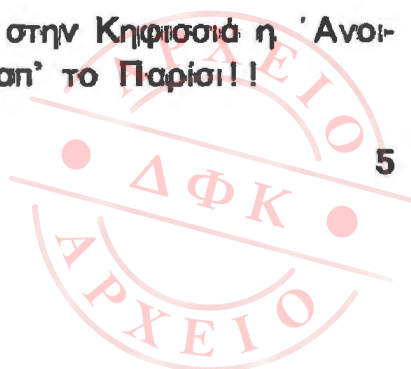
ρωα του μυθιστορήματός της, τον Έλληνα ποιητή Παύλο. Ύστερα από τα πρώτα λυγίσματα, με τη συνδρομή της αδελφής ψυχής του φίλου του πρώην λογαχού και μετά μοναχού, παπρός Ιγνατίου, θα βρει τη δύναμη, τους τρόπους, τα μέσα, για να ξεπεράσει τις αθέλητα δημιουργημένες καταστάσεις. Θα φανεί γενναίος. Όχι. Δε θα αμίξει «την τελευταία φλόγα» του με την πρώτη της Βιολέτας. Κατανικώντας τα όποια αισθήματά του, και είναι από τα ωραιότερα της ζωής, βλέποντας την αλήθεια στις πραγματικές της διαστάσεις και όχι διαθλάσεις, ακούοντας τη γνήσια φωνή και όχι τον αντίλαλο, θα σηκώσει τα μάτια της ψυχής του προς τον ουρανό. Θα τον καταυγάσει τότε με ανέσπερη λάμψη η πραγματική αγάπη, η πατρική, η «μη ζητούσα τα εαυτής». Η άλλη αγάπη, η ερωτική, διαμάντι απήμητο και αυτή, θα επτασφραγιστεί στα υπερξιακά βάθη του παρελθόντος, ή θα παραμείνει μυστικό και άφανο αποράκι, για να γίνει ένα πανωραίο εντελθάκι στο μέλλον. Όλβιοι, μακαρισμένοι, όσοι έτσι βλέπουν και έτσι ενεργούν, κατά το μύστη Πυθαγόρα. Η ονειρική δημιουργία της κυρίας Παπαϊωάννου έχει χρωματικές διαύγειες, μελωδικούς ρυθμούς. Κρατούν τον αναγνώστη, τον φορτίζουν συναισθηματικά, χωρίς να τον αφήνουν να φτάσει σε έκρηξη, τον προβληματίζουν υπαρξιακά. Στο τέλος, με συγκρατημένη την ανάσα, τον βγάζουν σε ξέφωτο, σε λόφο, σε κορυφή. Από εκεί χειροκροτεί τη συγγραφέα. Την ευχαριστεί για «το δαιμόνιό της».

Και επανερχόμεθα στη υπόθεση του μυθιστορήματος. Όταν ο ερωτευμένος Φάουστ αντιλαμβάνεται το μέγεθος της διαφοράς της ηλικίας του προς την της Βιολέτας, συνέρχεται, σιδερώνει την καρδιά του και δέχεται με ευχαρίστηση και γαλήνη τη θέση που του δίνει η ηλικία του όχι του συζύγου αλλά του παππού. Και η λήξη του δράματος:

«Στην καταπληκτική γαλήνη ανέβαινε ένας ατμός γαλάζιος, κάποιο πράγμα τόσο γλυκό και τόσο τρυφερό που ένοιωθε κανείς τον ερχομό της Άνοιξης.

Και μες την κατανυκτική τη θρησκευτική σιωπή της μεγάλης εκείνης νύχτας, μέσα στη νυχτερινή σιγαλιά ένα σφύριγμα τραϊνού έβαζε την εύθυμη νότα του...

Ο Παύλος σκέφτηκε πως κάτω κει στην Κηφισσιά η Άνοιξη θά 'ταν περισσότερο προχωρημένη απ' το Παρίσι!!

Ένα ζευγάρι νεαρό αγκαλιασμένο βάδιζε κάτω απ' τις ψηλές λεύκες του Καρτιέ DES CAPUSINS. Γύρω τους η φύση λυσομανούσε, και όλοι οι φράχτες ήσαν γεμάτοι από λευκά λουλούδια, παπαρούνες και κυδωνιές.

Ήταν τα νειάπα! Ήταν ο έρωτάς που περνούσε γλυκά στο πρώτο χαμόγελο της Άνοιξης. Κούνησε το κεφάλι του, και μ' ένα χαμόγελο που τον έβγαλε απ' την απάτη σκέφτηκε με ειρωνεία!!

— Καιρός να πηγαίνω. Ζήτησα τη λάμψη της τελευταίας μου φλόγας. Δεν είμαι τίποτε άλλο, παρά να γίνω ένας παππούς. Κι αμέσως έστειλε στον Ευσταθίου το τηλεγράφημα τούτο:

«Φτάνω σε τρεις ημέρες. Ετοιμάστε το δείπνο των αρραβώνων».

Και δεν αισθάνθηκε καμμιιά θλίψη. Ήταν πλέον βέβαιος για τον εαυτό του τώρα... Μπορούσε να φύγει για την Κηφισσιά να παραστεί στους αρραβώνες της Βιολέττας και του Πέτρου, να τους οδηγήσει στην Εκκλησία και μετά πάροδον ολίγου χρόνου να τους εγκαταστήσει στο σπιτικό τους, κι αυτός μόνος με τις αναμνήσεις του.

Θα κρατούσε μόνο μαζί του το τελευταίο, το υπέρτατο φως, το άριστον.

Και τούτο θα ήταν η τελευταία φλόγα που θα θέρμαινε τη γέριχη καρδιά του, όχι απ' τη Ζεστασιά του, αλλά τουλάχιστον από τη λάμψη του, και τις αναλαμπές του...».

Φωνές στο χάος

Στο βιβλίο αυτό η ΤΖ. Π. μας δίνει μια ποίηση δυναμική.

Ο στίχος είναι η ζωή της. Το 1986 εκδίδει τη συλλογή αυτή με τον τίτλο «Φωνές στο Χάος». Ψάλλει συνέχεια και εδώ λυπητερά τραγούδια που βγαίνουν από το φθινόπωρο της ψυχής της. Ελεύθερη η φαντασία της τροφοδοτείται από τις αναμνήσεις παλαιών καιρών, συλλαμβάνει το «Ένα όνειρο» για να δει γρήγορα την πραγματικότητα και να βυθισθεί απαράζοντας πάλι στο χάος, στη Νιρβάνα της, που μόνιμα ζει. Και όταν για λίγο ξεφεύγει, γεμίζει το σπίτι της με κόσμο ανάμεσα στον οποίο θέλει να ζήσει και ελαφρώσει από το άγχος της μοναξιάς και γράφει το «Χθες βράδυ» και έπειτα προχωρεί πιο πέρα, ζει για λίγο με τις εξωτικές Νεράιδες, ξεχνιέται, αλλά και πάλι την κυριεύει το φθινόπωρό της. Για το μικρό αυτό περίπατό της γράφει το «Νοσταλγικός περίπατος».

ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

Ξεκίνησα της Άνοιξης μια μέρα
τώχα προγραμματίσει από καιρό
να βγω στην ελαχί να ηρεμήσω
να περπατήσω μόνη να χαρώ.

Σκοπός μου ήτανε κάποιο Εωκκλήσι
ψηλά στις Κωστηλάπας το θρονί
να προσκυνήσω και να ξαναζήσω
στιγμές που η ψυχή δεν λησμονεί.

Τι μνήμες μούφερε τούτος ο δρόμος
το χάνι μιας αγνής τρελής ψυχής
σαν όραμα στο πλάι μου η σκιά του
και θάδιζα με δέος προσευχής.

Δεξιά βαθύσκικωτα πυκνά πλατάνια
π' οι ρίζες τους βυθάν στη μάνα γη
Ζερβιά πολύφων' η κατεβασιά της
ορμά με βόγγο πάν' απ' την πηγή.

Και μέσα στων νερών τη συναυλία
τη βουερή βαργιά και ρυθμική
Ξεχάστηκα σα να με πήρε ύπνος
κι άκουγα... Ναι! του Χαίντελ μουσική.

Νεράιδες ήρθαν Ξωτικές και πλάνες
εσπήσαν γύρω πλαστικούς χορούς
εγώ κι αυτός σφιχταγκάλιασμένοι
να μας γυρνούν μες του νερού τους ρους.

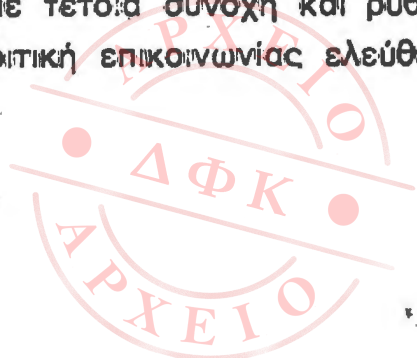
Πέρασε τόση ώρα να συνέλθω
ήπια νερό απ, τη δροσοπηγή
και κίνησα ν' ανέβω στο Ξωκκλήσι
να βρω τη λύτρωση μες τη σιγή.

Θε μου ερείπια που αντικρύζω...
Άγρια χόρτα - σπάρτα - καλαμιές
του κάναμε αδιάβατη τη στράτα
πούταν γεμάτη γιούλια - κυκλαμιές.

Εγώ στη μέση - τραγική φιγούρα
τα δέντρα στη σκιά τους θλιβερά
τα έρημα πουλάκια θρηνοδούσαν
ακόρντο λυγμικό στη συμφορά.

Κι εκείνος χάθηκε κρυμμένος πίσω
σου δειλινού τη γκλίζα πινελιά
μέσα στα σύννεφα τα πληγωμένα
και της ψυχής τα πάθη τα παλιά.

Και συνεχίζοντας βλέπουμε ότι η ποιήτρια θητεύει πιστά στην τέχνη του λόγου τεχνικά και μετρικά με τέτοια συνοχή και ρυθμό, ώστε να προβάλλεται γέφυρα ανταποκριτική επικοινωνίας ελεύθερη με τους αναγνώστες.

Τα ποιήματά της απ' τις (Φωνές στο χάος) συγκινούν αισθητικά, προβληματίζουν και γίνονται εστία για ολοκληρωμένη συννεύση της ανθρωπότητας.

Μέσα από τους στίχους της βγαίνει η συμφωνία της ανθρωπιάς το κήρυγμα της αγάπης η συνύπαρξη των κόσμων, σε θεμέλια αλληλοσεβασμού στοργής και κατανόησης.

Ανταμώνει συχνά καρδιές και συνειδήσεις και μας μεταλαβαίνει τη Θεία κοινωνία του ανθρωπισμού με το διακοπτότηρο του στοχασμού της.

Από τους φιλοσοφικούς τούτους στοχασμούς δίνουμε το ποίημα (Φωνές στο Χάος).

ΦΩΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑΟΣ

Ας μπορούσε νάχει την υπερδύναμη
να πετάξει. Να χαθεί
μέσα στ' ασύνоро άπειρο...
Να ιδεί με τα μάτια της το χάος,
κι από κει ψηλά
χαμένη στο μετέωρο
να φωνάξει δυνατά στη γη!
Ε! σεις άνθρωποι που νομίζετε
πως κατακτήσατε το σύμπαν!
Μην είσαστ' αφελείς κι αχάριστοι...
Κυττάχτε γύρω σας!
Ασύγκριτη η μέρα που απ' το πρωί
κάνει τον κύκλο της
με κάθε είδους παρελάσεις,
κι απέραντος είν' ο κόσμος.
Χαρείτε τη θάλασσα που λαμποκοπά
τον ήλιο, τ' αγέρι που πηδάει,
απ' της χαραυγής τη ρόδινη άχνα
σ' όλη τη γη!
— Αφήστε τα βάσανα να τραβηχτούν
σ' απάτητες βουνοκορφές
και κλείστε τον προορισμό σας
βοηθώντας ο ένας τον άλλο!
'Όσο υπάρχει ζωή. Θα βασανιζόμαστε!
για να πληρωθεί ο αιώνιος κύκλος.

να διακωνιστεί ο απράνταχος νόμος της φύσης
της φθοράς και της ανανέωσης...
'Όλα τ' άλλο: Φωνές στ' ατέρμονο χάος.

Απ' τη συλλογή της Ξεχωρίζομε το ποίημα (Αναχώρηση). Το ποίημα τούτο όπως της γράφει ο λογοτέχνης και ποιητής ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ έχει μια δική του ομορφιά, μια γλυκερά τρυφερότητα και ζεστασιά που μοιάζει με χάδι φθινοπωρινού ήλιου σε μουντή μελαγχολική μέρα.

ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ

'Ηταν κι οι δυό τους χλωμοί.
Οι λυγμοί τους συγκρατημένοι
στα μάτια τους η απόγνωση!
Σαν ανεμώνες έγυραν
και φιληθήκαν με πάθος.
το τραίνο αφύριξε.
Κι απόμεινε μόνος — φύλλο φθινοπωρινό
που το χτυπάει ο 'Ανεμος.

Από το Β' μέρος των παραδοσιακών ποιημάτων της, παίρνομε το ποίημα (ο Θάνατος του Ρόδου). Έχουν τόση γλυκύτητα και λεπτότητα οι στίχοι του, που συγκινούν βαθύτατα κάθε άνθρωπο, διότι κλείνουν συμβολικά όλη τη φιλοσοφία της ανθρώπινης ζωής.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΡΟΔΟΥ

Το ροζ μου τριαντάφυλλο
στ' ανθόγυαλο κλεισμένο
πως κλαίει περιμένοντας
τ' άδικο πεπρωμένο.
Πως θλίβομαι στη θέα του
το δείλι μες τη σάλα
που σβήνει και μαραίνεται
μια ζήση στάλα - στάλα.

Ο ποιητής - λογοτέχνης Νίκος Ανώγης γράφει:

ΝΙΚΟΣ ΑΝΩΓΗΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

«ΦΩΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑΟΣ» (Ποιήματα)

Της Τζένης Διαμαντή - Παπαϊωάννου

Μέσα από τις «Φωνές στο χάος» την τελευταία ποιητική συλλογή, που κυκλοφόρησε σε βιβλίο η ποιήτρια κ. Τζένη Παπαϊωάννου, με τον ομώνυμο τίτλο «Φωνές στο χάος» (εκδ. 1986 σελ. 46), μας φέρνει σαν απόηχο, τα δικά της μηνύματα, της δικής της πορείας ζωής, της δικής της εμπειρίας.

«Όσο υπάρχει ζωή / θα βασανιζόμαστε / για να πληρωθεί ο αιώνιος κύκλος» θα μας πει η ποιήτρια και με πίκρα και παράπονο, με θλίψη και απόγνωση θα συμπληρώσει «όλα τ' άλλα φωνή / στ' απέρμονο χάος».

Με την ποιητική αυτή συλλογή, η ποιήτρια μας δίδει μια νέα φιλοσοφική φόρμα στην ποίησή της, βυθίζοντας βαθιά στα γεγονότα και στις εκφράσεις της ζωής, τη σκέψη της, τους συλλογισμούς της, τους προβληματισμούς της, για να προβάλλει τις δικές της πεντακάθαρές σκέψεις και τις θέσεις.

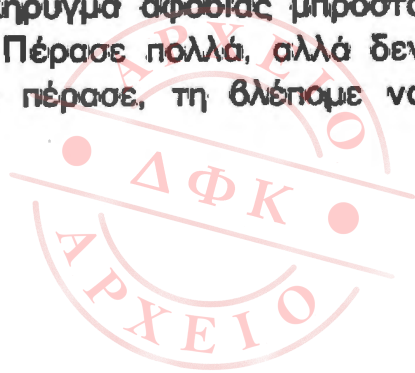
«Όταν όλα ησυχάσουν το ξέρω / δεν θα απομείνει παρά ο ήχος / της συμφωνίας των οδυρμών», μας λέει η ποιήτρια στο ποίημά της «Συντέλεια».

Και συνεχίζει την πνευματική της παραγωγή, περιπλανώμενη στα περασμένα λυρικά ενθυμήματα με προσμονές, ενδοσκοπήσεις, πάλες, κλάματα, αναδρομές, αναφορές και σε εκφράσεις της ζωής ιστορικών προσώπων.

Μέσα από τα καλοκαιρινά ξεχειλίσματα θα μας πει, πως: «όλοι ανήσυχτοι προσμένουμε / την αλλαγή / την αιώνια ανακύκλωση της φύσης». Και στους εσωτερικούς διαλόγους με αποφασιστικότητα και θάρρος θα μας πει: «Όχι! θ' ατσαλώσω την καρδιά μου / αντικρίζοντας τον ήλιο κατάματα». Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου της, ο παραδοσιακός στίχος και ο λυρισμός της ποίησης συμβαδίζουν σε μια πανέμορφη αρμονία.

Στην ποίησή της, λες μια σαϊτιά διορατική μπαίνει μες τη σκέψη της, και σημαδεύει την ανησυχία και τις αναζητήσεις της.

Οι στίχοι της γενικά αποτελούν ένα κήρυγμα αφοβίας μπροστά στο θάνατο, όπως υπήρξε και η ζωή της. Πέρασε πολλά, αλλά δεν λύγησε. Τώρα πια, αφού ξεχάστηκαν όσα πέρασε, τη βλέπουμε να

προχωρεί να μάχεται και ν' αγωνίζεται ακόμα παρ' όλες τις αντι-
ξιοότητες της ζωής πριν φτάσει η μέρα που το φως και τ' όνειρο
θάχουν σβυστεί.

Αντιγράφουμε τα ποιήματα Πάλη και το Δέος του Θανάτου.

ΝΙΚΟΣ ΑΝΩΓΗΣ

31.3.86

ΠΑΛΗ

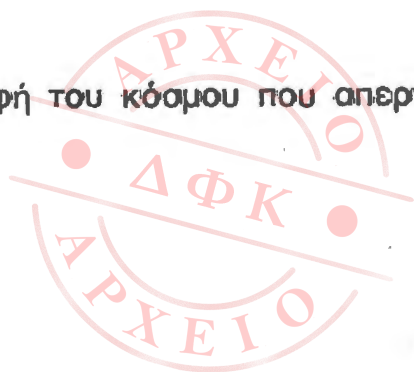
Προχωρεί στη ζωή
γεμάτη αδύνη και όνειρο
μ' ένα σταμνί στο χέρι
αμίλητο νερό.
Πληγωμένη απ' τις κακοτοπιές
ακοντάφτει και πέφτει!

Μα δεν δειλιάζει...
υπομένει... παλεύει...
Φοβάται πως στη γέννηση
κάποιας μέρας
το φως και τ' όνειρο
θάχουν σβυστεί...

ΤΟ ΔΕΟΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Παλεύει μ' έναν ανηλέητο πυρετό
η έρημη ματιά της,
τριγουρίζει απ' τις κουρτίνες στ' αθάνατα.
Την ακρούρητη τούτη νυχτιά,
ήρθανε θύμησες ματιές
κόκκινες - γαλάζιες...
Οι ιδέες αχρηστεύτηκαν
απ' το μελαγχολικό σιωπητήριο!
Κι ακούει βαθιά μέσα της,
τα βήματα του χρόνου,
το ερημικό εμβατήριο
και το δέος του θανάτου!...

Η ποιήτρια βλέπει την αυτοκαταστροφή του κόσμου που απεργά-
ζεται ο ίδιος και γράφει την «Επίκληση».

ΕΠΙΚΛΗΣΗ

Τις λευκές νύχτες
π' όλα ακινητούν σε κατάνυξη
υψώνομαι ως τον κόρφο του Θεού,
να ψάλλω τους οικτιρμούς μου
για την πανανθρώπινη δυστυχία...

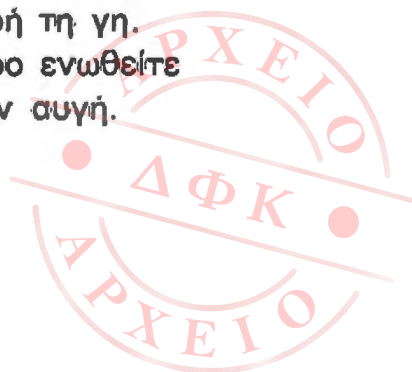
Αμέτρητες είναι οι καινούριες πληγές
του κόσμου Κύριε!
Τριγύρω μας πληθαίνουν οι σταυροί!
Το κνούτο του ισχυρού
στη ράχη του αδύνατου...
Η παγωνιά της μοναξιάς!
Η αγωνία του αβέβαιου...
η πείνα - η σφαγή - η λεηλασία!

Με την ψυχή μου γυμνή
στο δικό σου ρήμα,
και ματωμένη την καρδιά μου,
θερμή κάνω επίκληση, Κύριε!
Νάρθουν γλαυκές ανταύγειες
σα νάμπαινε μες τους τοίχους
ο ουρανός,
να κυματίσουνε στα σπίτια μας
και σ' όλη την οικουμένη.

Η ποιήτρια στο ποίημα τούτο με την αγωνία και το άγχος της σημερινής ζωής μας δίνει μια σκιαγράφιση του ανθρωπίνου δράματος σε μια προμηθεϊκή σύγκρουση μέσα στην πλανερή θαλπωρή ενός αδελφικού αγκαλιάσματος και παρακαλεί το Θεό νάρθουν γλαυκές ανταύγειες να κυματίσουν σ' όλη την οικουμένη. Συνεχίζοντας η εκλεκτή ποιήτρια μας εντυπωσιάζει με το ποίημα (Έκκληση για την Ειρήνη).

ΕΚΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

Αδέλφια μου όλης της γης, τρέξτε συγκεντρωθείτε
μες τους Δελφούς να φτάσουμε την ιερή τη γη.
Με τ' άγιο της αγάπης φως, τ' ανέσπερο ενωθείτε
για λύση απολλώνεια να βρούμε ως την αυγή.

Μαζί να προσπαθήσουμε λευκοί - κίτρινοι - μαύροι
καμπάνες να χτυπήσουμε με πίστη δυνατή
να σταματήσ' ο πόλεμος κι η γη γαλήνη νάβρει
σε μίαν Ειρήνην άτρωτη παγκόσμια ονειρευτή.

Γεμίστ' εμπρός την πίστη μας κι όλες τις προσδοκίες
μ' αγάπης φτερουγίσματα λευκών περιστερικών
φυτέμπ' ελιές στη χέρσα γη, ρόδα και ακακίες
ν' ανθίσει το χαμόγελο στα χείλη των παιδιών.

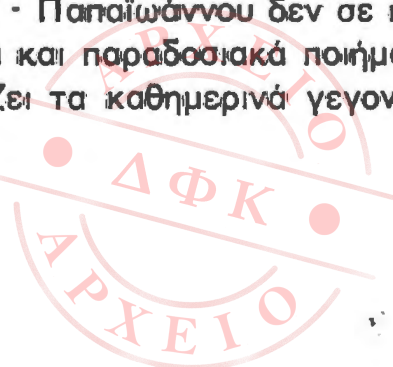
Εμπρός βιαστείτε φίλοι μου, τρέξτε για την Ειρήνη
πριν οι γαλάζιες άνοιξες ξεφτύσουν και σθητούν,
πριν να θαφτούμε ξαφνικά στων ταύρων τη βιασύνη,
πριν στάχτη να μας κάνουνε κι όλα ν' αφανιστούν.

Στο ποίημά της αυτό που θυμίζει τα καθημερινά γεγονότα της
Ζωής που δεν έχουν συνεχή πορεία σε ηρεμία και γαλήνη ζιπάει
να καταλογιάσουν τα πάθη σε μίαν Ειρήνη Παγκόσμια ονειρευτή.

Ο κριτικός της εφημερίδας «Συριανή Πρόσδος» Αντώνιος Νικο-
λιάς επ' ευκαιρία της τελευταίας συλλογής «Φωνές στο χάος» κάνει
μια γενική ανασκόπηση του έργου της Τζένης Παπαϊωάννου:

Μια ολόκληρη εικοσαετία μας γοητεύει με τα βιβλία της, η
εκλεκτή κ. Τζένη Διαμαντή - Παπαϊωάννου τόσο με τις εντυπώ-
σεις της στα ταξίδια της, όπως «15 ημέρες στην Ιταλία» 1965,
«ΟΧΡΙΔΑΣ 1978 και «ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ» 1982, όσο και στα
υπέροχα ποιήματά της, στα βιβλία της «ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΕΣ ΝΟ-
ΤΕΣ» 1977, «ΑΝΕΜΩΝΕΣ ΣΤΗ ΘΥΕΛΛΑ» 1979 και «ΜΑΚΡΙ-
ΝΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ» 1981 ως και το εξαιρετικό μυθιστόρημά της
με τίτλο «Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΛΟΓΑ» 1983.

Σήμερα ενθουσιασμένος ακόμα από τα προηγούμενα αριστουρ-
γήματά της πήρα το νέο εκλεκτό ποιητικό της έργο με τίτλο
«ΦΩΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑΟΣ» 1986. Μέσα από το ψυχικό της ανθρω-
πινο μεγαλείο ανεβαίνουν οι σκέψεις της και με το σπινθηροδό-
λο πνεύμα της γράφει τους στίχους σ' ό,τι παρουσιάζει η ζωή
στο διάβα της. Η κ. Τζένη Διαμαντή - Παπαϊωάννου δεν σε κου-
ράζει με τα ζωντανά αυτά ελεύθερα και παραδοσιακά ποιήματα,
αλλά σε αναζωογονεί και σου θυμίζει τα καθημερινά γεγονότα

της ζωής που δεν έχουν συνεχή πορεία σε ηρεμία και γαλήνη αλλά ξαφνικά προβλήματα στον άνθρωπο σε χαρές και λύπες. Είναι μια πολύ σπουδαία ποιήτρια που μελετά κάθε πτυχή της σημερινής ζωής και τη ζωγραφίζει μ' όλη τη θέρμη της ωραίας ψυχής της στο άψυχο χαρτί για να ζωντανέψει και να συναρπάξει τον αναγνώστη της αλλά και να τον διδάξει και διακωμώσει από τις καταστροφές της ζωής. Οι κορυφαίοι εκπρόσωποι των ελληνικών γραμμμάτων δεν έχουν άδικο που ασχολήθηκαν μ' ενθουσιασμό για το πολύπλευρο έργο της. Εύγε της!

Η αγάπη της για το μεγάλο μας ποιητή Κ. Παλαμά την κάνει να φωνάζει «ο Παλαμάς δεν πέθανε κράξτε την οικουμένη κλπ.».

ΣΤΟΝ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Ουράνιο τόξο πέρασες τον κόσμο πέρα ως πέρα
και φώτισες και ζέστανες το γαλανό αιθέρα
Παγκόσμια στάθηκες ορθός, στις συνειδήσεις των λαών
και μας εμπήσες σοφά στην κίνηση των ιδεών.

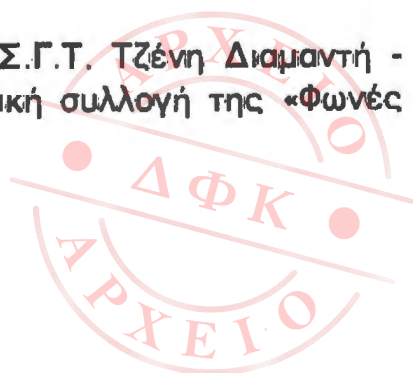
Θριαμβικός - φιλόσοφος με το βιολί του γύφτου
πολύπλευρος ευρυμαθής και πλάστης τέτοιου μύθου
αιώνια θα σ' ευγνωμονεί η χώρα τούτ' η θαυμαστή
κι η Αττική η βραχόσπαρτη, μεγάλε ανθρωπιστή.

Σαν το γιγάντιο βουνό ασάλευτο στη θέα
κατάφυτο απ' τις πλαγιές θγάζεις βλαστάρια νέα
κι είναι το χαμόγελιό σου ο ήλιος την αυγή
και τα μαλλιά σ' από χιονιά, μι' αστήρευτη πηγή.

«Ηχείστε τώρα οι σάλπιγγες και βροντερές καμπάνες
δονείστε τον αέρα σε χαρμόσυνους παιάνες»
ο Παλαμάς δεν πέθανε, κράξτε στην οικουμένη
πως στις ψυχές των ποιητών, αιώνια θα μένει.

Στη «Λογοτεχνική Πορεία» ο λογοτέχνης και ποιητής Χρίστος Πύρπασος γράφει:

Η αγαπητή φίλη και μέλος του Π.Σ.Γ.Τ. Τζένη Διαμαντή - Παπαϊωάννου με την καινούργια ποιητική συλλογή της «Φωνές

στο χάος», παρουσιάζει μια ακόμα δυναμική ποιητική της δημιουργία. Οι στίχοι της, τόσο οι παραδοσιακοί, όσο κι εκείνοι που γράφτηκαν με ελεύθερο στίχο, έχουν χάρη κι ομορφιά και γοητεία. Αρέσουν, συγκινούν κι εντυπωσιάζουν τον αναγνώστη. Το νέο βιβλίο της δόκιμης ποιήτριας αξίζει να διαβαστεί από όλους που αγαπούν την καλή ποίηση.

Το ανήσυχο πνεύμα της Τζένης Παπαϊωάννου τρέχει με βιασύνη στ' άπειρο και δεν τη σταματάει τίποτε. Μας το βεβαιώνει η ίδια με το ποίημα της (Έξαψη)

ΕΞΑΨΗ

Το πνεύμα μου ασίγαστο πετάει μες το κενό
χύνεται μέσα στ' άπειρο και τρέχει με βιασύνη
περνάει τις βουνοκορφές δάση κι ωκεανό
σαν άστρο που η λάμψη του όλο το σύμπαν ντύνει.

Λικνίζετ' επικύνδινα με δύσκολες βουτιές
μα κι αιωρείται στο κενό, στων ουρανών τα πλάγια
ταυτίστηκε απόλυτα στ' απείρου τις γηπιές
και η ψυχή μου βρίσκεται σε γαλανά παλάτια.

Μα ποιό μυστήριο μ' άγγιξε Θε μου έτσι βαθιά
Μήπως ναν' θείες δύνამες πούρθαν για να φωτίσουν
το πνεύμα μου τ' ανήσυχο να γράψει ότι ποθεί;
Φοβάμαι τους ορίζοντες που βιάζονται να κλείσουν.

Ο συγγραφέας Τάκης Νατσούλης επίσης ενθουσιάζεται από την έμφυτη και αγνή φωνή της ποιήτριας και σε επιστολή του γράφει:

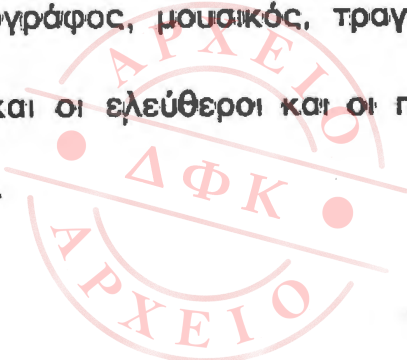
ΤΑΚΗΣ ΝΑΤΣΟΥΛΗΣ

Συγγραφέας - Δημοσιογράφος

Αγαπητή μου και γλυκειά μου φίλη Τζένη,

Διάβασα την ποιητική σου συλλογή «Φωνές στο χάος» και την χάρηκα πολύ. Είσαι ένα πολυδιάστατο και ποικιλόμορφο καλλιτεχνικό ταλέντο: Ποιήτρια, πεζογράφος, μουσικός, τραγουδίστρια.

Οι στίχοι της συλλογής σου και οι ελεύθεροι και οι παρα-

δοσιακοί είναι ένα «χάρμα ειδέσθαι». Η φωνή σου αγνή, καθα-
ρια, πικρή καμιά φορά, ανικανοποίητη και ανόθευτη, αναδίνει
τόνους ποιητικής ειλικρίνειας, αγγίζοντας με πρωτόφαντη οξυ-
δέρκεια όλα τα αιτήματα της εποχής. Ξεδιπλώνεσαι με πτυχές
ωραιότητας, δίνοντας λεπτότητα κι ευαισθησία στην έκφραση,
που συγκινεί κατάβαθα τον αναγνώστη.

Οι ώριμοι στίχοι σου με γοήτεψαν και το αναπτυγμένο αι-
σθητήριό σου μ' εντυπωσίασε, έτσι όπως μ' έμφυτη προδιάθεση
στοχάζεσαι ορθόδοξα, δίχως να πέφτεις σε καμιάν απολύτως
αντίφαση.

Κλείνοντας το μικρό μου αυτό σημείωμα, σε συγχαίρω και
σου στέλνω τη βαθειά αγάπη μου. Δικός σου.
Αθήνα 23 του Μάη 1986

ΤΑΚΗΣ ΝΑΤΣΟΥΛΗΣ

Συνεχίζομε μ' ένα άλλο λυρικό ποίημα που μας εντυπωσίασε:

ΣΕ ΠΡΟΣΜΕΝΩ

Σκιαγραφώ τη μορφή σου
με συντροφιά τη σκληρή μοναξιά μου!
Την ώρα που το σούρουπο μαδά,
τις άυλες βιολέτες των ονείρων μου,
θα σε προσμένω...

Σαν τον κατάδικο
που ζητάει τη λευτεριά του!
Σαν τον ταξιδιώτη στην έρημο
που διψάει για νερό!

Ω! αν μπορούσες ναρθείς!
Ηλιοφώς την καρδιά μου θα φώτιζε
και θ' άνοιγε διάπλατα
η πόρτα του σπιτιού μου!

Οι μορφές των πραγμάτων
θα τυλιγόντουσαν
στο Πέπλο του Έρωτα
και με τους ανεπαίσθητους ήχους
τις λεπτές αρμονίες του ανέμου,
θα σ' αγκάλιαζα,
μοναδική μου αγάπη!

Ο Κώστας Πηγαδιώτης εμβαθύνει στην ψυχή της ποιήτριας και στην άδικη μοίρα της που την έριξε στη μοναξιά και της γράφει:

ΚΩΣΤΑΣ ΠΗΓΑΔΙΩΤΗΣ

Αθήνα 1.4.86

Αγαπητή ποιήτρια,

Ευχαριστώ για την αποστολή του καινούργιου σας βιβλίου με τίτλο «Φωνές στο χάος».

Οι στίχοι σας συγκινούν τον αναγνώστη χάρη στην ευαισθησία και ευγένεια που διακρίνει.

Τόσο στους εσωτερικούς διαλόγους σας όσο και στις νοσταλγικές αναδρομές ή στ' άλλα θέματα που θίγει η ποίησή σας (όπως τον έρωτα, της μοναξιάς κλπ.) έκδηλη είναι η αγάπη για τον άνθρωπο και η βαθιά συμπόνια στη σκληρή κι άδικη μοίρα του που εκφράζονται με τρόπο ειλικρινή και πειστικό.

ΦΙΛΙΚΩΤΑΤΑ

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΕΣ ΝΟΤΕΣ

Όταν ματικών η Δύση, με μωβ ανταύγειες στα βουνά και τα δασιά ισκιόδεντρα για το χαμό σου λένε:
Στης παγερής ανάμνησης τα χρόνια τα δεινά
έρχεσαι μες τη σκέψη μου κι όλα τριγύρω κλαίνε.

Στη φτωχική μου κάμαρα νότες ηχούν πικρές
νύκτω απλήρωτο κενό που πάντα με πληγώνει.
Η μέρα γίνεται άχαρη κι οι ώρες πιο σκληρές
και το σκοτάδι έρχεται βαριά και με κυκλώνει.

Το ποίημά της η «Βαρκούλα» δίδει ένα μήνυμα ελπίδας που ξεχωρίζει από πολλά άλλα:

Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

Καταμεσίς στο πέλαγο η βαρκούλα
σα γλάρος τα πανιά της ανοιγμένα
φαντάζ' απ' την ακτή σα μια μικρούλα
που στα νερά πηδάει τ' αφρισμένα!..

Σπαθί με μιας περνάει μες την καρδιά μου
καθώς ανέμου άκουσα το βόγγο,
κι η βαρκούλα η στερνή παρηγοριά μου
παλεύει με του κύματος τον όγκο.

Όμως τι θαύμα! ο ήλιος μεσουράνει
κι αυτή, όπως την έσπρωχνε το κύμα,
ευθύς σ' απάνεμ' άραξε λιμάνι
κι εγλίτωσ' απ, της θάλασσας το μνήμα.

Τέλος το έργο της Τζένης Παπαϊωάννου ανεγνωρίσθη παρά των ανθρώπων των γραμμιάτων και άπειρες είναι οι κριτικές του.

Ο Καθηγητής Κοινωνιολογίας Δημ. Γκούτας, συνοψίζει στο κάτωθι γράμμα του λεπτομερειακή κριτική για το κάθε ποίημα της συλλογής:

Δρ. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤ. ΓΚΟΥΤΑΣ

ΜΙΑ ΓΝΗΣΙΑ ΚΑΙ ΣΩΣΤΗ ΠΟΙΗΤΡΙΑ

ΤΖΕΝΗ ΔΙΑΜΑΝΤΗ - ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

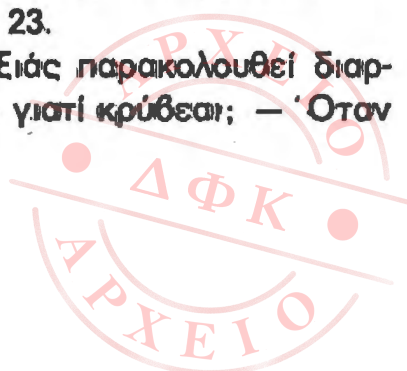
Η Τζένη Διαμαντή - Παπαϊωάννου είναι μια γνήσια ποιήτρια, που με το έργο της ασχολήθηκαν περισσότερο από τους εγκυρότερους κριτικούς της χώρας μας.

Με την τελευταία της ποιητική συλλογή «Φωνές στο χάος» στέλγει ποιήματα — μηνύματα που περιέχουν ένα έντονο υπαρξιακό προβληματισμό που δεν κινείται αφηρημένα σ' ένα νεορό μεταφυσικό πεδίο, αλλά είναι κατ' εξοχήν χρωματισμένος από συγκεκριμένες κοινωνικές επιδράσεις κι αντανακλάσεις.

Η ποιήτρια φαίνεται να είναι φορτωμένη με την εποχή της και το γύρω της άμεσο κοινωνικό περιβάλλον. Περικλείνει μαρτυρίες πνευματικού ή ψυχικού θανάτου που οπωσδήποτε πολλές φορές φαντάζει πιο απειλητικός και αυτού του βιολογικού.

(... Κι ακούει βαθιά μέσα της, — τα βήματα του χρόνου, — το ερημικό εμβατήριο — και το δέος του θανάτου!... Σελίς 11).
(... Μόνη εκεί συντραφιά τις μνήμες της — σ' ένα αδιάφορο πλήθος που γλεντούσε... — σπριφογύριζε σαν ανδρείκελο! — ΕΞ απ' το χρόνο και το χώρο...). Σελίς 23.

Η αίσθηση του κενού και της μοναξιάς παρακολουθεί διαρκώς την ποιήτρια. (... Και συ Θεέ μου, — γιατί κρύβεται; — Όταν

όλα ησυχάσουν το Ξέρω — δεν θ' απομείνει παρά ο ήχος — της συμφωνίας των οδυρμών! Σελίς 10). (... Πώς μπορώ να μπω στα κλουβιά — και στις φωλιές των πιθηκανθρώπων — που την κακία λατρεύουν για Θεό τους; Σελίς 19).

Κι όμως, στην ποιήτρια υπάρχει πάντα κάλεσμα γι' αντίσταση, για διατήρηση της αωστής και άβιας μνήμης, για άνοιγμα δρόμων του μέλλοντος πέρα απ' τις συσσωρευμένες απογοητεύσεις και τόσο τραυματικές εμπειρίες. (... Μα δεν δειλιάζει. — υπομένει... — παλεύει. Σελίς 15). (... Μην κλαις! Θα ξημερώσει καλύτερο αύριο! Σελίς 16). (— 'Όχι! θ' αποαλώσω την καρδιά μου — αντικρύζοντας τον ήλιο κατάματα. Σελίς 19).

Η αλήθεια είναι, πως η ποιήτρια αντιστέκεται και δεν σταματά να οραματίζεται. Κι επαναλαμβάνει τους στίχους του Σικελιανού. (... Ηχείστε τώρα οι σάλπιγγες και βροντερές καμπάνες — δονείστε τον αέρα με χαρμόσυνευς πανάνες». Σελίς 34. (... Εμπρός βιαστείτε φύλοι μου, τρέξτε για την Ειρήνη — πριν οι γαλάζιες άνοιξες ξεφτύσουν και σβυστούν, — πριν να θαφτούμε ξαφνικά στον ταύρων τη βιασύνη, — πριν στάχτη να μας κάνουνε κι όλα ν' αφανιστούν. Σελίς 37).

Μάρτιος 1986

Καθηγητής Δρ. Δημήτρης Γκούτας

Γράφει επίσης ο ποιητής Ντίνος Βλαχογιάννης:

Στα πολύστιχα ποιήματά σας μπορείτε να σκλαβώσετε όποιον επικοινωνεί μαζί σας και να τον κάνετε να περπατήσει στο πλάι σας γεμάτος από τις εικόνες και τα συναίσθηματά σας.

Στάθηκα και ξαναδιάβασα το αφιερωμένο ποιήμα σας στον «Κωστή Παλαμά» είδα να τον σκιτσάρετε εύκολα και τέλεια. Εκείνο όμως που κορυφώνει την επιτυχία σας είναι η ΕΚΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ.

Είναι η κραυγή μιας ποιητικής παρουσίας που ενώνει τα χέρια των συναθρώπων μας.

Επίσης παραθέτουμε και μια άλλη κριτική του Λεφτέρη Τζόκα:

Αθήνα, 16 2.86

Αγαπητή μου συμπατριώτισσα,
Κυρία Τζένη Παπαϊωάννου

Σας χαιρετώ.

Δεν είχα την τύχη να διαβάσω άλλα βιβλία σας εκτός από

σκόρπια ποιήματα στην «ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ» με μικρά δοκίμια ποιητών.

Όταν διάβασα τις «ΦΩΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑΟΣ» δεν έπεσα στο χάος, αλλά στη βαθιά Πνευματικότητα κι Ανθρωπιά που μίλησε η ελπίδα μέσα μου. Χάρηκα τα ελεύθερα και τα παραδοσιακά ποιήματα της συλλογής, με τα βαθύπνοα λυρικά σύμβολα και με τα ωκεάνεια, Οικουμενικά στη σύλληψη, έμφορτα και γοητευτικά, φωτεινά από αστείρευτη πηγή ιδεών συνθέσεις.

Γραφή εκφραστική σε διάχυτη Πνευματική εναπόληση, συγκλονίζουν την ψυχή και πλημμυρίζουν το συναίσθημα της βαθιάς Πίστης. Βαθυστόχαστη με Φιλοσοφικό Πνεύμα τιμάτε τον τόπο μας (Άρτα) σε προβολή καθώς και την χώρα μας γενικώτερα με το φωτεινό έργο σας. Δίκαια με το επίπονο και πολύμοχθο έργο που εκφράζετε ποίηση, Δοκίμιο, Μουσική πήρατε ξεχωριστή θέση στα σύγχρονα νεοελληνικά Γράμματα. Εύγε!

Με εγκάιδιους
πατριωτικούς χαιρετισμούς
κι εκτίμηση βαθιά
ΛΕΦΤΕΡΗΣ ΤΖΟΚΑΣ

Και κλείνω με δυό άλλα ποιήματα που μου άρεσαν πολύ. (Μην Κλαίς) και το ταξειδιωτικό (Ταορμίνα).

ΜΗΝ ΚΛΑΙΣ...

Μην κλαις! Θα ξημερώσει καλύτερο αύριο!
Κοίταξε κει, διάθλαση!
Μι' αχτίδα οριοθετεί
χρωματιστές γιρλάντες!
Το ουράνιο τόξο, μήνυμα Ελπίδας
στάθηκε στον ουρανό!
Τράβηξε τις καταιγίδες στα θουανά
και φέρνει αιθρία...
Οι πληγωμένοι παλμοί της καρδιάς σου
θα καταλαγιάσουν.
Οι Ελπίδες σου διαμάντια αστραφτερά
σ' απίθανες στροφές της μοίρας
θα σου χαρίσουν

λάμψη κι ομορφιά!
Και το κλάμα; Τραγούδι...
ύμνος θριάμβου στη Ζωή.

ΤΑΟΡΜΙΝΑ

Ανάμεσ' απ' τα Κυκλώπεια,
τ' άγρια βράχια του Ταύρου
και τη γαλάζια θάλασσα
τραγούδι του Ιονίου
φαντάζεις σαν αέρινη
νεράιδα ευτυχισμένη.

Καθέδρα υπέρλαμπρη - χρυσή
πανόραμα που θέλγει...
Όνειρο! που αντίκρουσε ποτέ
τ' ανθρώπου μάτι!
Πόλη των θρύλων - των σαφών
Ευγένεια ραφινάτη!

THEATRO GRECO - ROMANO
παλάτια Νορμανδών,
γοητευτικοί περίπατοι
στων Νάξικων τους κήπους,
πόλη γλυκιά - πόλη ιερή!
Κλειδί της Σικελίας.

Καθρέφτης ιδεώδης,
που ξαναγεννιέται και σκέπτεται
τις κατακτήσεις - τις συμφορές!
Ω Ταορμίνα - Ταορμίνα!
Θάμπος της MAGNA GRECIA,
προσκυνητής σου στέκω
μ' ευλάβεια στη μνήμη σου!

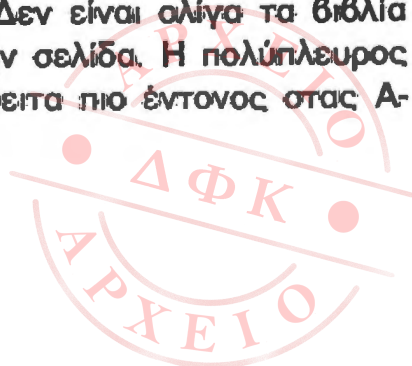

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Για την παρούσαν εργασία μου προσπάθησα απλά και Ξερά να συνθέσω το λογοτεχνικόν και καλλιτεχνικόν έργον της Τζένης Διαμαντή Παπαϊωάννου. Εάν το απέδωσα καλά ή μέτρια δεν γνωρίζω. Πάντως δεν προβάλλω αξιώσεις ύφους η κριτικού. Εκείνο που είχα υπ' όψιν μου και με ώθησε σ' αυτό, ήταν η σημαντική της συμβολή εις τα γράμματα, κατά την τελευταίαν εικοσιπενταετίαν. Το λογοτεχνικό έργο της Τζένης Διαμαντή - Παπαϊωάννου ενώ φαίνεται κατ' αρχήν ότι αγγίζει περισσότερο το αίσθημα της μοναξιάς και της μελαγχολίας όμως στην ανάλυσή του βλέπομε ότι επεκτείνεται θεματολογικά σε όλα τα θέματα της έκφρασης της ζωής. Ρωμαντισμό, λυρισμό, ευαίσθησία φυσιολογοπατρεία, φιλοσοφικά θέματα της σύγχρονης σκέψης, μεταφυσική και ποιήματα που αναφέρονται στην Ειρήνη του κόσμου.

Η Ευαίσθησία της περικλείει μ' αγάπη κάθε τι που βλέπει και θερμαίνει την ψυχή της στις περιπλανήσεις της στα ταξίδια και σ' όλες τις ψυχικές της καταστάσεις. Ταξιδεύει και επιστρέφοντας γράφει τας εντυπώσεις της σ' επιφυλλίδες εφημερίδων και σε βιβλία.

Κάθεται νοσταλγεί αναπολεί και στην ρέμβην της ακούει μουσικούς ήχους που θέλει, με ποιήματα, με μουσική, και διαλέξεις να μεταδώσει και σε άλλους όπτι αισθάνεται. Τα ποιήματά της ξεχειλίζουν από έναν πονεμένον καύμό προς το παρελθόν. Παίρνει τα βιώματά της και απεικονίζει στα ποιήματα τον ίδιον τον εαυτόν της. Η πραγματικότητα η ιδική της, δίδει σ' αυτά την ύλην και γράφει συνεχώς γράφει τα μετασχηματίζει σε στίχους που αρμονικά κτυπούν στο αυτί του ανθρώπου. Πέραν από τα ποιήματα εδημοσίευσε σε τρία βιβλία της και τις ταξιδιωτικές της εντυπώσεις και άλλες σε επιφυλλίδες εφημερίδων. Δίδει σ' αυτές, ψυχήν στις λέξεις που μεταχειρίζεται για να χρωματίσουν ζωντανά τις εικόνες που την εντυπωσίασαν. Τελευταία και στο μηθιστόρημα που εκκυκλοφόρησε απέδειξε ότι γνωρίζει να ταξινομεί την ύλην, να εκτυλίσει την πλοκήν και να κρατεί την ενότητα του έργου. Δεν είναι ολίγα τα βιβλία τα οποία εξέδωσε και αναφέρονται σε άλλην σελίδα. Η πολύπλευρος εμφανισίς της, αρχικώς στην 'Αρταν και έπειτα πιο έντονος στις Α-

θήνας, στον κόσμο της λογοτεχνίας και της Μουσικής έγινε πλέον πολύ αισθητή. Γιαυτό επιστεύσαμε ότι δικαιούται επαξίως να διεκδικήσει την παρουσίαν της εις τα γράμματα.

Όλα τα βιβλία της πολύμοχθης μελέτης και έμπνευσής της στη σειρά τοποθετημένα τέρπουν και συγκινούν.

Σχηματίζουν μια φωσφορίζουσα αλυσαίδα που εκτείνεται στα ύψη, ολακληρώνοντας η φωτισμένη ποιήτρια, έμπρακτα την ωριμότητα της πνευματικότητός της.

Πλημμυρισμένη εμπειρία κατασταλαγμένη, με τα μορφωτικά αποθέματα σταχεύει σωστά και πετυχημένα με την Ευσυνηδεισία και το κριτικό μυαλό της.

Ξέρει πως μεταξύ αυτής και του συνομιλητού της αναπτύσσεται οικειότητα και εγκάρδιες σχέσεις.

Μεταθύ όλων των εκδηλώσεών της, η θέρμη της ανθρωπιάς και της ανωτερότητας απλώνεται ευεργετική πάντοτε αυθόρμητα εκδηλωτική αθόρυβη με όπλο την εντιμότητα βαδίζει το δρόμο της με αξιοπρέπεια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ
1. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ	7
2. ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΕΣ ΝΟΤΕΣ	15
3. ΟΧΡΙΔΑ	24
4. ΑΝΕΜΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΘΥΕΛΛΑ	29
5. ΜΑΚΡΙΝΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ	38
6. ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ	51
7. ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΛΟΓΑ	60
8. ΦΩΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑΟΣ	67
9. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	83

Το βιβλίο τούτο με τίτλο (ΑΠ' ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΡΤΑ και
η ΤΖΕΝΗ – ΔΙΑΜΑΝΤΗ – ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ) Τυπώθηκε στο
Τυπογραφείο Π. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ Νοταρά 20
Τηλ. 8231174 για λογαριασμό του συγγραφέα σε χίλια αντίτυπα.

